

BASF

The Chemical Company

**Seme rađa
profit**

Limagrain d.o.o.

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
www.limagrain.rs**hrana
produkt**

hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com

Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA

Godina II • Broj 28 • 22. novembar 2013. • cena 40 dinara

**сремске
НОВИНЕ**

POLJOPRIVREDA

Poslužilo vreme

Foto: M. Mileusnić

Vremenske prilike su ove jeseni poslužile sremske ratare tako da su na vreme okončani jesenja berba i oranje, a setva strnina obavljena u optimalnom roku.

U Sremskoj privrednoj komori ne kriju zadovoljstvo zbog dobrih prinosa i kvaliteta jesenjih plodova, ističući da je u ratarskoj proizvodnji, ove jeseni sa sremskih polja skinut rod teži od 1,5 miliona tona.

U OVOM BROJU

NAŠA TEMA - GMO HRANA,
SVET I MI:**Terminator
tehnologija
protiv seljaka** Strana 6.NAJUSPEŠNIJE ŽENE
- MIRJANA HEMUN:**Jedina „Žena zmaj“
iz Srema** Strana 20.**BANOŠTOR • U POSETI JOVANU UROŠEVIĆU, VLASNIKU VINARIJE UROŠEVIĆ**

Porodična tradicija duža od jednog veka

Kada sam došao u situaciju da ne mogu da radim dva posla istovremeno, odlučio sam da napustim „Telekom“, jer četiri hektara vinograda zahtevaju od čoveka da bude i vinogradar, i vinar, i prodavac. Došao sam u poziciju da moram da biram ili državni posao ili vinogradarstvo i ja sam se opredelio za ovo u čemu smo svi u porodici od rođenja. Nisam se pokajao, jer mislim da se može lepo živeti od vinograda, iako on traži da 200 dana u godini budeš aktivan i tek onda možeš nešto da imaš. Međutim, ja sam zadovoljan zato što, pre svega, radim ono što volim. Godišnje u našem podrumu proizvodimo oko 32 do 33 hiljada litara vina - kaže Jovan Urošević.

Strana 11.

SMS MALI OGLASI
064/1629-737

ISSN 2217-9895

9 772217 989003

fabrika natron vreća

tel: +381 22 639 096;

ПОЉОПРИВРЕДНА СТРУЧНА
СЛУЖБА • Сремска Митровица •

Светог Димитрија 23

"Produktna berza"AD, Novi Sad, Bulevar oslobođenja 5
Tel: 021/442-935, fax: 021/442-931, 443-457, 442-932
E-mail: nsberza@eunet.rs, www.proberza.co.rs

Od 12. 11. do 15. 11. 2013.

- Rast cena kukuruza i pšenice
- Rast cene soje
- Dešavanja na svetskim berzama

Bolje nego lane, ali ne i od proseka

I setva pri kraju, pa će jesenji radovi biti obavljeni u optimalnim rokovima

Jesenja berba u Sremu polako se privodi kraju i ostalo je još samo 50 hektara pod repom nakon čega će i poslednji sremački par moći da ugasi svoj traktor i spremi se za zimu. Prvi podaci govore da je sa sremskih polja ove jeseni skinut rod teži od 1,5 miliona tona. Takođe, završeni su poslovi i oko setve i po svemu sudeći, na ovom planu neće biti velikih pomaka u odnosu na prošlu godinu.

Kako ističe sekretar Odbora za agrar u Sremskoj privrednoj komori **Vladimir Vlaović**, ovogodišnji rezultati berbe zadovoljavajući su u

pogledu količine i kvaliteta roda, ali ne i kada se radi o kvalitetu cene što će, baš kao i lanjska suša pogoditi novčanike sremskih proizvođača

- Što se tiče suncokreta, na 8.304 hektara prinos je bio 3.1 tona odnosno 27.116 tona ukupno. Kada govorimo o soji, zasejano je ukupno 23.442 hektara, a prinos je bio 2.2 tone po hektaru, odnosno 50.802 tone ukupno. Takođe, pod šećernom repom bilo je ove godine 13.311 hektara, odakle je prinos bio 55,8 tona po hektaru, ukupno 740.425 tona. Što se tiče merkan-tilnog kukuruza, ove godine je za-

OPŠTINA	PŠENICA			OZIMI JEČAM		
	Plan	Zasejano	%	Plan	Zasejano	%
1.Indija	8.650	7.860	90,9	380	370	97,4
2.Irig	5.405	5.210	96,4	300	310	103,3
3.Pećinci	9.000	8.260	91,8	2.000	1.510	75,5
4.Ruma	7.300	9.100	124,6	500	500	100,0
5.S.Mitrovica	13.950	13.265	95,1	500	510	102,0
6.S.Pazova	7.050	6.310	89,5	1.000	976	97,6
7.Š i d	5.645	5.635	99,8	320	380	118,7
UKUPNO	57.000	55.640	97,6	5.000	4.556	91,1

Tabelarni prikaz setve

Opština	Zasejano ha	Obrano ha	%	Prinos t/ha	Ukupno tona
1.Indija	17.930	17.930	100,0	6.5	116.975
2.Irig	6.230	6.230	100,0	5.1	31.775
3.Pećinci	17.010	17.010	100,0	6.5	110.565
4.Ruma	18.606	18.606	100,0	5.5	102.333
5.S.Mitrovica	22.574	22.574	100,0	7.2	162.535
6.S.Pazova	14.713	14.713	100,0	6,7	98.076
7.Š i d	19.778	19.778	100,0	6.7	132.776
UKUPNO	116.841	116.841	100,0	6.5	755.035

Tabelarni prikaz berbe kukuruza

sejano 116.841 hektar, a prinos je iznosio 6,5 tona po hektaru, odnosno 755.035 tona. Pod semenskim kukuruzom bilo je 1.095 hektara, a sa prinosom od 3,3 tone po hektaru, ukupan rod je iznosio 3.611 tona, objašnjava Vlaović.

Govoreći o odnosu roda ove, prošle i prethodne godine kao prosečne, Vlaović ističe da su pomaci u odnosu na sušnu godinu vidljivi iako je rod u Sremu i dalje u nivou prosečnog.

- Ako ove prinose uporedimo sa prošlom godinom koja je, usled suše, kao što je dobro poznato bila katastrofalna, vidimo da su prinosi veći. Tako je suncokret ostvario za čak 63 posto veći prinos nego lane, soje za 57 posto ima više nego prošle godine, 81 posto veći prinos nego lane imamo na šećernoj repi. Ista stvar je i sa kukuruzom, gde imamo drastično povećanje. Prošle godine smo imali samo 2,2 tone po hektaru, a ove godine imamo veći prinos 191 posto. Međutim, ako ove rezultate uporedimo sa 2011. godinom koja je bila prosečna, vidimo da suncokret ove godine ima odličan rod i imamo prinos veći za čak 15 posto u odnosu na tu prosečnu godinu, da soja i ove godine ima pad od 12 posto u odnosu na prosečnu godinu. Što se tiče repe, ona je imala za 7 posto veći prinos u odnosu na prosečnu 2011. godinu, ali je imala i odličnu cenu, tako da možemo slobodno reći

da je to bila jedina kultura koja je mogla poljoprivrednicima da se isplati. Na kraju, merkan-tilni kukuruz je u odnosu na prosečnu godinu kada smo imali 7.1 tonu po hektaru, doživeo pad od 10 tona. Što se pak tiče cena, svedoci smo da su one u drastičnom padu, naravno ako se izuzme pomenuta repa i to svakako neće odgovarati poljoprivrednicima. Trenutno se stabilizuje cena pšenice i kukuruza tako da oni koji su mogli da sačekaju sa prodajom, mogu se i nadati kakvom takvom pokrivanju, priča Vlaović.

Što se tiče setve strnina u Sremu, ove godine je planirano 64.308 hektara, a zasejano je 61.890, odnosno 96 posto od planiranog, ali je i to za 0.6 posto više nego lane.

Pšenice je ove godine zasejano 55.640 hektara, odnosno 2 posto više nego lane. Ozimnim ječmom je zasejano 4.556 hektara, što je otprilike na istom nivou kao prošle godine.

- Kada govorimo o tritikalima ove godine je zasejano 1.270 hektara, a uljane repice imamo po izveštajima 424 hektara, što je za 16 posto manje nego lane. Kada se sve sumira, možemo reći da su poslovi gotovi, ali da ima još pojedinci rade na njivama, da seju, i očigledno je da naši poljoprivrednici koriste ovo malo lepih dana koji su im ostali, zaključuje Vlaović.

S. Lapčević

Rod teži od 1,5 miliona tona

Kultura	Ukupan rod u tonama
Suncokret	27.116
Soja	50.802
Šećerna repa	740.425
Merkan-tilni kukuruz	755.035
Semenski kukuruz	3.611

SREMSKA
POLJOPRIVREDA

OSNIVAČ I IZDAVAČ: NIPD "Sremske novine" d.o.o. Sremska Mitrovica
• Trg vojvođanskih brigada broj 14/II • DIREKTOR: Dragan Đorđević

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Živan Negovanović • UREDNIK IZDANJA: Dragan Čosić
• DIREKTOR MARKETINGA: Zlatko Zrilić • TEHNIČKI UREDNIK: Marko Zrilić • REDAKCIJA: Svetlana Đaković, Katica Kuzmanović, Marija Balabanović, Dušan Poznanović, Sanja Mihajlović, Stevo Lapčević, Miljan Mileusnić (fotoreporter), Gordana Majstorović • MARKETING: 064/16-29-737
• ŠTAMPARIJA: DOO MAGYAR SZO KFT OJ Štamparije "Forum" Novi Sad • E-mail: poljoprivreda@sremskenovine.co.rs
TELEFON/FAX: 022/610-144

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
63(497.113)

Sremska poljoprivreda / glavni i odgovorni urednik Živan Negovanović.
- God. 1, br. 1 (okt. 2012) - - Sremska Mitrovica: Sremske novine, 2012-. - Ilustr. ; 46 cm

Dva puta mesečno.
ISSN 2217-9895
COBISS.SR-ID 273701127

NOVI SAD • ZA ŠUME 140 MILIONA DINARA

Saniranje šteta i šumski putevi

Mali procenat pošumljenosti u Vojvodini, koji iznosi svega 7 odsto, projektovan je na 14 odsto do 2016. godine

U Vladi Vojvodine, sredinom meseca, potpisani su ugovori u okviru konkursa za dodelu sredstava namenjenih godišnjem programu korišćenja sredstava iz Budžetskog fonda za šume AP Vojvodine za 2013. godinu.

Potpredsednik Vlade AP Vojvodine i pokrajinski sekretar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Goran Ješić** potpisao je četiri ugovora u vrednosti od 140 miliona dinara sa generalnom direktorkom JP „Vojvodinašume“ **Martom Takač**, direktorom JP „Nacionalni park Fruška gora“ **Dobrivojem Antonićem** i v.d. direktora JVP „Vode Vojvodine“ **Mirkom Adžićem**.

Potpredsednik Ješić je istakao da u skladu sa nastojanjima Vlade Vojvodine, potpisivanje ugovora ima za glavni cilj povećanje obim pošumljenosti u našoj pokrajini.

Mali procenat pošumljenosti u Vojvodini, koji iznosi svega 7 odsto, projektovan je na 14 odsto do 2016. godine. Pokrajinski sekretarijat, saradujući sa Nacionalnim parkom Fruška gora, javnim preduzećima „Vode Vojvodine“ i „Vojvodinašume“ i lokalnim samoupravama u Vojvodini, sufinansira projekat pošumljavanja većih površina u vojvođanskim opštinama. Mi svake

Potpisivanje ugovora

godine izdvajamo ozbiljna sredstva za povećanje pošumljenosti u našoj pokrajini, ali je prethodne godine suša, na žalost, uništila 80 odsto sadnica koje smo zasadili. Ova godina je značajno bolja i želimo da ovu štetu nadoknadimo. Za ove namene biće utrošeno 140 miliona dinara za različite poslove u vezi sa pošumljavanjem na teritoriji AP Vojvodine - rekao je Ješić.

Resorni sekretar podsetio je da

bez pošumljenosti dolazi do devastacije zemljišta. Plansko pošumljavanje ima višestruke efekte, jer će sprečiti eroziju zemljišta i povećati prinose, a pored povećanja šumskog blaga, unaprediće se zdravstveni i ekološki uslovi života. Tri javna preduzeća koja su potpisnici ugovora za ove namene, potpredsednik Ješić je nazvao najkompetentnijim u poslovima na pošumljavanju i povećanju kvaliteta zemljišta.

Novi kilometri šumskih puteva

Direktorka JP „Vojvodinašume“ Marta Takač rekla je da će sredstvima koja su danas dobili biti moguće sanirati štete, koje su nastale zbog suše. Takođe, ovim sredstvima biće moguće izgraditi i šumske puteve, tačnije 7 km novog šumskog puta u vojvođanskim šumama, kao i melioracija degradiranih površina.

Direktor JP „Nacionalni park Fruška gora“ Dobrivoje Antonić naveo je da je sredstvima resornog se-

ktarijata prošle godine izgrađeno 4,5 km tvrdog šumskog puta, što je prvi šumski put izgrađen posle 30 godina na Fruškoj gori. Takođe, uređena su brojna mesta u Nacionalnom parku. Potpisivanjem ovog ugovora biće moguća izgradnja još 3 km šumskog puta. „Poslednje četiri godine, Fruška gora je zahvaljujući podršci Sekretarijata dobila sasvim novu sliku“, istakao je direktor Antonić. **S. P.**

BEOGRAD • DRŽAVNI SEKRETAR DRAGAN MILIĆEVIĆ:

Bez povećanja agrarnog budžeta

- Štednja i stanje u javnim finansijama biće veliki ograničavajući faktor za subvencije u poljoprivredi i Srbija će u 2014. godini imati i dalje relativno skupu proizvodnju u agraru, ocenio je Milićević

Državni sekretar Ministarstva spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija **Dragan Milićević** izjavio je da će agrarni budžet za 2014. godinu biti, najverovatnije, na nivou ovogodišnjih 47 milijardi dinara, ocenjujući da država ne može da izdvoji više sredstava za subvencije u poljoprivredi zbog ukupne ekonomske situacije u zemlji.

„Agrarni budžet je mali u odnosu na potrebe domaće poljoprivredne proizvodnje i on je definisan prema trenutnim mogućnostima republičkog budžeta za narednu godinu i odraz je stanja javnih finansija naše zemlje“, objasnio je Milićević u izjavi Tanjugu i dodao da su moguća neznatna korigovanja agrarnog budžeta, kada se bude raspravljalo o Predlogu zakona o budžetu za 2014. godinu u Skupštini Srbije.

Prema njegovim rečima, takva situacija sa agrarnim budžetom bila je prošle i ove godine, a nažalost, moguće je da će se ona nastaviti i nekoliko narednih godina.

„Nismo bogata država da možemo značajno da stimulišemo poljoprivrednu proizvodnju“, ocenio je državni sekretar spoljne i unutrašnje trgovine, napominjući da će se u narednoj, kao i ovoj godini regresirati proizvodnja mleka, goriva za setvu, nabavku đubriva...

Štednja i stanje u javnim finansijama biće veliki ograničavajući faktor za subvencije u poljoprivredi i Srbija

Dragan Milićević

subvencija, domaći proizvođači bi bili u situaciji da izvoze tu žitaricu bez zarade.

Milićević smatra da Srbija ne bi trebalo da izvozi bazne poljoprivredne proizvode u sirovom stanju, već da ih preradi i kao prehrambene artikule izveze po daleko većoj ceni, što bi moglo i da donekle popravi spoljno-trgovinski bilans zemlje.

Primarni poljoprivredni proizvođači vaze za boljim uslovima i uređenim tržištem, ali bez adekvatne finansijske logistike, sve ostaje samo na paletama želja. Pogodena dubokom krizom, državna kasa teško da može da bude izdašnija. Ipak, ostaje otvoreno pitanje kako i to malo sredstava najsvrsishodnije kanalisati.

U sudaru želja i mogućnosti, teško je proceniti šta bi bilo realno, ali se u više navrata moglo čuti da bi bilo poželjno da se u agrarnu sferu slije barem pet procenata od ukupne sume iz državnog novčanika, što se prema sadašnjim pokazateljima neće dogoditi.

Struktura budžeta nije sasvim precizirana, a poznavaoци prilika kažu da je izvesno da će se veliki deo utrošiti na izmirivanje dugova iz prethodnih godina.

U svakom slučaju, kako ističu u Zadružnom savezu Vojvodine, deo sredstava trebalo bi usmeriti u investicione projekte.

Izvor: Tanjug, RTV

NOVI SAD • OBUKA SEOSKIH ŽENA

Računarom do posla

Istraživanja pokazala da više od 80 odsto seoskih žena posle formalnog obrazovanja nisu imale priliku da učestvuju u dodatnim usavršavanjima

Okolo 50 žena iz vojvođanskih sela učestvovala je u obuci za korišćenje društvenih mreža, kako bi lakše obezbedile poslovne prilike u ruralnim predelima, soapštili su organizatori projekta „Poslovno povezivanje žena koje žive u ruralnim područjima“.

Kako se navodi u obaveštenju organizatora, obuka će se bazirati na unapređenju menadžerskih veština u oblasti prodaje, marketinga, knjigovodstva i pravljenja biznis planova.

Prvi deo obuke, održan tokom novembra, bio je usmeren na korišćenje računara za umrežavanje, s posebnom pažnjom na korišćenju interneta za traženje informacija, mogućih poslovnih prilika i partnerstava.

Posle obuke, učesnice su se opredelile delatnosti u oblastima agroturizma i etnoturizma, jagodarstva, dizajna enterijera i nameštaja, pčelarstva, kinologije, organskog povrtarstva, u okviru kojih će kasnije razvijati svoje poslovne ideje.

U obaveštenju se dodaje da su istraživanja pokazala da više od 80 odsto seoskih žena posle formalnog obrazovanja nisu imale priliku da učestvuju u dodatnim usavršavanjima, što ih čini nekonkurentnima iako se bave raznim poslovima.

Obuke za uvođenje interneta i društvenih mreža u poslovanje na selu imaju za cilj dodatno obrazovanje i povećanje konkurentnosti seoskih žena.

Obuka je deo aktivnosti projekta „Poslovno povezivanje žena koje žive u ruralnim područjima“ koji u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Mađarska i Srbija realizuju Garancijski fond Vojvodine, Zavod za ravnopravnost polova i Savez nezaposlenih osoba Bač-Kiškun županije.

Projekat je započeo 1. marta, a njegova ukupna vrednost je 81.000 evra.

Beta - S. P.

BEOGRAD • OD NAREDNE GODINE

Prva ispitivanja u Nacionalnoj laboratoriji

Nacionalna referentna laboratorija trebalo bi da počne sa radom sredinom sledeće godine, kada će početi ispitivanja koja se odnose na kvalitet sirovog mleka, izjavio je direktor te institucije, Slavoljub Stanojević.

On je, na skupštinskom Odboru za poljoprivredu, kazao da je veći deo laboratorijske opreme nabavljen, napomenuvši da je taj proces trajao čak 10 godina - od 2003. godine.

Stanojević je istakao da će Nacionalna referentna laboratorija za kontrolu bezbednosti hrane, hrane za životinje i mleko biti deo postojeće mreže laboratorija u Srbiji.

On je rekao da je reč o prestižnim, međunarodno priznatim i dobro opre-

mljenim državnim i par privatnih laboratorija.

Stanojević je pojasnio da nedostaje „potvrđni“ deo ispitivanja za mala odstupanja, i da nije reč o velikom broju metoda.

On je podsetio da u Novom Sadu takođe radi laboratorija za ispitivanje kvaliteta mleka, s obzirom na zahteve koji postoje.

Naime, u Srbiji ima 430.000 krava muzara u 200.000 gazdinstava, pa postoji problem sa prikupljanjem uzoraka, objasnio je Stanojević, dodajući da će dve laboratorije raditi po teritorijalnom principu, uz međusobnu ispodručnu ukoliko bude potrebno.

Izvor: Tanjug - Biz

Ministarstvo: Isplaćeno 1,15 milijardi

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede uz saradnju sa Ministarstvom finansija omogućili su da se iz agrarnog budžeta na račune poljoprivrednika za samo desetak dana (do 12. novembra 2013. godine) uplati 1.142.926.207 dinara.

Najveći iznos isplaćenih subvencija u agraru u ovom periodu odnosi se na biljnu proizvodnju – 600 miliona dinara i stočarstvo u iznosu od 443.392.409,50 dinara.

U pomenutom periodu isplaćeno je 74.344.421 dinara za regres za gorivo, kao i 23.520.570,89 dinara premija osiguranja za useve, plodove i zasade.

Dodatnim angažovanjem zaposlenih u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprave za agrarna plaćanja, efikasnijom i bržom obradom podnetih zahteva poljoprivrednih proizvođača stavljen je akcenat na blagovremenu i efikasnu isplatu

subvencija – saopštio je Ministarstvo poljoprivrede i preciziralo da se svi korisnici koji nisu dobili sredstva, mogu obratiti Upravi za agrarna plaćanja, kako bi dobili tačnu i preciznu informaciju o statusu svojih predmeta.

Asocijacija poljoprivrednika sa sedištem u Novom Sadu obratila se danas pismom dr Draganu Glamoviću, ministru za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, o čemu je medije obavestio predsednik

Upravnog odbora Asocijacije Miroslav Kiš, a reč je o sporoj isplati subvencija iz Agrarnog budžeta za 2013. godinu. U ovom pismu se kaže:

„Veoma je loša dinamika isplate subvencija predviđenih Zakonom o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Vest o isplati, u poslednjih desetak dana, od 1,15 milijardi dinara u odnosu na utvrđene obaveze prema poljoprivrednicima, veće od 12 milijardi, i dalje

ostaje velik problem za poljoprivredne proizvođače. Ovakvom dinamikom isplate u preostalim mesecima 2013. godine, neće pristići ni za narednu prolećnu setvu. Iz tog razloga zahtevamo od ministra poljoprivrede da uz saradnju sa Ministarstvom finansija ubrzaju isplatu zaostalih subvencija i na taj način umanje opterećenje agrarnog budžeta za 2014. godinu” – ocenila je Asocijacija poljoprivrednika.

S. P.

EDUKACIJE

ŠID • U SUBOTU, 23. NOVEMBRA, U SALI SO

Edukativna radionica za pčelare

Ova edukacija je besplatna i ima za cilj da se kroz povezivanje i umrežavanje proizvođača podigne kvalitet meda i drugih pčelinjih proizvoda u prekograničnom području, kao i da se izvrši usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlja pčela sa EU standardima

U skupštinskoj sali Opštine Šid, u subotu 23. novembra, sa početkom u 15 sati biće održana edukativna radionica za pčelare. Učešće na ovoj radionici je besplatno, a biće održano niz predavanja o zdravstvenoj ispravnosti pčelinjih proizvoda, gajenju i zdravlju pčela. Ova edukacija odvija se u okviru realizacije projekta „Panonska pčela” koji je finansiran od strane Evropske unije i ima za cilj da se kroz povezivanje i umrežavanje proizvođača podigne kvalitet meda i drugih pčelinjih proizvoda u prekograničnom području, kao i da se izvrši usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlja pčela sa EU standardima. Vodeći nosilac ovog projekta je Osječko-baranjska

županija, sa partnerima Regionalnom razvojnom agencijom Slavonije i Baranje i Regionalnim klasterom pčelara „Roj”, iz Osijeka, a prekogranični partneri su Naučni institut za veterinarstvo „Novi Sad” i Novosadski ekološki centar.

O zdravstvenoj zaštiti pčela govoriće prof. dr **Nada Plavša**, sa novosadskog Poljoprivrednog fakulteta, o propisima vezanim za bezbednost i kvalitet meda i drugih pčelinjih proizvoda polaznike će upoznati **Tamara Bošković**, iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, o gajenju pčela predavanje će održati prof. dr **Ivan Pihler**, profesor Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, a o smislu i značaju govoriće **Milan Kovačević** pčelar i sistem administrator na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu.

Cilj ove edukacije je da jačanje malih proizvođača meda i otvaranje novih radnih mesta rezultira prekograničnim ekonomskim razvojem. U narednom periodu u planu je organizacija regionalne konferencije pčelara, koja će omogućiti prezentaciju ostvarenih ciljeva na ovom projektu, ali i razmenu naučnih i praktičnih iskustava u proizvodnji meda i zdravlja pčela. Da bi se upoznali sa primerom dobre prakse, predviđeno je i studijsko putovanje u Republiku Češku, u trajanju od četiri dana, za 48 osoba.

S. Mihajlović

Znanjem do kvalitetnijeg meda

NAUČNO-STRUČNI SKUPOVI

ZLATIBOR • OD 25. DO 29. NOVEMBRA

Savetovanje o zaštiti bilja

Od ukupno 100 recenziranih priloga, usmeno će biti prezentovana 33 rada, a 67 u poster sekciji - Programom je predviđen i okrugli sto posvećen aktuelnim temama iz oblasti evropske i nacionalne regulative u oblasti zaštite bilja

Detalj sa prošlogodišnjeg Savetovanja

Drustvo za zaštitu bilja Srbije organizuje 12. Savetovanje o zaštiti bilja, koje će se održati od 25. do 29. novembra na Zlatiboru.

Kao što se navodi u pozivu, osnovni cilj Savetovanja je predstavljanje i razmatranje najnovijih stručnih i naučnoistraživačkih rezultata rada domaćih i inostranih autora širokom auditorijumu istraživača, stručnjacima za zaštitu bilja, studenatima i široj javnosti. Veoma važan cilj je uspostavljanje bolje saradnje između istraživača, naučnih institucija, stručnjaka iz oblasti primarne poljoprivredne proizvodnje, industrije i regulative sredstava za zaštitu bilja, kao i drugih oblasti koje dele zajednička interesovanja u nauci i dobroj proizvođačkoj praksi. Na taj način Skup će doprineti unapređenju prenosa najnovijih naučnih saznanja iz svih oblasti zaštite bilja u praksu.

Od ukupno 100 recenziranih priloga, 33 rada će biti prezentovana usmeno, a 67 radova u poster sekciji. Radovi su grupisani u odgo-

varajuće tematske celine u kojima su zastupljeni usmeni referati po pozivu u trajanju od 30 minuta i odabrani usmeni referati u trajanju od 10 minuta. Većina učesnika izložiće rezultate svojih naučnih istraživanja u vidu poster prezentacija. Programom su predviđena i

dva okrugla stola, od kojih će jedan biti posvećen aktuelnim temama iz oblasti evropske i nacionalne regulative u oblasti zaštite bilja, koje će prezentovati predstavnici Uprave za zaštitu bilja Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije, a dru-

PREPORUČUJEMO SLEDEĆA PREDAVANJA

Sreda 27. 11. 2013. godine

9⁰⁰-9³⁰ - Stanković Slavica, Lević Jelena: UTICAJ AGROEKOLOŠKIH USLOVA NA KONTAMINACIJU ZRNA KUKURUZA AFLATOKSINIMA I MERE ZA SMANJENJE RIZIKA

9³⁰-10⁰⁰ - Indić Dušanka, Šovljanski Radmila, Vuković Slavica, Gvozdenac Sonja: STATUS NEONIKOTINOIDA U SVETU I KOD NAS, MOGUĆE POSLEDICE PRIMENE S OSVRTOM NA PČELE

Četvrtak 28. 11. 2013. godine

12³⁰-13⁰⁰ - Jevremović Darko, Paunović Svetlana: SOJEVI VIRUSA ŠARKE ŠLJIVE U SRBIJI I NJIHOVE EPIDEMIOLOŠKE KARAKTERISTIKE

gi iz oblasti bezbednog korišćenja sredstava za zaštitu bilja. Takođe, na Savetovanju će biti prostora za diskusije i predstavljanje sponzora koji su pomogli održavanje skupa. Program skupa i rezimeji svih prihvaćenih radova biće odštampani u Zborniku rezimea.

Prema programu koji nam je dostavljen, sigurni smo da će Sa-

vetovanje svojim sadržajem ispuniti očekivanja učesnika skupa, te da će svi zajednički imati mogućnost da razmotre najnovija naučna dostignuća u oblasti zaštite bilja.

Dakle, ovo je jedinstvena prilika da se podstakne interes svih učesnika i razmene iskustva sa kolegama iz Srbije, ali i inostranstva.

D. Č.

NA IMANJU "JEDINSTVO" U APATINU

Novi rasadnik jabuka

Najnovija tehnologija dvogodišnje "let it grow" sadnice predstavlja potpuno formiranu sadnicu već pripremljenu za proizvodnju u voćnjaku, daje veći rod i dozvoljava gušću sadnju

Rasadnik kompanije Delta Agrara na imanju Jedinstvo u Apatinu, koji se prostire na 35 hektara, jedinstven je u Srbiji po tome što predstavlja jedino proizvodno mesto na kome se u našoj zemlji proizvode dvogodišnje sadnice jabuka po italijanskoj tehnologiji. Sadnice jabuka koje proizvodi Delta Agrar su najkvalitetnije koje se mogu naći na našim prostorima, jer su dobijene od bezvirusnih sertifikovanih podloga iz Italije koje su kalemljene sertifikovanim kalem grančicama poreklom iz italijanskih matičnih voćnjaka.

U ovom trenutku tržištu se nudi 250.000 dvogodišnjih sadnica sorti jabuka: Gala, Breburn, Crveni delišes, Zlatni delišes i Greni smit, dok je ukupni kapacitet rasadnika 750.000 komada sadnog materijala. Plan Delta Agrara je da u kratkom vremenskom periodu poveća proizvodnju sadnica na 500.000 komada godišnje, što će ovu kompaniju svrstati u red 10 najvećih proizvođača sadnica jabuka u Evropi.

Ovakvom aktivnošću Delta Agrara srpski proizvođači sada mogu da dođu do kvalitetnih sadnica po nižoj

ceni nego što ih nabavljaju u Italiji, a pritom su sadnice već prilagođene našim klimatskim uslovima, jer su proizvedene u Srbiji.

Inače, Delta Agrar već nekoliko godina svim proizvođačima koji se odluče da podižu savremene voćnjake sa velikom gustom sadnje nudi kooperantske odnose. To podrazumeva, pored prenosa znanja i sigurnog tržišta za njih, i obavezu kompanije da u narednih 15 godina otkupljuje celokupan rod.

Tehnologija uzgajanja sadnica jabuka

Jedan od najbitnijih elemenata kod proizvodnje sadnica je dobra i kvalitetna podloga koja predstavlja bazu iz koje se posle jedne ili dve godine dobijaju kvalitetne jednogodišnje ili dvogodišnje sadnice. Podloge se sade u proleće, rastu tokom godine, pa se kaleme pupoljkom (T – kalemljenje) željenih sorti (Zlatni delišes, Greni Smith, Gala, Fuji). Ovo kalemljenje se radi tokom avgusta meseca tekuće godine, najčešće na visini od oko 20 cm iznad nivoa zemljišta. Pupoljak do kraja

"Let it grow" sadnice

vegetacije srate sa podlogom, ali se ne aktivira u smislu rasta, nego miruje.

Tek naredne godine u proleće on počinje da raste i tada se i podloga skraćuje do iznad okalemljenog pupoljka, tj. na oko 20 cm iznad zemljišta. U međuvremenu, okalemlje-

ne podloge su mogle biti izvađene i presađene ("spavajući pupoljci") ili ostavljene u istom rasadniku za dalji razvoj. Ako se takva proizvodnja namerava završiti u prvoj godini razvoja kalema, onda se dobija jednogodišnja, takozvana, devetomesečna sadnica.

Međutim, dvogodišnje knip sadnice se dobijaju nakon što se prve godine sadnice skrate na visini od 70 cm iznad zemlje, a sledeće godine na toj visini počinje razgranjavanje.

Za dobijanje devetomesečnih sadnica i knip sadnica sade se već postojeći kalemovi, ali proizvodnja knip sadnica traje duže od godinu dana, što daje veći kvalitet dvogodišnjih sadnica koje su, kao takve, i daleko rodnije od običnih jednogodišnjih, jer već sledeće godine posle sadnje daju rod 20-25 t/ha. Ovakav rod je u startu veći od roda koje daju jednogodišnje sadnice u punoj rodnosti.

"Let it grow" sadnice

Ono što je ekskluzivitet u Delta Agraru jeste najnovija tehnologija u proizvodnji dvogodišnjih "let it grow" sadnica koje predstavljaju potpuno formiranu sadnicu već pripremljenu za proizvodnju u voćnjaku. U odnosu na klasične knip sadnice daje još veći rod, jer takav oblik stabla dozvoljava još gušću sadnju u voćnjaku, od preko 5.000 stabala po hektaru.

S. P.

NOVI SAD • U SRBIJI PRI KRAJU SETVA ŽITA

Pšenica na 550 hiljada hektara

Rast cene žita na svetskim berzama i domaćem tržištu, ali i dobri vremenski uslovi doprineli da se od pšenice ne odustane tako lako

Ratari nisu odustali od setve pšenice

Setva pšenice u Srbiji se privodi kraju. Iako su jedno vreme dominirale procene da će za najvažniji posao u poljoprivredi interesovanje biti smanjeno, sada se sa sigurnošću zna da će površine pod žutim zlatom biti na nivou prošlogodišnjih.

Posle višenedeljnih nagađanja o tome da će površine pod pšenicom u narednom proizvodnom ciklusu biti umanjene, pre svega zbog, za proizvođače, destimulativne cene ovogodišnjeg roda, sada je sasvim sigurno da će žuto klasje, baš kao i prošle godine, pokriti 550 hiljada hektara obradivog zemljišta u Srbiji.

Setva je pri kraju, a najvažniji posao u poljoprivredi, kako ističe predsednik Zadrugnog Saveza Vojvodine Radislav Jovanov, karakteriše nešto niža cena pojedinih inputa, u odnosu na prethodnu godinu, pa se procenjuje da je setva jeftinija za 13 do 15 odsto po hektaru.

Jovanov ističe da su rast cene žita na svetskim berzama, a samim tim i domaćem tržištu, ali i dobri vremenski uslovi doprineli tome da se od pšenice ne odustane tako lako.

Sporadičnih primera, koji govore o tome da su neki proizvođači odlučili da smanje površine pod strateškom žitaricom ima. Među njima je i atar Stepanovičeva, gde su prema rečima Vlade Samardžića, direktora mesne Zadruga, poljoprivrednici odlučili da prioritet daju profitabilnijim kulturama, kao što su soja, šećerna repa, pa i kukuruz.

Da je sinergija prerađivača i primarnih proizvođača neophodna i višestruko korisna, svedoči primer saradnje senčanskog "Žitoprometa" i Zadrugnog saveza Vojvodine.

"U svom miljeu prepoznatljiv po imidžu društveno odgovornog privrednog subjekta, "Žitopromet" iz Sente je, saradjujući sa 25 zadruga, koje okupljaju proizvođače tog regiona, svojim kooperantima finansirao kupovinu repromaterijala, kako bi se obezbedila kvalitetna sirovinaska baza", kaže prvi čovek te kompanije Predrag Đurović.

Ovaj model kooperacije pozitivan je primer koji, posmatran kroz prizmu otežanih ekonomskih uslova, na pravi način pokazuje kako se mogu obezbediti sve pretpostavke za dobre prinose. S. P.

NOVI SAD • STRUČNJACI O RODU ŠEĆERNE REPE

Najprofitabilnija kultura

Proizvođačima se repa plaća po ugovorenoj ceni od 42 evra za tonu sa jasno definisanim rokovima isplate

Vađenje šećerne repe kojom je proletoš posejano oko 55.000 hektara oranica privodi se kraju. Prinosi te industrijske kulture iznose i preko 55 tona po hektaru a digestija i iznad 16 procenata izjavio je za RTV Živko Čurčić, stručnjak novosadskog Instituta za ratarstvo i povrtarstvo.

Po njegovim rečima, ova proizvodna godina je jedna od prosečnih u gajenju slatkog korena. Sa ukupno zasejanih površina očekuje se ukupna proizvodnja oko 450.000 tona šećera što je količina koja će zadovoljiti bilansne potrebe naše zemlje a određena količina preteći će i za izvoz.

U Kompaniji Sunoko, u pogonu fabrike šećera Donji Srem u Pećincima, kažu da je repa do sada posađena sa oko 8.000 hektara od ugovorenih 10.000. Prinosom i kvalitetom repe su zadovoljni. Proizvo-

Dobri prinosi i digestija

đačima repu plaćaju po ugovorenoj ceni od 42 evra za tonu sa jasno definisanim rokovima isplate.

Poljoprivrednici u Sremu zadovoljni su prinosima i digestijom slatkog korena a posebno ostvarenim profitom kod te kulture koji iz-

nosi od 800 do 1.200 evra po jedinici površine.

Ratari kažu i to da je od svih poljoprivrednih kultura upravo kraljica polja, šećerna repa, proizvođačima ove godine donela najveću zaradu.

S. P.

KRAGUJEVAC • ANALIZE RODA KUKURUZA

Izuzetno dobar kvalitet

Ovogodišnji rod kukuruza, zasejanog u Šumadiji na oko 47.000 hektara, iznosi nešto iznad četiri tone po hektaru i zrno je odličnog kvaliteta, izjavio je Tanju ku stručni saradnik Poljoprivredne stanice Kragujevac Dobrivoje Popović.

Letnje tropske temperature odnele su između 30 i 40 odsto ovogodišnjeg roda, dodao je Popović, jer kišnih dana nije bilo tokom jula i avgusta kada je toj poljoprivrednoj kulturi ta padavina i najpotrebnija.

"Kvalitet kukuruza u Šumadiji je izuzetno dobar i to pokazuju razne

analize, među kojima i na aflatoksin", rekao je Popović i dodao da je kukuruz zdrav i kao takav je lagerovan za zimski i naredni period.

Prema rečima Popovića, tržišna vrednost kukuruza u Šumadiji nije toliko bitna jer, kako je naveo, gotovo cela proizvodnja ove biljne vrste namenjena je za stočnu hranu.

Popović je rekao i da je setva pšenice i ozimog ječma malo zakašnija, te i da je oko 33.000 hektara u Šumadiji pod strnim žitima.

"Na 18.000 do 20.000 hektara u Šumadiji zasejani su pšenica, ozimi ječam, ovas i tritikale", rekao je Po-

pović i dodao da su te biljne vrste, izuzev pšenice, namenjene stočnoj hrani.

Naglašavajući da ječam, ovas i tritikale zauzimaju trećinu ukupne setvene površine, Popović je ocenio da je to veoma dobra i da je to uticaj rada stručne službe Poljoprivredne stanice.

"Ječam, tritikale i ovas su daleko kvalitetniji za stočnu hranu od pšenice", rekao je Popović i podsetio da je pre više od 10 godina pšenica sejana na više od 25.000 hektara, pa bi deo prinosa odlazio za stočnu hranu. Izvor: Tanjug - Biz

Terminator tehnologija protiv seljaka

Piše: Branislav Gulan

Problem proizvodnje hrane u svetu naučnici pokušavaju da reše na razne načine. Baš kao što tehnologije iz 40-tih godina prošlog veka nisu mogle da zadovolje potrebe za hranom tadašnje populacije od šest milijardi ljudi (sada je dnevno gladno oko 1,2 milijarde, a 30 miliona dece godišnje umire zbog nedostatka hrane), isto tako je nerealno očekivati da će današnji postupci moći da nahrane populaciju od osam milijardi ljudi, koliko se očekuje da će ih biti do 2020. godine. Pored neprekidnog usavršavanja postojećih metoda u biljnoj i životinjskoj poljoprivredi i proizvodnji hrane, neophodni su i potpuno novi pristupi. Korišćenje genetski modifikovanih organizama (GMO) potencijalno može da bude od velike koristi u poljoprivrednoj praksi, zatim može da utiče na kvalitet hrane, ishranu i zdravlje. Odnosno proizvodnjom GMO hrane mogu značajno da se povećaju tone hrane na zemljinoj kugli.

Kada je o našoj zemlji reč, stav je da mi moramo da istrajemo da se u Srbiji ne gaje genetski modifikovani organizmi! Jer, na domaćem i svetskom tržištu se traži zdrava hrana, sa što manje pesticida i, ona ima od 30 do 50 odsto višu cenu, a to je naša prednost u odnosu na druge zemlje. To je i jedna vrsta nacionalnog patriotizma u kome se nalazi budućnost naše zemlje, zdrave nacije i mogućnost izvoza, da ti proizvodi postanu i srpski brend i nose ime „Made in Serbia“.

Pojave modernih tehnologija genetske modifikacije omogućila je istraživačima da izdvajaju pojedinačne gene sa jedne vrste i da ih ugrađuju u drugu, bez obzira na polnu kompatibilnost. Kada se novi gen ugradi u biljku, izdanak koji će sadržati kopije novog gena može se dalje proizvoditi na tradicionalan način. Na primer, istraživači su ugradili bakterijski gen u kukuruz, kako bi ga učinili otpornim na određene vrste insekata štetočina. Genetske modifikacije su takođe omogućile da se otklone ili "isključuju" neželjeni geni koji su već prisutni kod određene vrste ili da se modifikuju metabolički biljaka kako bi se unapredio kvalitet prehrambenih proizvoda (na primer genetski modifikovani paradajz koji duže ostaje svež).

Spektakularni razvoj biotehnologije tokom poslednje dve decenije 20. veka označio je i početak novog razdoblja u razvoju poljoprivrede. Otvaranje mogućnosti da se u neku biljku

Još od 1986. godine, od kada datira genetička modifikacija biljaka, započele su žustre polemike o posledicama gajenja i korišćenja u prehrani genetski modifikovanih biljnih i životinjskih organizama - U svetu je 2010. godine GM biljkama bilo zasejano 150 miliona hektara, a 2013. 20 miliona hektara više. - Protivnici GMO hrane ističu da se njen uzgoj ne može pravdati pa čak ako će čovečanstvo ostati gladno - Zemlje EU i deo sveta doneli su odluke o obaveznom obeležavanju hrane od GMO organizama

Protesti širom sveta protiv GMO (Foto: www.greenpeace.org)

usadi gen ne samo iz druge biljne vrste, ponekad veoma udaljene, nego i iz nekog mikroorganizma, pa čak i iz životinje, navelo je neke na pomisao da je čovek stigao do tačke sa koje se može presudno uticati na takozvani prirodni red stvari, ma koliko se ono što se pod tim podrazumeva, inače, različito tumačilo. Uprkos otporima, nova tehnologija je nastavila razvoj i genetski modifikovane biljke su ušle u komercijalnu proizvodnju, a hrana od njih dobijena postala je sastavni deo ishrane dela stanovništva u svetu. Ministarstvo poljoprivrede SAD, zemlje u kojoj vladaju poprilično liberalni propisi kada je o genetičkom inženjerstvu reč, prihvatilo je patent pod nazivom "terminator tehnologija". Naučnicima je, naime, pošlo za rukom da u svet biljaka ugradi još jedan mehanizam, ovoga puta samoubilački. On se aktivira određenim spoljnim okidačem i dovodi do samotrovanja biljke naredne generacije. Na taj način farmer se onemogućava da seje sopstveno seme i primorava da svake godine kupuje novo seme.

Terminator tehnologija

Profesor novosadskog Poljoprivrednog fakulteta dr **Jan Kišgeci**, koji je i eks mionsitar poljoprivrede u Vladi Srbije, objašnjava da je "Terminator tehnologija" samo jedan od primera, sa etičke tačke, pogrešno usmerenih istraživanja u genetičkom inženjerstvu. Seljaci koji koriste vlastito seme, proizvode 15 do 20 odsto hrane u svetu i prehranjuju 1,4 milijarde svetskog

stanovništva, a upravo su oni glavna meta "terminator tehnologije". Znači ona je usmerena protiv seljaka.

Velike kompanije koje proizvode sredstva za zaštitu bilja kupuju semenske kuće i udružuju se. Interesovanje za semenarstvo je veliko jer svetsko tržište semena vredi oko 500 milijardi dolara, a svetsko tržište sredstava za zaštitu bilja oko 30 milijardi dolara. Procene su da je u 2005. godini prihod sredstava za zaštitu bilja izjednačen sa onim koje donosi seme genetski modifikovanih biljaka.

Čim se na planeti pojavio prvi genetički modifikovani organizam, a ova nauka počela da se zahuktava, sve se u trenu podelilo na pristalice i protivnike nove, poprilično zastrašujuće tehnologije. Genetičko inženjerstvo je donelo revoluciju u biotehnologiji, poljoprivredi i zaštiti čovekove sredine, međutim, istovremeno je izazvalo i strah od nepoznatog, podelu hrane na "obeleženu" i "neobeleženu" i opasnost da eksperiment izmakne kontroli.

Protivnici genetičkog inženjerstva ističu da su ovakvi eksperimenti, iako daleko odmakli, neetički i nemoralni, da su opravdani samo pri dobijanju transgenog lekovitog bilja i transgenih mikroorganizama u medicinske svrhe. Multinacionalne kompanije koje ulažu ogromna sredstva u razvoj transgenih biljaka smatraju da je sasvim logično da se biotehnoške metode i transgene sorte patentom zaštite od neovlašćenog korišćenja. Protivnici, pak, tvrde da je patentiranje živih organizama dakle, života, etički neprihvatljivo. Međutim, i to se danas radi u eksperimentalne svrhe u zemljama koje su "za" genetički inženjering.

Etičko i religijsko pitanje

Pošto neke religije propisuju stroge zabrane kada je reč o izboru hrane, osim etičkog postavlja se i religijsko pitanje. Direktor firme za izdavanje sertifikata „Halal hrane“ u Beogradu **Mustafa Jusufspahić** ističe da u muslimanskom svetu ima 1,7 mili-

Uskoro Zakon o bezbednosti hrane

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede **Dragan Glamočić** najavio je da će do kraja godine u skupštinskoj proceduri biti nacrt Zakona o bezbednosti hrane, koji je već završen, a da će za mesec - dva biće završena i Strategija razvoja poljoprivrede. On je rekao da je otvaranje referentne nacionalne laboratorije u Batajnicima moguće u prvoj polovini naredne godine. „Batajnica će biti krovna institucija, a sve potencijale koje imamo u Srbiji ćemo staviti u funkciju Batajnica. Tačno će se znati ko je ovlašćen za aflatoksin, ko za pesticide. Isti takav princip je urađen i u zemljama Evropske unije. To možemo realno očekivati da počne u prvoj polovini naredne godine“, rekao je Glamočić. On je dodao da je i Strategija razvoja poljoprivrede takodje u završnoj fazi i da će biti predstavljena u narednih mesecima dva dana.

„To nije strategija kao što su radjene ranije, nego je radjeno

striktno po uputstvima i kao što se radi u Evropskoj uniji, gde će biti konkretizovan i budžet i ciljevi, a na bazi toga određene mere i kontrole“, rekao je ministar Glamočić. On je dodao da je ovakvu strategiju tražila Evropska unija i da će se od Srbije tražiti da se nje pridržava, odnosno da više „nećemo biti u situaciji da je menjamo, već ćemo sa njom ući u EU“. Ocenjujući trenutnu situaciju u poljoprivredi kao lošu, Glamočić je naveo da imamo niske prinose, lošu tehnologiju, nizak nivo znanja, ali da možemo jako brzo da napredujemo, odnosno da prinose određenih kultura uduplamo.

„Moramo uložiti sredstva u navodnjavanje, što je u toku, trebamo uložiti u nove tehnologije, da edukujemo naše farmere, da što je moguće pre vratimo poljoprivredu na one grane gde je nekad bila i još da je unapredimo, i sa tim proizvodima izadjemo na evropsko tržište“, smatra Glamočić.

jardi stanovnika i da oni traže specifično pripremljenu hranu, bez GMO. Protivnici transgenih organizama se pozivaju baš na ove religijske restrikcije i pitaju kakva je to hrana, da li je biljnog ili životinjskog porekla, ako nastane kada se u biljku, zahvaljujući genetičkom inženjerstvu, unese gen iz nekog virusa, bakterije ili životinje. Drugi tabor opet navodi da je promena izazvana genetičkim inženjerstvom, kada se posmatra organizam u celini, beznačajna. Stotinama hiljada gena, jednostavno je, kažu, dodat još jedan. Istina, transgen dolazi sa strane, ali je promena koju izaziva, zanemarljiva. Transgena biljka se može sasvim jasno prepoznati po karakteristikama koje je imala pre transformisanja. Danas se genetičko inženjerstvo najčešće koristi u molekularnoj biotehnologiji koja je svoju primenu našla u medicini, veterini, farmaciji, agroindustriji i zaštiti životne sredine, zatim u genetičkom poboljšanju koje predstavlja dodavanje gena koji kontrolišu poželjna svojstva sa ciljem unapređenja određenog organizma kao i u genskoj terapiji, odnosno zameni gena u organizmu čoveka ili životinje, što treba da donese lečenje genetički nasledne bolesti. Biotehnologija je otvorila i mogućnost da se u postupku kloniranja menjaaju određena svojstva organizma što može imati dobre strane, ali ujedno može predstavljati i veliku opasnost po čovečanstvo.

Genetička modifikacija biljaka datira od 1986. godine, a prva biljka na kojoj je rađeno bio je duvan. Razvoj ove nauke stručnjacima je otvorio put ka slobodnom transferu gena između različitih vrsta bilja, ali i dalje od toga - između biljaka sa jedne i virusa, bakterija, životinja, pa i čoveka sa druge strane.

Rađanje genetičkog imperijalizma

U 1996. godini u svetu je genetički modifikovanim biljkama bilo zasejano 2,8 miliona hektara, u 1997 - 12,8 miliona, 1998. godine 27,8 miliona hektara. U svetu se šire polja pod GMO biljkama, a predviđanja su da će na

našoj planeti pod ovim kulturama, ponajviše sojom i kukuruzom u 2010. godini biti zasejano čak 150 miliona hektara (u 2005. godini to je bilo 81 miliona hektara). Najveće površine pod GMO imaju SAD, čak 59 odsto, zatim Argentina 20, Kanada i Brazil po šest i Kina pet odsto. Od kultura najviše zauzima soja, čak 60 odsto površina, zatim kukuruz 23 odsto i pamuk 11 odsto. Svet je podeljen da li je dobro ili ne prihvatiti gajenje genetski modifikovanih biljaka. Pobornici koji podržavaju njihovo gajenje ističu da je to samo nastavak prirodnog procesa, dok protivnici ističu da genetičko inženjerstvo u ovoj oblasti probija prirodne granice. Multinacionalne kompanije koje u ovaj proces ulažu ogroman novac, i u potpunosti kontrolišu transgene biljke od njihovog razvoja do komercijalizacije, otkrivljeni su da stvaraju rađanje genetičkog imperijalizma.

Sad je sigurno da se polja pod GMO biljkama šire iz godine u godinu, i protiv većeg dela čovečanstva koje se tome protivi. U svetu je najviše onih GMO biljaka koje su pripremljene tako da postanu tolerantne na herbicide, pesticide i druga zaštitna sredstva. Genetičke modifikacije omogućavaju bolje uslove za rast biljke, bolji kvalitet, useve bez korova i bez bolesti, međutim, sa sobom nose i opasnosti jer se ne može predvideti uticaj ovakvih biljaka na prirodnu ravnotežu, životnu sredinu i zdravlje ljudi. Ono čega se mnogi plaše, svakako je mogućnost da ljudi preko hrane unesu u organizam i gen iz takvih biljaka i učine ga delom svog genetičkog sastava.

Genetičar se danas oseća svemoćnim, ali ima primera i da baš nije tako. Primer je eksperiment sa ružom. Australijski naučnici su, naime, ovaj cvet pokušali da dobiju u plavoj boji, mimo prirodnih zakona, prema kojima plavih i crnih ruža u prirodi nema jer ruža ne sadrži gen koji određuje te boje. Gen koji je trebao da donese novu boju ugradili su u ružu. Kada je procvetala iznenadila ih je. Ruža je ipak ostala crvena. Ovo dokazuje da još uvek i moć genetičara ima granice.

(Nastaviće se)

Bugari zabranili gajenje GMO useva!

Bugarski parlament je danas izglasao pooštavanje zakona o genetski modifikovanim organizmima (GMO), čime je praktično zabranio uzgajanje genetski izmenjenih biljnih kultura za naučne i komercijalne svrhe. "U Bugarskoj nećemo imati niti jednu njivu na kojoj bi se uzgajali genetski modifikovane kulture", izjavio je **Kostadin Jazov** iz vladajuće stranke Građani za evropski razvoj Bugarske (GERB). Nevladine organizacije, poljoprivrednici i obični građani su gotovo dva meseca protestovali protiv

prvobitnog plana vlade da potpunu zabranu uzgajanja GM biljnih kultura zameni izdavanjem licence za njihov kontrolisani uzgoj. Oni su isticali da se javnost pribojava da bi to omogućilo da bugarska polja postepeno preplave genetski izmenjeni usevi, prenele su novinske agencije. Zakon u Bugarskoj ne zabranjuje direktno uzgajanje GM biljaka, ali ustanovljava gde se sve ne sme saditi, pri čemu je obim zabranjenih oblasti tako veliki da faktički njihovo uzgajanje i neće biti moguće.

INĐIJA • JEDAN DAN NA GRADSKOJ PIJACI

Zimnica po „čika Tominom“ receptu

Uz kupovinu povrća, indijske domaćice na tezgi kod Tome dobijaju i recepte za zimnicu

Uobičajena slika na indijskoj pijaci sredom i subotom: gužva, glasni porodavci i kupci koji pazare osnovne namirnice. Iako sezona stavljanja zimnice polako jenjava, našu pažnju je privukla jedna tezga gde smo igrom slučaja saznali da se uz kupljeno povrće dele i recepti za zimnicu. Reč je o Tomislavu Bilobusu veselom 66-godišnjaku iz Indije koji 36 godina dolazi na pijacu sa suprugom Spaskom i prodaje povrće, a gratis svaka dama dobije i recept.

Godinama smo supruga i ja na gradskoj pijaci, a već u 6 sati postavljamo tezgu jer mora da se radi. Od mojih 12.000 penzije ne može da se preživi, a posao u poljoprivredi nam dobro dođe za osnovne potreštine. Oko 80 posto povrća proizvodimo sami, dok ostatak kupujemo od velikih proizvođača. Imam malu parcelu od jednog hektara na Jarkovcima pa tamo uzgajamo povrće. Imamo luk, cveklu, rotkvu, spanać, šargarepu, peršun, pastrnjak i papriku - priča Toma i kaže da povrće nikad nije

Tomislav Bilobus

bilo jeftinije nego ove godine, ali da narod nema para pa je prodaja lošija nego prethodnih godina.

- Uprkos svemu, ne mogu da

kažem da sam nezadovoljan jer imam moje stalne mušterije, tako da je prodaja konstantna. Još da nije bilo onog grada letos koji je

uništio rod siguran sam da bi bilo još bolje kaže Toma i tvrdi da je jedino imao sreće sa paprikom koja je bila pod najlonom. Ima i nešto malo grožđa i tu je rod prepolovljen:

- To u životu svom nisam doživio, ali šta da se radi, kako drugima tako i nama.

Toma uzgaja mahom povrtnarske kulture a u poslu mu pomaže cela porodica.

- Imam dva sina, dve snaje i četvero unučadi, supruga i ja, pa hteli oni ili ne mora da se radi da bi se preživelo, još kad ja naredim, nema izgovora - kaže kroz šalu ovaj veseli prodavac. On posebno ističe da ima redovne mušterije koje isključivo kupuju kod njega. Kad indijske dame vide čika Tomu obavezno kupuju kod njega, jer im još i da recept za zimnicu.

- Moram da se pohvalim jer ih uvek nasmejem, dam poneki recept pa to bude odlično - kaže on.

Tako je svake godine sve teža jer je kupovna moć građana znatno smanjena, ukoliko je roba dobra uvek nađe put do kupca kaže

Recept za turšiju

Pet kilograma paprike, četiri kilograma paradajza, tri kilograma šargarepe, nekoliko zelenih paradajza i malo luka stavljenog kao rapadžik. Paprika i paradajz se pre svega probuše kako bi upili tečnost koja se sprema od 10 litara vode, 300 grama soli, 300 grama šećera i 2dl esencije. Tečnost se dobro umuti i prelije preko povrća otkriva Toma recept i kaže da ko jednom proba ceo život tako pravi.

Toma i poručuje:

- Tako je i kod nas, trudimo se da ponudimo širok asortiman povrća, sve je zdravo, kvalitetno i povoljno-to je jedini način da se opstane na tržištu.

M. Balabanović

Доо ветеринарска станица САВА СРЕМ

Лаћарак

Лаћарак, 022/670-750, ул. 1. Новембар 266

Др. вет. мед. Радован Цикуша и Др. вет. мед. Ненад Раичевић

Сремска Митровица, 022/618-020, ул. Петра Прерадовића 80

Др. вет. мед. спец. Миленко Перић

Мартинци, 022/ 668-387, ул. Војвођанска 9

Др. вет. мед. спец. Сава В. Шарац

Чалма, 022/685-600, ул. Победа 24

Др. вет. мед. Милорад Кевећ

Велики Радинци, 022/660-230, ул. Моше Пијаде 7

Др. вет. мед. Наташа Секулић

- Лечење
- Вакцинација
- Вештачко осемењавање
- Превентива
- Трихиноскопија
- Продаја пилића
- Сточна храна
- Премикси
- Лекови

VETERINA

ZAKON O VETERINARSTVU, ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ZDRAVLJA ŽIVOTINJA

Veterinar u službi zdravlja

Doktor veterinarske medicine sa licencom obavlja sve stručne poslove veterinarske delatnosti, radi pružanja veterinarske pomoći i usluga, odnosno obezbeđenja zdravstvene zaštite i nege životinja

Piše:

Dr vet. med. Srdjan Kozlina

Zakon o veterinarstvu: Zakonska regulativa, uređuje zaštitu i unapređenje zdravlja i dobrobit životinja, utvrđuju se zarazne bolesti životinja i mere za sprečavanje pojave, otkrivanje, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zaraznih bolesti životinja i bolesti koje se sa životinja mogu preneti na ljude, kao i uslove za obavljanje veterinarske delatnosti.

Veterinarska delatnost obuhvata:

- praćenje, zaštitu i unapređenje zdravlja životinja,
- zaštitu životinja od zaraznih i drugih bolesti,
- otkrivanje i dijagnostikovanje bolesti i lečenje obolelih životinja,
- sprovođenje mera zdravstvene zaštite životinja,
- zaštitu ljudi od zoonoza (bolesti koje se prenose sa životinja na ljude),
- obeležavanje i registraciju životinja radi kontrole kretanja u prometu životinja,
- kontrolu zdravlja prirodnih životinja (lečenje steriliteta i veštačko osemenjavanje),
- zaštita životinja od mučenja i patnje,
- kontrola proizvodnje i prometa veterinarskih lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterinarskoj medicini,

- poslove dezinfekcije, dezinfekcije i deretizacije,
- veterinarsku edukaciju i obaveštavanje.

Veterinarska ambulanta. Prati zdravstveno stanje životinja, te sprovodi neophodne mere u cilju zaštite zdravlja i dobrobiti životinja; vrši hirurske, porodiljske i druge veterinarske intervencije na životinjama; srovi veštačka osemenjavanja životinja; izdaje propisanu dokumentaciju; obavlja vakcinaciju pasa i mačaka protiv besnila; izdaje uverenja o zdravstvenom stanju životinja koje ordinira; organizuje, sprovodi i kontroliše obeležavanje životinja; vrši trihineloskopski pregled mesa. Veterinarska ambulanta ove poslove može da obavlja ako ima zaposlenog najmanje jednog doktora veterinarske medicine sa licencom, odnosno odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje.

Veterinarski radnici - Stručno i savesno, u skladu sa profesionalnom etikom, staraju se o ugledu veterinarske profesije, maksimalnim zalaganjem pri obavljanju veterinarske delatnosti. U hitnim i drugim neodložnim potrebama pružanja veterinarske pomoći i usluga, odnosno radi obezbeđivanja neprekidnog pružanja zdravstvene zaštite i nege životinja, obavezno je obezbediti neophodno prisustvo, radi obavljanja tražene intervencije.

Potvrde o vakcinaciji životinja čuvaju se dve godine

Slobodan izbor veterinar - Vlasnici, držaoci životinja imaju pravo na pravovremenu i kvalitetnu zdravstvenu zaštitu životinja, kao i sve informacije u vezi sa lečenjem njihove životinje, odnosno zdravstvenim stanjem životinja na određenoj teritoriji. Zakon veoma jasno propisuje i pravo neometanog pristupa uslugama u okviru veterinarske ambulante, što je od izuzetnog značaja; te slobodan izbor doktora ve-

terinarske medicine za pružanje istih.

U današnje vreme možda sve više ima smisla pojam "izabrani veterinar". Određenim korekcijama zakonodavac bi u potpunosti omogućio nesmetani razvoj privatne veterinarske prakse, odnosno sve veterinarske usluge, pa i mere zdravstvene zaštite bi pružao doktor veterinarske medicine koji je zaista prisutan u određenoj epizootičkoj jedinici (naseljenom mestu), a sve po izboru proizvođača, naravno na obostrano zadovoljstvo. S jedne strane, svaki veterinar koji ispunjava propisane i tražene uslove za rad dobio bi istu šansu i jednake mogućnosti u odnosu na druge kolege, a sam proizvođač mogućnost sopstvenog izbora i povećanja kvaliteta zaštite i unapređenja zdravlja životinja, sa druge strane. Iskustvo nas uči da samo moderne i efikasne veterinarske organizacije, u okviru veterinarske delatnosti, nošene ličnom inicijativom i principom profesionalnosti, mogu opstati na tržištu, u uslovima zdrave konkurencije.

Da zaključimo, suštinsko pitanje za svakog proizvođača jeste, pravo na mogućnost slobodnog izbora? Svakoako da, jer takav izbor je stvar međusobnog poverenja. Ostvarenjem svih svojih prava, vlasnici životinja obezbeđuju svojim životinjama neophodnu i potrebnu zdravstvenu zaštitu.

Dužnosti vlasnika i držalaca životinja - Da se staraju o zdravlju i

dobrobiti životinja, kao i da preduzimaju sve neophodne mere zaštite u cilju sprečavanja pojave i širenja raznih bolesti životinja i da o tome u slučaju sumnje da postoji opasnost blagovremeno obaveste veterinar, te omoguće sprovođenje svih neophodnih mera. Izvrše registraciju gazdinstva; obeležavaju i registruju životinje, u skladu sa zakonom; vode registar životinja na gazdinstvu i evidenciju o kupovini i prodaji životinja, njihovom premeštanju i prometu radi praćenja njihovog kretanja; prijave promenu brojnog stanja životinja (dolazak i odlazak), u skladu sa ovim zakonom; kao i da čuvaju propisanu dokumentaciju. Takođe, čuvaju kopije receptata veterinarskih lekova godinu dana, a potvrde o vakcinaciji životinja dve godine.

Neposredna opravdanost - Svaki veterinar na terenu susreće se svakodnevno sa brojnim pitanjima i sugestijama naših proizvođača. Najviše su usmerena na prisutnost velikog broja "papira". Medjutim, ostvarenjem subvencija na osnovu sprovedenih mera i izdatih potvrda otklanja se svaka dilema oko opravdanosti istih.

Zaštitom i unapređenjem zdravlja životinja doktor veterinarske medicine omogućava proizvođaču da ostvari zacrtani cilj, a to je da koliko god je to moguće rezultati obostranog rada budu vidni.

Pogubne posledice po živi svet

Poslednjih decenija se dramatično povećao spisak životinja i biljaka koje su, zahvaljujući nepromišljenom delovanju čoveka, potpuno iščezle ili su ostale sačuvane samo kao eksponati u muzejima ili slike u knjigama - Budućnost ljudske vrste nije u naseljavanju neke druge planete, nego isključivo u promišljenom ponašanju na ovoj našoj

Pod pojmom priroda podrazumevamo, u doslovnom smislu, nešto što postoji ili samo po sebi nastaje. U opštem smislu, to je celokupan svemir sa svojom materijom i energijom i sa svojim promenama i zakonitostima. Pri tome razlikujemo živu (biotičku) i neživu (abiotičku) prirodu, pri čemu se ekologija bavi proučavanjem njihovih međusobnih odnosa. Nauka raščlanjuje prirodu u sisteme koji su kao takvi predmet istraživanja. Sistem se najčešće definiše kao ukupnost međusobno povezanih sastojaka koji čine svrsishodnu celinu. Biološki i ekološki sistemi su jasno raščlanjeni i definisani i njihov poredak je određen stepenom hijerarhije. Okosnicu te hijerarhije, s gledišta ekologije, predstavlja ekosistem. Ekosistem je osnovna organizaciona jedinica prirode u kojoj su živa bića i njihova neživa okolina, prostorno i vremenski integrisani protokom energije i kružnim tokovima stvari i koja poseduje za nju svojstvene informacijske sadržaje, sposobnost samoorganizacije, samoodobne i samoodržanja. To jedinstvo životne zajednice (biocenoze) i njenog neživog okruženja (ekotopa) s prepoznatljivim strukturnim i funkcionalnim obeležjima, je predmet izučavanja ekologije kao nauke.

Naša planeta Zemlja, zajedničko prebivalište ljudi, životinja, biljaka, gljiva je položajem treća planeta od Sunca. Voda, mora i okeani pokrivaju 71% površine, a ostatak je

Budućnost ljudske vrste nije na drugoj planeti

kopno koje predstavlja kontinente. Po svim odlikama, može se reći da je to idealna i za život kakvim ga poznajemo, jedinstvena planeta. Ako površinu Zemlje, protkanu živim bićima, posmatramo kao ekosistem onda su atmosfera, litosfera, pedosfera, kriosfera, hidrosfera i biosfera njeni sastavni delovi. Kao prikladan naučni izraz upravo se nameće termin ekosfera kojim se izražava povezanost njenih delova u smislu globalnog ekosistema, budući da povezuje dva osnovna termina sfera i ekosistem. Tako definisana

na ekosfera predmet je istraživanja globalne, planetarne ekologije ili hloekologije.

Rast svetskog stanovništva, krčenje šuma, nedostatak pitke vode, promena klime, smanjivanje raznovrsnosti biljnog i životinjskog sveta, industrijalizacija, bezobzirno korišćenje prirodnih resursa i slično, zahtevaće pouzdane naučne ocene i predviđanje daljeg razvoja kao osnove za razumnu međunarodnu politiku Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija. Čovek i sva živa bića menjaju okruženje, ali, za razliku od svih ostalih, čovek danas apsolutno dominira u ekosferi. Promene na našoj planeti, koje su se zbivale u milionima godina, sada se dešavaju unutar jednog veka ili decade. Postalo je očigledno da čovek koristi prirodu i svoje životno okruženje egocentrično (antropocentrično), prema svojim potrebama u vremenu u kojem živi i deluje. Danas ne postoji ni jedan ekosistem na koji čovek nije, više ili manje, uticao ili ga svojim delovanjem izmenio. Istraživanje takvih promena i uticaja u globalnim, regionalnim i lokalnim okvirima jedan je od glavnih zadataka ekologije.

Opstanak ljudi i biodiverzitet

Opstanak i život čoveka mnogostruko je povezan i uslovljen biološkom raznovrsnošću (biodiverzitetom). Međutim, i pored nastojanja da se biodiverzitet očuva i zaštiti, priroda je ozbiljno ugrožena brojnim faktorima čiji je osnovni uzrok uglavnom, neodgovorna i nekontrolisana ljudska delatnost. Posledice su očigledne, dalekosežne i za živi svet često pogubne. Prema Crvenoj listi ugroženosti vrsta, jedan od četiri sisara, jedna od osam ptica, jedan od tri vodozemca i 70 odsto biljaka u svetu su u opasnosti. Predmet delovanja u cilju zaštite prirode je najčešće kopnena površina Zemlje, a još uvek retko, vodene površine mora i okeana, iako se čine se prvi koraci u

zaštiti pojedinih ugroženih morskih vrsta i sporadično, zaštiti kompletnih područja. Akvatorijum je ne samo prvobitni ekosistem iz koga je proistekao celokupan život na Zemlji, nego je to sredina i mesto najrazvijenije biološke raznolikosti, a morske dubine predstavljaju neistraženu oblast bezbrojnih vrsta života.

Povezanost pojmova životna sredina i opstanak ljudske vrste na planeti je razumljiva i široko prihvaćena činjenica. Ipak, mali broj ljudi u potpunosti shvata dubinu i značaj ovog međusobnog odnosa. U svojoj relativno kratkoj istoriji ljudska vrsta je izuzetno preobrazila izgled Zemlje, mnogo je izgrađeno i izmenjeno, ali je pri tom i mnogo toga uništeno i izbrisano sa lica Zemlje. Isprepletenost i uticaj zemlje, klime, životinja i biljaka je tako osetljiv da

dolazi do velikih poremećaja celine, čim se jedan njen deo drastično izmeni. Poslednjih decenija se dramatično povećao spisak životinja i biljaka koje su zahvaljujući nepromišljenom delovanju čoveka potpuno iščezle ili su ostale sačuvane samo kao eksponati u muzejima ili slike u knjigama. Izuzetan razvoj nauke i tehnologije je omogućio ljudima da stvaraju i grade, ali na isti način im omogućio i da uništavaju svoju prirodnu sredinu. Dug vremenski period je ta moć bila mala i relativno ograničena i šteta koje su ljudi činili svom prirodnom okruženju nije bila dramatična, ali u poslednjim vekovima civilizacije, broj ljudi na planeti se uvećavao tolikom brzinom da su mnogi prostorni delovi Zemljine površine već odavno prenaseljeni. Osnovna pretnja biodiverzitetu nije samo eksploatacija vrsta, nego i promene i uništavanje staništa koje su rezultat rasta ljudske populacije, odnosno ljudskih aktivnosti koje štete životnoj sredini.

Ljudska vrsta nema izbora

Čini se da je civilizacija, konačno, počela da shvata da naša planeta nije neiscrpn izvor prirodnih resursa. Postoji sve veće intereso-

Lekovi iz prirode

Zdravlje ljudi je najčešće čvrsto povezano sa stanjem životne sredine i ima presudan uticaj na ekološki trag koji ostavljamo na planeti. Oko 80% stanovništva u zemljama u razvoju oslanja se na tradicionalnu medicinu, uglavnom na onu koja nastaje od raznih biljaka. Više od polovine često korišćenih lekova u razvijenom svetu, poput aspirina, dobija se iz prirodnih izvora. Ljudsko zdravlje često zavisi o dobrom funkcionisanju ekosistema. Resursi koje osigurava priroda omogućavaju nam da udišemo čist vazduh i pijemo pitku vodu. Zahvaljujući prirodnim resursima imamo plodno tlo, biljke se oprašuju, otpad se razgrađuje, a osigurani su nam i hrana i goriva...

vanje ljudi su za biodiverzitet. Brojne posete nacionalnim parkovima, botaničkim baštama i zoološkim vrtovima, akvarijumima i drugim prirodnim staništima, dokazuju ovu tvrdnju. Ipak, osim poznavanja nekih najzanimljivijih vrsta, šira javnost nije svesna uloge koju biodiverzitet ima za naš opstanak i dobrobit. Usled slabe informisanosti, javnost daje malu podršku idejama i akcijama koje imaju za cilj zaštitu biodiverziteta. Ljudska vrsta nema izbora hoće li ili ne zaštititi biodiverzitet, jer naše zdravlje i naši životi zavise od prirode. Ljudi sa vizijom su počeli beskompromisnu borbu za očuvanje i zaštitu života u prirodi, ne samo zato što je iskonska priroda lepa i nezamenljiva, već i zato što opstanak ljudske vrste neposredno zavisi od toga. Budućnost ljudske vrste nije u naseljavanju neke druge planete, nego isključivo u promišljenom ponašanju na ovoj našoj. Neophodno je da konačno, svoju sudbinu i sudbinu svog potomstva odgovorno uzmemo u svoje ruke i na taj način postanemo dostojni naslednici Zemlje koju smo zatekli i sačuvamo je za sebe i one posle nas. Zbog toga je period od 2011. do 2020. godine proglašen Dekadom biodiverziteta Ujedinjenih nacija, tokom koje će posebna pažnja biti posvećena komunikaciji, obrazovanju i podizanju svesti u ovoj oblasti.

(Nastaviće se)

Krivolov i uništena staništa

Jedna od najvećih opasnosti po životinjski i biljni svet predstavljaju krivolov i trgovina životinjama, biznis koji svake godine donosi između pet i osam milijardi dolara i čije su žrtve preko 350 miliona biljaka i životinja. 1. jula 1975. godine na snagu je stupila Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES), kojom je regulisana međunarodna trgovina životinjama i biljkama. Ipak, najveći uzročnici nestanka pojedinih biljnih i životinjskih

vrsta, pre svega su gubitak staništa i loše raspolaganje zemljištem. Od 1960. do 1990. godine u zemljama u razvoju je uništeno oko 37% prirodnih staništa. Oko 20% tropskih šuma, koje predstavljaju pluća Zemlje, nestalo je od 1960. do 1990. godine. Od 1990. do 1998. godine isušeno je oko 50% močvarnog područja. Zbog sedimentacije i neodrživog korišćenja zemljišta, za 35% koralnih grebena postoji opasnost da potpuno izumru u narednih 30 godina.

Opasnost da više od trećine koralnih grebena izumre u narednih 30 godina

Na celoj planeti ostalo samo oko 3.000 tigrova

Proizvodnja salate u plastenicima

U fazi klijanja i nicanja biljke optimalna temperatura iznosi 18 °C, pri čemu se ovaj proces značajno skraćuje. U tim uslovima klijanje traje 48 časova, nakon čega se salata iznosi van kljajališta. Odmah zatim, temperatura mora da se snizi na 12 – 15 °C. Nakon toga, salata podnosi i više i niže temperature, s tim što se uticaj temperature direktno odražava na dužinu vegetacije salate

Salata spada u grupu povrtarskih vrsta sa relativno kratkom vegetacijom. Zbog velikog broja varijeteta, salata je veoma mnogo zastupljena u ponudi svih većih marketa. Može se proizvoditi na različite načine i u svim periodima godine. Poslednjih desetak godina, salata je doživela najveću ekspanziju u potrošnji. Posebno zbog razvoja specifičnog načina prerade (conviniencie vegetable) tzv. seckane i mešane salate, koja se pakuje u PVC vreće i drži na niskoj temperaturi. Na tako spremljene salate samo se dodaje preliv (dressing) i u potpunosti su pripremljene za ishranu.

Vrsta *Lactuca sativa* je vrsta salate koja se koristi za ishranu ljudi uz veoma veliku različitost u obliku, konzistenciji lista, boji i ukusu. U poslednje vreme se jasno izdvaja nekoliko rokova i načina proizvodnje:

- rana proizvodnja salate (obično se planira za proizvodnju u plastenicima sa ciljem da se izade što ranije na tržište);

- letnja proizvodnja salate (količinski znatno je manji udeo ove proizvodnje u ukupnoj proizvodnji, jer u uslovima Srbije salata nije dominantno povrće u ishrani tokom letnjeg perioda);

- jesenje-zimska proizvodnja salate (proizvodnja u zaštićenom prostoru, koja može biti namenjena za kasno zimski period, ili čak da bude namenjena i za rano prolećni period, tako da se upotpuni period do pristizanja prve salate iz rane proizvodnje).

Biološke osobine salate

Zahtev za temperaturom. Salate spadaju u grupu povrtarskih vrsta sa malim zahtevima za temperaturom. Nekim vrstama salate veliku štetu nanose i ekstremno visoke kao i niske temperature.

U fazi klijanja i nicanja biljke optimalna temperatura iznosi 18 °C, pri čemu se ovaj proces značajno skraćuje. U tim uslovima klijanje traje 48 časova, nakon čega se salata iznosi van kljajališta. Odmah zatim, temperatura mora da se snizi na 12 – 15 °C. Nakon toga, salata podnosi i više i niže temperature, s tim što se uticaj temperature direktno odražava na dužinu

Sistem rasprskivača u salati

VREME PRIMENE	VRSTA ĐUBRIVA	KOLIČINA (g/m ²)
Osnovno đubrenje	6:12:24	30-50
I prihranjivanje – nakon rasađivanja	11:11:21	20
II prihranjivanje – faza formiranja rozete	11:11:21	20

vegetacije salate. Pri nižim temperaturama (5 – 12 °C) vegetacija može biti i do 90 dana nakon rasađivanja, a pri višim (25 – 30 °C) vegetacija se skraćuje na 20 dana od rasađivanja.

Zahtev za svetlošću. Salata je po poreklu biljka dugog dana, pa za formiranje guste rozete, odnosno čvrste glavice zahteva dosta svetlosti. Slabo podnosi senku, pa se gaji isključivo pri direktnom osvetljenju. Noviji sortiment je namenski selekcionisan za uslove slabijeg osvetljenja i kratkog dana, kakvi su tokom zimskog perioda. Iz tog razloga je neophodno proveriti karakteristike svake sorte salate koja se želi proizvoditi, jer u slučaju da se radi o sorti dugog dana, može se desiti da pre vremena dođe do procvetavanja, pa da izostane mogućnost prodaje salate.

Zahtev za vodom. Salata je biljna vrsta koja nema velike zahteve za vodom, ali je veoma bitno to da salata zahteva stalnu vlažnost. Zbog toga se sistemi za navodnjavanje moraju podesiti tako da daju manju količinu vode u više navrata. Povećane zahteve za vodom ima nakon rasađivanja, radi sprečavanja zasušivanja supstrata. U momentu kada se formira lisna rozeta, i korenov sistem se bolje i brže razvije, količina vode može da se smanji, ali ne i učestalost dodavanja vode.

Salata ne voli suviše visoku relativnu vlažnost vazduha, ali je to teško sprečiti, posebno prilikom navodnjavanja u zimskom periodu. Visoka relativna vlažnost vazduha, preko 80% može izazvati pojavu raznih oboljenja, pa je provetranje od izuzetnog značaja.

Zahtev za zemljištem. Salata nema velike zahteve za kvalitetom zemljišta. Zbog kratke vegetacije, salata koristi jako malo hraniva iz samog zemljišta. Najbolja su laka peskovita i ocedna zemljišta. Za salatu je od izuzetnog značaja obezbeđenje hraniva u površinskom sloju zemljišta.

Proizvodnja salate u plastenicima

Karakteristike rasta i razvika salate

Salata ima relativno kratku vegetaciju koja se deli na rasadnički period (18-38 dana) i proizvodni period (21 – 90 dana). To znači da od semena do gotove salate u idealnim uslovima može proći od 39 – 128 dana.

Kroz vegetacioni period salata prolazi kroz nekoliko faza:

Klijanje i nicanje. Ova faza traje jako kratko (2 – 3 dana), ukoliko se obezbede potrebni uslovi (18 °C). Seme se seje na dubinu od maksimalno 10 mm i to samo kada se radi o semenu u peleti. Ovakvo seme osigurava ujednačeno klijanje i nicanje. Već nakon 2 – 3 dana od tog perioda počinju biti vidljivi i kotiledoni, a istovremeno raste i prvi pravi list.

Faza rasada. Ova faza počinje već nakon iznošenja rasada iz kljajališta. U fazi rasada počinje formiranje listova lisne rozete. U ovoj fazi od izuzetnog značaja je da ona protekne u idealnim uslovima, tj. da salata ne doživljava stresove, jer se to kasnije može odraziti na prevremeni prelaz u generativnu fazu (cvetanje).

Faza formiranja lisne rozete ili glavice. Ovo je faza koja dolazi nakon rasađivanja. Tokom ove faze kod salate dolazi do intenzivnog formiranja listova rozete, a kod glavičastih formi i do formiranja glavice. Ovde treba spomenuti da glavičaste forme, zbog potrebnog vremena za formiranje glavice, imaju dužu vegetaciju u odnosu na lisnate forme salata, što je značajno posebno ukoliko se planira jednovremeno pristizanje. Fiziološki zrela salata može da provede u ovoj fazi od 1 – 4 nedelje. To zavisi od temperature, jer se svi procesi ubrzavaju pri višim temperaturama, ali zavisi i od tipa sorte i njene otpornosti na dužinu dana.

Tehnologija proizvodnje salate u plastenicima

U našim uslovima salata se veoma retko gaji kao glavna kultura. Uglavnom se radi o predkulturi i naknadnoj kulturi. Kao takva, po pravilu joj se obraća znatno manje pažnje nego glavnoj kulturi.

Osnovna obrada. Ova obrada je od izuzetnog značaja u proizvodnji salate. Često proizvođači, uz vrlo malo obrade, nakon glavne kulture, sade salatu. Ovo je ogromna greška. Salata zahteva duboko osnovno oranje, koje ima za funkciju i potpuno uklanjanje biljnih ostataka. Pošto u ovom slučaju nema dovoljno vremena za prirodno izmrzavanje, zemljište se mora mehanički usitniti. Ukoliko se ove operacije obavljaju mašinama, postoje delovi plastenika koji su nepristupačni i koji se moraju obraditi ručno.

Značaj osnovne obrade se ogleda i kroz mešanje površinskog sloja zemljišta, ali i kroz razbijanje sabijenog sloja koji se formirao na stazama u plasteniku. Hranjenjem biljaka sistemom kap po kap zaostaje veća količina hraniva u zoni gde se biljke gaje, u odnosu na delove gde su staze. Mešanjem zemljišta i njegovim okretanjem ovi efekti se značajno smanjuju.

Predsetvena priprema zemljišta. Ona podrazumeva usitnjavanje setvenog sloja, ali se u praksi često dešava da posle prolaska rotirajućeg organa mašine površina zemljišta ostaje valovita i ne ravna. Kod kultura kao što je salata zbog manje veličine rasada, jako je bitno pre postavljanja folije zemljište izravnati. Na ovom mestu, nije loše istaći da je dobro i poželjno zemljište i delimično sabiti, jer se frezovanjem u zemljište ubacuje dosta vazduha i ono se izdiže. Tek na ovako pripremljeno zemljište se postavlja folija.

Đubrenje salate. Specifičnost đubrenja salate se ogleda u tome što salata ima veoma kratku vegetaciju. Za to kratko vreme je neophodno da salata usvoji sve potrebne elemente, kako bi mogla za kratko vreme sve njih ugraditi u organsku materiju.

Iz literaturnih podataka se može videti da zelena salata sa prinosom od 10 t/ha iznosi 30 kgN : 15 kgP : 75 kgK. Salata spada u izrazito ka-

liofilne vrste, odnosno zahteva dosta kalijuma u zemljištu. Novija istraživanja pokazuju da je jako bitan i sadržaj kalcijuma, jer utiče na smanjenje pojave propadanja oboda lista. Pri usklađenom K/Ca odnosu postiže se i veća otpornost na bolesti i štetočine i usklađen porast. Đubrenju salate treba posvetiti posebnu pažnju jer se javljaju greške čiji su uzroci sledeći:

- proizvođači skoro nikad ne vrše analizu zemljišta za prethodnu i naknadnu kulturu, jer su svesni da zaostaje određena količina hraniva iza glavne kulture, pa samim tim salatu đubre manjom količinom hrane;

- korišćenje ne kvalitetnih đubriva stvara sliku o kvalitetno odrađenom poslu, s tim što se primenjena đubriva počinju raspadati tek pošto vegetacioni period salate već prođe.

U proizvodnji salate se ne preporučuje direktno đubrenje sa organskim đubrivima iz razloga što će zbog kratke vegetacije efekat tog đubrenja biti mali ili nikakav. Bolji efekat će biti ukoliko je pod glavnu kulturu korišćen stajnjak od direktnog đubrenja stajnjakom.

Od organskih đubriva se preporučuju granulisana đubriva u peletama u količinama od 50 – 150 g/m² zaštićenog prostora. Razbacivanje granila treba obaviti ručno, a vreme primene je nakon osnovne obrade, a pre predsetvene pripreme.

Đubrenje mineralnim đubrivima zahteva obaveznu analizu zemljišta, na osnovu koje se može dati preporuka o potrebnoj količini hraniva.

Salata zahteva dosta svetlosti

Salata je po poreklu biljka dugog dana, pa za formiranje guste rozete, odnosno čvrste glavice zahteva dosta svetlosti. Slabo podnosi senku, pa se gaji isključivo pri direktnom osvetljenju. Noviji sortiment je namenski selekcionisan za uslove slabijeg osvetljenja i kratkog dana, kakvi su tokom zimskog perioda

Pošto se u najvećem broju slučajeva salata prihranjuje preko sistema kap po kap, ali i preko rasprskivača, onda se izostavlja prihrana čvrstim hranivima, ali se u tom slučaju primenjuje hraniva prikazana u sledećoj tabeli. Navedene količine hraniva po fazama treba raspodeliti u 2-3 navodnjavanja.

Folijarna prihrana salate se rede izvodi, a preporučljivo je izvoditi zajedno sa zaštitom salate. Folijarna prihrana se izvodi svakih 7 – 10 dana vodotopivim đubrivima sa pojedinačnim učešćem kalijuma (10:5:26) u koncentraciji 0,5 – 0,7%. Sa folijarnom prihranom treba prekinuti minimalno 10 – 15 dana pred sečenje salate, radi smanjenja sadržaja nitrata u listovima.

Tekst i foto: dr Anđelko Mišković - "Priručnik za proizvodnju povrća u zaštićenom prostoru"

(U idućem broju: Navodnjavanje salate, Proizvodnja rasada salate, Mere nege u proizvodnji salate, Sadnja salate, Zaštita od korova, bolesti i štetočina, Berba, pakovanje i čuvanje salate)

FAZA PRIMENE	VRSTA ĐUBRIVA	DOZA (g/biljci/nedeljno)
Nakon rasađivanja	15:30:15	0,25
Početak porasta listova	14:11:25	0,50
Intenzivan rast listova	24:8:16	0,50
	Ca nitrat	0,20
Pun razvoj rozete ili glavice	10:5:26	0,50

BIKIĆ DO • U POSETI MIROSLAVU SOKOLU

Proizvođač pobjedničkih vina

- Imam 54 godine, ali moram priznati da sada radim više nego kad sam bio mlad. U vinogradu na površini od četiri hektara posadio sam 15.000 čokoti vinove loze, a sorte koje uzgajam su italijanski rizling, beli sovinjon, župljanka, merlot, stoni hamburg, kardinal i moldavija – kaže Miroslav Sokol iz Bikić Dola

U vinskom podrumu porodice Sokol

Sa svojim crvenim vinom „merlot“ već pet godina uzastopce **Miroslav Sokol** iz Bikić Dola osvaja prvo mesto i zlatnu medalju na „Sremskoj vinijadi“ u Berkasovu. Iako je po struci je auto mehaničar, Miroslav se opredelio za vinogradarstvo jer se cela njegova porodica tradicionalno bavila tim poslom, tako da je on samo nastavio ono što su još davno nekad započeli njegov deda i otac.

- Otac je imao stari vinograd i nešto posadenih bresaka koje sam ja izvadio i na tom mestu na nekih tridesetak ari 1987. godine posadio svoj prvi vinograd sa 1.200 čokoti. Sve do 2004. godine bio sam zaposlen u raznim firmama, tako da mi je vinograd predstavljao više hobi, ali kada sam

ostao zbog posla, jer sam bio proglašen za tehnološki višak, intenzivno sam se posvetio vinogradarstvu. Imam 54 godine, ali moram da priznam da sada radim više nego kad sam bio mlad. U vinogradu na površini od četiri hektara imam 15.000 čokoti vinove loze. Nisam ceo zasad posadio odjednom, nego kako sam dokupljivao zemlju tako sam postepeno sadio i vinograd, tako da se jedan deo nalazi kod manastira u Privojnoj Glavi, a drugi deo je iznad sela u Fruškoj gori. Godišnje imam oko dva vagona grožđa, a sorte koje uzgajam su: italijanski rizling, beli sovinjon, župljanka, merlot, stoni hamburg, kardinal i moldavija. U poslu mi se priključio i sin **Srdan**, koji je završio srednju poljoprivrednu školu, pa se nakon toga opredelio da i on bude vinogradar. Posao na sva četiri hektara odradimo sami nas dvojica, a ukoliko se desi da posla ima previše i da ne stignemo, onda angažujemo nekog sezonskog radnika – priča Miroslav Sokol, vinogradar iz Bikić Dola.

U vinogradu svaki dan tokom cele godine ima posla, jer puno ima ručnih operacija, tako da, kako kaže Miroslav, u potpunosti je istinita ona izreka da „vinograd traži slugu a ne gospodara“:

- Dva do tri puta godišnje moramo opleviti, a isto toliko puta i zalamamo i provlačimo lozu kroz žice. Sve su to ručne operacije, koje se rade mnogo više nego na ostalim voćarskim kulturama. Stono grožđe nosimo na pijacu i uspemo da prodamo svu količinu, a od ostalih sorti pravimo vino. Od ovog posla se ne može živjeti bog zna kako dobro, nego se više životari. Iako su sve cene skočile u odnosu na prošlu godinu, cena grožđa je ostala ista, iznosi od

Tajna pobjedničkog vina

- Ja vinograd radim iz ljubavi, jer nisam neki veleposednik, nego imam malu površinu kojoj sam posvećen i negujem je od srca. Radim da bih nešto zaradio, kao i svi drugi koji žive od svog posla, ali mi novac nije prioritet. Vino pravim na starinski način, grožđe mora da se obere na vreme, mora biti zdravo, a vinogradi dobro održavani i čisti. Najvažniji sastojak mog vina možda je upravo ta ljubav sa kojom ga pravim – kaže Miroslav Sokol iz Bikić Dola, dodajući da godišnje napravi par stotina litara i crvenog i belog vina.

Jabuke

Osim četiri hektara vinograda Miroslav Sokol od 2009. godine ima i 700 stabala jabuka zasađenih na 35 ari.

- Od toga imam sedam tona roda koje prodajem uglavnom na pijaci, ili ovde po selu. Cena jabuka je sada veoma niska i zato se ne isplati saditi ih. Čuo sam da u nekim delovima Srbije plaćaju na veliko po pet šest dinara za kilogram, jer su hladnjače pune. Mislim da bi najveća pomoć države voćarima bila kada bi nam obezbedila sigurne otkupe, tek tada bi mogli od svog rada pristojno da živimo – kaže Miroslav Sokol.

40 do 50 dinara, zavisi od sorte, tako da se tu i ne može govoriti o nekoj zaradi. Vino ne prodajem nego ga više pravim iz hobija, odnosno za svoje potrebe i za poklon. Kada sam proizveo prvi put belo vino, a to je bilo skoro pre deset godina, odmah sam ga odneo na takmičenje u Berkasovo i dobio bronzanu medalju. To mi je dalo motiva da se još više posvetim pravljenju vina, tako da sam na „Sremskoj vinijadi“ dve godine kasnije dobio zlatnu medalju za crno, a srebrnu medalju za belo vino. Inače, u Berkasovu na „Vinijadi“ svake godine smo dobili neku medalju za vina sa kojima smo se takmičili, a nagrađeni smo i na takmičenjima u Neštinu i Temerinu.

S. Mihajlović
foto: M. Mileusnić

GAZDINSTVA

MARTINCI • ALEKSANDAR JOVANOVIĆ OSTVARIO PO HEKTARU

Prinos od 7,6 vagona slatkog korena

U proizvodnji šećerne repe na 40 hektara, Aleksandar Jovanović iz Martinaca najveće prinose i dobru digestiju ostvario je sa KWS-ovom sortom Alfonsa - Ove godine cena slatkog korena je dobra, a već za sledeću godinu prema ugovorima cena će biti 20 odsto niža, što je na granici isplativosti i jedino dobar rod, što podrazumeva velika ulaganja u proizvodnju, može da pokrije troškove i iznedri profit

Mladi poljoprivredni proizvođač iz Martinaca, Aleksandar Jovanović, izvadio je ove jeseni tri KWS-ove sorte šećerne repe sa 40 hektara. Želeli smo da saznamo kakve je prinose ostvario, kakvu je agrotehniku primenio, koliko je zadovoljan brendom koji koristi, koliko je isplativa ova proizvodnja, ali i u kojoj meri je zadovoljan otkupljivačima.

Koliko ste šećerne repe ukupno izvadili, kojih sorata, i kakve ste prinose ostvarili?

- Imao sam ukupno oko 40 hektara šećerne repe na više parcela. Sejao sam samo KWS sorte: Begonia, Alfonsa i Serenada. Prinos kod Begonie je bio oko 6,5 vagona, na Serenadi sedam i na Alfonsi 7,6 vagona. To je prinos sveden na JUS, jer je, inače, bilo mnogo više. Alfonsa je imala manju digestiju od 14,80.

Kakva je agrotehnika primenjena?

- Repe je sejana na strnište i na kukuruz. Primenio sam duboko oranje i osnovno đubrenje mešanim đubrivom, a zatim zatvaranje bra-

Aleksandar Jovanović

zde u jesen. Pred setvu sam prošao germinatorom. Đubrenje je obavljeno u dva puta pod setvospremač i kasnije pred kultiviranje. Setva je obavljena ranije. Više od pola površina je posejano 8. i 9. marta, a ostalo oko 20. marta zbog vremenskih uslova. Do vađenja imali smo dosta prskanja protiv korova. Zaštita biljaka od korova je rađena

tri puta, pa kultiviranjem, odnosno špartanjem. Za odbranu od sipe prskao sam od dva do četiri puta na svakoj parceli. Takođe, prskao sam i tri puta protiv cerskospore. Većina hemije je bila od kompanije Syngenta. Koristili smo i folijarno đubrivo BOR dva puta radi boljeg šećera, odnosno digestije.

Da li ste imali problema sa truleži korena?

- Trulež korena se pojavila na jednoj parceli. Tu smo imali prepolovljen prinos, od samo 3,5 vagona po hektaru.

Kome ste predali repu i da li ste zadovoljni otkupljivačem?

- Repu predajem Sunoku u Pećincima. U suštini i nisam zadovoljan, jer nešto baš ne verujem u te njihove digestije i velike odbitke.

Da li ćete i ubuduće sejati KWS sorte?

- Izuzetno sam zadovoljan sa KWS sortama šećerne repe i, naravno, sejaću ih i na proleće. U cilju što ranijeg vađenja korena, možda ću još samo malo proširiti asortiman sa drugim semenskim kućama, ali

Slatki koren zlata vredan

uglavnom većinom će biti zastupljene KWS sorte. Inače, i sledeće godine planiram da posejem šećernu repu isto na 40 hektara.

Kako gledate na trenutnu cenu šećerne repe?

- Dobra je cena ove godine, ali već za sledeću godinu imamo ugovor u kojem je cena 20 odsto niža, što je već na granici isplativosti. Jedino dobar rod, što podrazumeva velika ulaganja u proizvodnju, moći će da nam pokrije troškove i iznedri profit. Ipak, ove godine cena šećer-

ne repe je 420 evra, plus PDV, plus 100 evra koje smo dobili po hektaru bespovratno od šećerane.

U svom gazdinstvu imate svu neophodnu mehanizaciju. Koliko je to važno u proizvodnji slatkog korena?

- Tako dobri prinosi koje sam imao na dve-tri parcele se ne mogu ostvariti bez dobre mehanizacije. Imam svu mehanizaciju, a jedino plaćam vađenje repe 180 evra po hektaru - rekao je Aleksandar Jovanović.
D. Čosić

BANOŠTOR • U POSETI JOVANU UROŠEVIĆU, VLASNIKU VINARIJE UROŠEVIĆ

Porodična tradicija duža od jednog veka

- Došao sam u situaciju da moram da biram ili državni posao ili vinogradarstvo i ja sam se opredelio za ovo u čemu smo svi u porodici od rođenja. Nisam se pokajao, jer mislim da se može lepo živeti od vinograda, a i zadovoljan sam jer radim ono što volim – kaže Jovan Urošević iz Banoštora

Porodična tradicija vinogradarstva u porodici **Jovana Uroševića** iz Banoštora duža je od sto godina, jer se vinogradarstvom i vinarstvom u ovoj porodici bavio još Jovanov pradeda, a nakon njega ta tradicija se prenosila sa generacije na generaciju. Od 1985. godine ovaj posao je preuzeo Jovan, tako da danas u radu njegove Vinarije ravnopravno učestvuju svi članovi porodice Urošević: supruga **Kata**, sin **Milan**, kćerka **Ivana** i otac **Milan**. Njihovi vinogradi prostiru se na površini od četiri

hektara, a vodeća sorta u proizvodnji je italijanski rizling, kojeg prate rajnski rizling, frankovka, župljanka, vranac, merlot i kaberne fran. Takođe, u Vinariji Urošević proizvode i čuveni bermet, što predstavlja tradiciju za sve vinare na Fruškoj gori. Uz proizvodnju vina, bave se i pružanjem usluga boravka i ishrane gostiju u porodičnoj kući koja je opremljena u etno stilu, kao i uslugama organizovanja degustacije svojih vina.

S obzirom da je bio zaposlen u „Telekomu“, vinogradarstvo je Jovanu naj-

pre bilo hobi, a od kako je napustio ovu kompaniju, sada mu je postalo osnovna delatnost.

- Kada sam došao u situaciju da ne mogu da radim dva posla istovremeno, odlučio sam da napustim „Telekom“, jer četiri hektara vinograda zahtevaju od čoveka da bude i vinogradar, i vinar, i prodavac. Došao sam u poziciju da moram da biram ili državni posao ili vinogradarstvo i ja sam se opredelio za ovo u čemu smo svi u porodici od rođenja. Nisam se pokajao, jer mislim da se može lepo živeti od vinograda, iako on traži

Klub „Sveti Trifun“

Klub vinara i vinogradara „Sveti Trifun“ iz Banoštora ove godine slavi deset godina svog postojanja i rada.

Kako kaže Jovan Urošević, kada su se 2003. godine okupili cilj im je bio da oplemene i razviju gajenje vinove loze i proizvodnju vina i dodaje:

- Prilikom osnivanja bilo je nas 28 vinogradara, a uslov za članstvo je bio da proizvođač ima hiljadu čokota vinove loze u ataru Banoštora. Danas Klub broji 17 članova, od kojih nas sedam ima registrovane vinarije. Sada je Udružewe više svečarskog karaktera, okupljamo se da proslavimo našu slavu Svetog Trifuna i organizujemo tradicionalnu manifestaciju Banoštorski dani grožđa.

Jovan sa sinom Milanom, na promociji vina u Sremskoj Mitrovici

Jovan Urošević, vinogradar iz Banoštora

da 200 dana u godini budeš aktivan i tek onda možeš nešto da imaš. Međutim, ja sam zadovoljan zato što, pre svega, radim ono što volim. Godišnje u našem podrumu proizvodimo oko 32 do 33 hiljada litara vina. U svakom periodu postoji neko vino koje se više traži, a u poslednjih pet godina je to roze, tako da su naši planovi sada usmereni ka njemu. Tokom berbe imamo radnike, a sve ono ostalo što možemo uradimo sami. Naš cilj nije da imamo veliku količinu vina, nego želimo da proizvodimo nešto je prepoznatljivo kako za našu Vinariju tako i za sam Banoštor. Jer, Banoštor je, kako mi volimo da kažemo,

mesto Bogom dano za vinograde. Naša vina su vina dva sunca – jedno sunce je ono koje nas greje od gore, a drugo je ono koje nastaje od refleksije sa Dunava. Tako da uvek imamo dosta kvalitetno grožđe sa većim postotkom šećera, što je za nas privilegija i podstrek da od takvog grožđa pravimo i kvalitetno vino – kaže Jovan Urošević iz Banoštora, dodajući da redovno prisustvuje brojnim edukacijama iz oblasti vinogradarstva, kao i festivalima vina širom zemlje, na kojima su njegova vina osvojila brojne medalje za kvalitet.

S. Mihajlović
foto: M. Mileusnić

INTERVJU • LAZAR KLJEŠTANOVIĆ

ŠTA SVE TREBA ZNATI O ARONIJI

Sibirski ruža osvaja Srem

U Grabovcima i Vitojevcima tri proizvođača gaje aroniju na oko 15 hektara - Milionska zarada je više "novinarska patka" nego realnost

Neka vrsta poljoprivredne pti-ce-selice, biljka koja sve više osvaja prostore Srema - svakako je aronija. Ovih dana u Poljoprivredno-stručnoj službi "Ruma" razgovarali smo o tome kakva je "narav" ovog sibirskog čuda, ima li strogih pravila u samom uzgajanju, i - može li se očekivati manji ili veći profit. Sagovornik na ovu temu bio nam je savetodavac u PSS "Ruma" **Lazar Klještanović**.

Odakle je zapravo stigla aronija u naše krajeve?

- "Aronia malanocarpa" pripada porodici ruža. Potiče iz Severne Amerike, na prostor Rusije stigla je tako što je Ivan Mičurin, ukrštanjem sa mušmulom, dobio ovu sortu koja je danas najviše u komercijalnoj upotrebi. Za komercijalni uzgoj najviše se koristi sorta "Nero", ova vrsta je registrovana i kod nas, nju je jedino i moguće kupiti u rasadnicima.

Ima puno prevara kada je reč o aroniji, kako se ona može prepoznati?

- U punoj veličini žbun aronije može narasti i do 2,5 metra i do dva metra u prečniku. Veličina i razvijanost aronije zavisi od kvaliteta zemljišta na kojem se sadi. Aronija je izuzetno otporna i zahvalna vrsta, ali za intenzivan uzgoj i dobre prinose traži pažljiv odabir zemljišta: najviše voli blago kiselo zemljište,

Lazar Klještanović

na neutralnim i baznim zemljištima slabo uspeva. Pored dobrog zemljišta, aronija voli i sunce, stoga redove kod sadnje treba orijentisati u pravcu sever-jug, treba izbegavati njenu sadnju blizu visokih objekata ili šume, zbog senke. Višak kalcijuma koji je čest u Vojvodini često prouzrokuje hloroze zbog čega biljka slabije napreduje, i ima manji prinose.

Kada je optimalno vreme za sadnju aronije?

- Aroniju je najbolje saditi u jesen, kao i ostalo voće. Treba obratiti pažnju na to da su trogodišnje sadnice mnogo rizičnije za sadnju jer im je

stopa prijerma mnogo manja nego kod dvogodišnjih. Rasadničari često ubedjuju kupce da će sa trogodišnjim sadnicama brže doći do punog roda, ali pri tome ne pominju ovaj rizik. Bitan je i način sadnje. Za plantaže manje od jednog hektara, koje se beru ručno, preporučuje se međuredni razmak od 3,5 metra, a razmak u redu treba da je od 1 do 1,5 metar. Za plantaže veće od jednog hektara, koje će se brati mašinskim putem, preporučuje se međuredni razmak od četiri metra, a razmak u redu treba da je 0,5 i 0,7 metara. Na ovaj način se dobija gust pojas koji se lako bere specijalnim beračima.

Je li ova ruska ruža otporna na niske temperature?

- Aronija trpi temperature i do minus 40 stepeni, a sam cvet do minus 1,5 stepen, opasnost od mrazeva je mala. Doduše, biljka je otporna i na sušu, ali su prinosi veći i kvalitetniji kada se površine pod aronijom navodnjavaju. Aronija cveta od kraja aprila do početka maja, berba plodova se vrši sredinom avgusta. Realan prinos, u punom rodu, je od pet do osam kilograma po žbunu, a pun rod se postiže u četvrtoj ili petoj godini nakon sadnje.

Aronija sve više osvaja Srem, ima li ona i lekovita svojstva?

- Plod aronije je na ceni, pre svega zbog dobrih nutritivnih vrednosti. Masovno se koristi za proizvod-

Aronija snimljena u Grabovcima

nju sokova, čajeva, džemova, ali i u kozmetičkoj i farmaceutske industriji. Sve je interesantnija za uzgoj u našim krajevima, pogodna je za uzgoj po organskim principima, nema bolesti koje je napadaju. Iskustva o njenoj otpornosti na bolesti i štetočine potiču iz njene postojbine, vremenom ćemo videti kako aronija reaguje na naše klimatske uslove. U svakom slučaju, na teritoriji rumske opštine beleži se nagli rast ove biljke, u očekivanju je otvaranje ot-

kupnog centra i centra za malu preradu organski proizvedene aronije. Najintenzivnije i najsavremenije plantaže aronije su u Grabovcima i Vitojevcima gde je tri proizvođača gaje na oko 15 hektara. Sve u svemu, aronija je zahvalna kultura, ne iziskuje previše pažnje niti vremena za uzgoj. Ekonomska isplativost je evidentna, ali ne treba računati na milionske zarade, kako se često prezentuje u nekim medijima.

K. Kuzmanović

ČUVANJE PLODOVA JABUKE

Optimalni uslovi za čuvanje plodova

Doc. dr Nenad Magazin
Poljoprivredni fakultet Novi Sad
Departman za voćarstvo, vinogradarstvo,
hortikulturu i pejzažnu arhitekturu

Da ne bi došlo da gubitka mase i smežuravanja plodova, neophodno je da se u rashladnoj komori održava visoka relativna vlažnost vazduha. Za većinu sorti jabuka preporučuje se da relativna vlažnost vazduha bude 90-92%. Prilikom čuvanja sorti zlatni delišes, pinova, topaz preporučuje se relativna vlažnost vazduha od 92-94%

Brzo rashlađivanje plodova nakon berbe veoma je važno, jer se na taj način usporava proces zrenja i smanjuje pojava pojedinih fizioloških oboljenja. Vreme od berbe do rashlađivanja treba da bude što kraće. Preporuka je da se obrani plodovi rashlade istog dana.

Prilikom određivanja temperature čuvanja treba u obzir uzeti sortu, dužinu čuvanja i željeno stanje plodova na kraju skladištenja. Plodovi većine sorti jabuka mogu da podnesu temperature od -1,4 do -2,8°C, ali se čuvanje na temperaturama ispod 0°C retko praktikuje kod jabuke. Za svaku sortu postoji kritična temperatura ispod koje, u slučaju dužeg čuvanja, dolazi do pojave različitih fizioloških oboljenja. Optimalna temperatura čuvanja većine sorti jabuka se kreće od 0 do 3°C (tabela 4).

Da ne bi došlo da gubitka mase i smežuravanja plodova, neophodno je da se u rashladnoj komori održava visoka relativna vlažnost vazduha. Za većinu sorti jabuka preporučuje se da relativna vlažnost vazduha bude 90-92%. Prilikom čuvanja sorti zlatni delišes, pinova, topaz preporučuje se relativna vlažnost vazduha od 92-94%. Ukoliko je relativna vlažnost vazduha viša od 94 odnosno 95% povećava se rizik od pojave parazitarnih i neparazitarnih oboljenja, umanjuje razvoj arome, itd.

Dužina čuvanja u uslovima normalne atmosfere zavisi od velikog broja faktora i razlikuje se od sorte do sorte (tabela 4). Poznato je da se letnje sorte kraće čuvaju (2-3 meseca), a pojedine zimske sorte mogu uspešno da se čuvaju i duže od godinu dana.

Slika 27. Uređaj za sagorevanje etilena

Priprema hladnjače

Dobro sprovedeno čuvanje plodova pretpostavlja da su pravilno izvedene sve tehničke pripreme u komorama, da su palete postavljene u pravilan položaj te da su uzete u obzir specifičnosti sorti i datum berbe prilikom određivanja režima čuvanja (temperatura i atmosfera). Priprema opreme podrazumeva proveravanje rashladnih instalacija, proveravanje hermetičnosti komora sa kontrolisanim atmosferom, nivelisanje analizatora gasova pre i tokom čuvanja, čišćenje i dezinfekciju komora i opreme za skladištenje (boks-palette, palete). Na kraju, puštanje u rad komora treba da se obavi nekoliko dana pre uskladištenja plodova. U slučaju komora sa kontrolisanim atmosferom, kontrolni prozorčić (vratanca) treba da ostane otvoren za vreme puštanja temperature da bi se izbegle deformacije plafona i zidova.

Plan punjenja komore

Punjenje komore treba obaviti što više racionalno, postavljajući redove paleta u pravcu kretanja vazduha, a da se pri tom ostavi dovoljno slobodnog prostora: minimalno 80 cm od plafona, 40-80 cm od zida nasuprot isparivačima (u zavisnosti od dimenzija komore) i sa strane 20-30 cm.

Plan punjenja komore koji je ucrtan na podu da bi se olakšao rad viljuškara, omogućava ujednačenu raspodelu hladnog vazduha u komori i cirkulaciju između paleta. Loše postavljene gajbe ili palete izazivaju formiranje toplije mikroklimе u pojedinim delovima komore, zadržavanje oslobođenog etilena, ugljen-dioksida i drugih isparljivih materija, što utiče na veću pojavu oboljenja čuvanja (starosno posmeđivanje, unutrašnje posmeđivanje, ubrzano smežuravanje...).

Čuvanje u uslovima kontrolisane atmosfere (KA)

Tehnika čuvanja u KA se sastoji od skladištenja plodova u komore u kojima je značajno smanjen sadržaj kiseonika i povećan sadržaj ugljen-dioksida. Ova tehnika se kombinuje sa niskim temperaturama, koje pojačavaju efekat.

Smanjenje sadržaja kiseonika utiče na sporije sazrevanje plodova i garantuje optimalan potencijal čuvanja. Već posle dva do tri dana od zatvaranja komore postiže se pun efekat. Najbolje rešenje za brzo snižavanje nivoa kiseonika jeste primena generatora azota (slika 26). Ova tehnika je lako dostupna, zahvaljujući razvoju mobilnih generatora azota na bazi molekularnih sita. Kad se dostigne nivo kiseonika od 4-5%, najčešće u roku od jednog do tri dana zavisnosti od dimenzija komore i tipa aparata, generatori se isključuju, a dalje smanjenje sadržaja kiseonika se odvija prirodno, usled disanja plodova.

Istovremeno, sadržaj ugljen-dioksida se povećava, usled oslobađanja iz plodova. Kad se dostigne željeni sadržaj ugljen-dioksida, adsorberi CO₂ se puštaju u rad da bi se on zadržao na konstantnom nivou.

Najčešće korišćene smeše gasova sadrže 2-3% kiseonika i 2-5% ugljen-dioksida (tabela 4). Danas prevladava primena KA sa veoma niskim koncentracijama kiseonika, 0,8-2%, uz nivo ugljen-dioksida 0,8-3%. Hladnjače, odnosno komore u kojima je moguće uspostaviti ovakav režim gasova nose ime ULO, *ultra lowoxigen*. Svako odstupanje od zadatih koncentracija pojedinih gasova vodi ka pojavi različitih fizioloških oboljenja.

Sastav atmosfere ne bi trebalo da bude isti u toku celog perioda čuvanja, već treba da se menja u zavisnosti od utvrđenog programa. Postoji veliki broj varijanti od kojih je većina ostala na nivou eksperimenata. Međutim, neki programi menjanja sastava atmosfere su uveliko zaživeli, a pre svega oni koji za cilj imaju smanjenje pojave fizioloških oboljenja (posmeđivanje i bolesti starenja plodova) ili usporavanje sazrevanja plodova (gubitak hlorofila, promena osnovne boje pokožice, gubitak čvrstoće plodova).

Čuvanje u uslovima niske koncentracije etilena

Etilen ima nepovoljan efekat na plodove tokom čuvanja jer ubrzava njihovo

Tabela 4. Preporučeni parametri čuvanja nekih sorti jabuke, Agroscope ACW, Švajcarska, 2008.

Sorta	Normalna atmosfera		Kontrolisana atmosfera			ULO atmosfera		
	Čuvanje u mesecima	T° C	Čuvanje u mesecima	% O ₂	% CO ₂	Čuvanje u mesecima	% O ₂	% CO ₂
Breburn	5	0-1	7	2-3	1-1,5	8-9	1,5-1,8	0,8-1
Crveni delišes	4-5	0-1	6	2-3	3-4	7	1,5-1,8	1,8-2,2
Fudži	7	0-1	7-8	2-3	1-2	9	1,5-1,8	1
Gala	4	0-1	5-6	2-3	2-3	6-7	1,5-1,8	1,5
Zlatni delišes	6	0-1	8	2-3	3-5	9-10	1,5-1,8	2-3
Grenismit	5	0-1	6-7	2-3	1,5-2	7-8	1,5-1,8*	1-1,5
Ajdared	6	2-3	7	2-3	3-4	7-8	1,5-1,8	1,8-2,2
Jonagold	4-5	0-1	7	2-3	3-4	7-8	1,5-1,8	1,8-2
Pink lejdi	4-5	1-2	6	2-3	2-2,5	6-7	1,5-1,8	1

* Za borbu protiv posmeđivanja plodova koristi se koncentracija O₂ i CO₂ < 1,2%.

Slika 26. Generator azota marke „Isolcell“

sazrevanje, a time negativno utiče na sve neželjene procese u plodu. Sa praktičnog stanovišta, taj uticaj se pre svega ogleda u gubljenju čvrstoće ploda, ubrzanom žućenju pokožice, povećanoj osetljivosti na pojedine fiziološke bolesti (posmeđivanje) i poremećaje u vezi sa starenjem plodova (brašnjavost).

Količina etilena koju plodovi izlučuju zavisi od temperature, fiziološkog stanja plodova, sadržaja kiseonika. Što su temperatura i sadržaj kiseonika niži, a plodovi dalje od klimakteričnog stanja, manja je proizvodnja etilena.

Količina etilena u komorama veoma varira i zavisi od kapaciteta komora, vrste, odnosno sorte, tipa hladnjače. U normalnoj atmosferi sadržaj etilena može da iznosi 100 do 300 ppm, a u kontrolisanoj 500 do 600 ppm. Poželjno bi bilo da se koncentracija etilena smanji na 1 ppm. Danas postoje različite tehnologije uklanjanja etilena adsorberima pa čak i sagorevanjem (slika 27).

Čuvanje u uslovima dinamičke kontrolisane atmosfere (DKA, eng. DCA)

Iako savremeni uređaji to omogućavaju, čuvanje plodova jabuke pri koncentracijama kiseonika nižim od 0,5% nije bilo preporučljivo jer postoji realna mogućnost asfiksije plodova, odnosno

anaerobnog disanja u njima. Međutim, zahvaljujući otkriću da plodovi u kojima počne anaerobno disanje emituju fluorescenciju koja se može pratiti, napravljeni su uređaji koji omogućavaju čuvanje jabuke i na koncentracijama kiseonika nižim od 0,5%. Takva tehnologija čuvanja naziva se dinamička kontrolisana atmosfera. Sadržaj kiseonika u komori se spušta na veoma nizak nivo, ali se sve vreme prati stanje plodova i čim se ustanove znaci anaerobnog disanja, nivo kiseonika se povećava.

Da bi se u komori hladnjače mogla da uspostavi „dinamička“ kontrolisana atmosfera potrebno je ispuniti određene uslove:

Idealno zaptivanje komore, odnosno gasna nepropustljivost

Indirektan sistem hlađenja sa Δt do 2°C i površinom isparivača iznad 1,7 m² po toni uskladištenih jabuka

Skruberi ugljen-dioksida velikog kapaciteta

Laboratorija za praćenje anaerobnih metabolita (samo kod DKA novije generacije)

Ova tehnologija čuvanja je već u velikom meri zaživela u značajnim regionima gajenja jabuke, kao što je Južni Tirool. Veoma je važno napomenuti da je potpuno prihvatljiva i za jabuku iz organske proizvodnje. Međutim, prisutne su i izvesne mane. Osnovu ove tehnologije čini praćenje stanja plodova u komori, ali ne svih plodova, nego uzorka

od 4-6 plodova koje stanu u jednu specijalnu kutiju opremljenu senzorima. U jednoj komori može biti i više kutija, ali je opet broj plodova mali. Plodovi birani za uzorak moraju biti reprezentativni, a samim tim i svi plodovi koji se čuvaju u komori moraju biti uniformni. U jednoj komori mogu biti samo plodovi jedne sorte, ujednačenog kvaliteta i zrelosti, iz istog voćnjaka ili bar regiona.

Nadzor tokom čuvanja

Uslovi čuvanja, temperatura, sastav gasova, treba da ostanu što je moguće stabilniji. Da bi se izbegli eventualni incidenti tokom čuvanja, nivelisanje analizatora mora redovno da se obavlja, svakih 14 dana pa čak i jednom sedmično. Svakodnevno treba kontrolisati i beležiti različite parametre. Sadržaj kiseonika i CO₂ se kontroliše redovno (minimalno jedanput dnevno), a reguliše se ručno ili automatski, ako je to moguće.

Vreme rada rashladnog sistema u komori je obično konstantno, a kontroliše se svaki dan. Eventualne varijacije ukazuju na kvar u sistemu za hlađenje ili u sistemu ventilacije.

Takođe, treba pažljivo pratiti funkcionisanje adsorbera na bazi aktivnog uglja. Uprkos tome što su dugog veka, njihova efikasnost opada sa vremenom i zavisi od dosta faktora. Provera njihovog rada se lako obavlja u toku rada komora.

Praćenje stanja plodova u toku čuvanja omogućava da se kontroliše gubici u masi i kvalitetu, kao i da se nadzire eventualna pojava oboljenja. Za tu svrhu, uzorci plodova treba da se pripreme pre zatvaranja komore (KA) i da se postave tako da im se lako može pristupiti spolja. Prilikom kontrole plodova treba poštovati bezbednosne mere, odnosno nositi aparat za disanje, a sve da rade pod nadzorom stručne osobe.

U slučaju skladištenja plodova veoma heterogene zrelosti, mogu da se pojave različiti problemi: visok nivo proizvodnje etilena zrelijih plodova, ubrzano sazrevanje drugih plodova i rizik od pojave posmeđivanja pokožice na zelenim plodovima.

Kod sorti osetljivih na CO₂, rizik od unutrašnjeg posmeđivanja plodova se povećava, pa mogu da se uoče šupljine u zrelijim plodovima.

(Preuzeto iz knjige: "Berba i čuvanje plodova jabuke iz integralne proizvodnje", u okviru projekta prekogranične saradnje Srbije i Hrvatske: Jabuka.Net 2)

IZ UDŽBENIKA

Integralna proizvodnja jabuke

Autori: Zoran Keserović, Nenad Magazin, Marko Injac, Fabricio Totis, Biserka Milić, Marko Dorić, Jovanka Petrović

Standard u proizvodnji jabuke jeste podizanje visokointenzivnih zasada u gustom sklopu sa protivgradnim mrežama i sistemima za navodnjavanje, uz uvođenje standarda kvaliteta (Global GAP i Integralna proizvodnja). Ovakve zasade prati i savremeni sortiment diktiran od tržišta. Prinosi po hektaru u ovakvim zasadima se kreću od 50 do 70 tona u proseku, uz visoka ulaganja po jedinici površine

U odnosu na ostale voćne vrste, najveće promene uvode se u tehnologiju gajenja jabuke. Standard u proizvodnji jabuke jeste podizanje visokointenzivnih zasada u gustom sklopu sa protivgradnim mrežama i sistemima za navodnjavanje, uz uvođenje standarda kvaliteta (Global GAP i Integralna proizvodnja). Ovakve zasade prati i savremeni sortiment diktiran od tržišta. Prinosi po hektaru u ovakvim zasadima se kreću od 50 do 70 tona u proseku, uz visoka ulaganja po jedinici površine.

U Srbiji su još uvek najzastupljeniji tradicionalni zasadi sa zastarelim sortimentom. Vodeća sorta još uvek je ajdared, s izraženom tendencijom smanjenja zastupljenosti. U poslednjih nekoliko godina kod nas se podižu intenzivni zasadi jabuka gustog sklopa, s inoviranim sortimentom, a tehnologija gajenja se zasniva na Integralnom konceptu i standardu proizvodnje hrane Global GAP. Nove, intenzivne zasade treba podizati isključivo sa protivgradnom mrežom i sistemom za navodnjavanje. Od uzgojnih oblika preporučuje se severnoholandsko vitko vreteno. Ovakvi zasadi daju velike prinose i visok udeo plodova prve klase, koji su pogodni za izvoz, pre svega, na istočno tržište.

U najrazvijenijim voćarskim zemljama koncept Integralne proizvodnje voća primenjen je u praksi na 90% i više površina. Jedan od najrazvijenijih u praksi u Evropi je program "AGRIOS" iz Južnog Tirola u Italiji. Danas se u Južnom Tirolu 91% zasada jabuke

nalazi u sistemu Integralne proizvodnje. Oslanjajući se na "AGRIOS" model, na plantaži "ATOS FRUCTUM" u Maloj Remeti započeo je razvoj modela Integralne proizvodnje u Srbiji.

U skladu sa osnovnim konceptom IPV propisane su sve agrotehničke mere: zaštita, đubrenje, navodnjavanje, preredivanje, održavanje zemljišta, berba, čuvanje, itd. Posebna pažnja se prema datom programu posvećuje izboru sredstava za zaštitu od bolesti i štetočina, karencama i načinu primene u skladu sa mogućim prapratnim dejstvom i biološkim i biotehničkim merama. Ovaj koncept podrazumeva prijavu za uključivanje u integralni način proizvodnje, prihvatanje obaveza, pridržavanja propisane tehnologije i njene kontrole od nadležne službe i na kraju marketing koji obezbeđuje povoljniji položaj na tržištu.

Uvođenje integralnog koncepta proizvodnje jabuke u Vojvodini veoma je važan faktor, ukoliko se želi da se izvozi jabuka. Prema Direktivi Evropske unije 2009/128/EC, države članice treba da podrže stvaranje neophodnih preduslova za primenu integralne zaštite. Takođe, treba da obezbede da korisnici na raspolaganju imaju informacije i sredstva za monitoring štetočina i donošenje odluka, kao i savetodavni servis za integralnu zaštitu. Do 30. juna 2013. godine, države članice treba da dostave izveštaje o ispunjenju navedenih obaveza, konkretno da li su uslovi za sprovođenje IPV-a ispunjeni. Države članice moraće u svojim

Tabela 1. Proizvodnja jabuke u Republici Srbiji (Republički zavod za statistiku)

Godina	Broj rodnih stabala (000)		Proizvodnja	
	Sposobnoza rod	Ukupno u tonama (000)	Po stablu (kg)	
1981-1985	12.124	240,8	19,9	
1986-1990	12.903	228,5	17,7	
1991-1995	12.985	175,2	13,5	
1996-2000	14.004	205,2	14,7	
2001	14.176	135,4	9,6	
2002	14.445	95,6	6,6	
2003	14.668	246,1	16,8	
2004	14.889	183,6	12,3	
2005	14.805	198,0	13,4	
2006	14.658	240,3	16,4	
2007	15.037	245,2	16,3	
2008	15.224	235,6	15,5	
2009	15.600	281,9	18,1	
2010	15.880	239,9	15,1	
2011	16.042	265,7	16,6	

Nacionalnim akcionim planovima da do 1. januara 2014. godine predstave načine na koje obezbeđuju sprovođenje osnovnih principa Integralne zaštite.

Nijedna druga voćna vrsta ne može da donese toliku zaradu, kao jabuka, pogotovo ako se raspolaže savremenim skladišnim kapacitetima. To je jedna od najrentabilnijih voćnih vrsta, koja višestruko nadmašuje rentabilnost drugih poljoprivrednih grana. Jabuka ostvaruje 15-20 puta veću vrednost proizvodnje po hektaru u odnosu na proizvodnju pšenice i kukuruza. Proizvodnja jabuke zahteva dosta živog rada, te se u krajevima gde ima dosta radne snage, može doprineti njenom racionalnom iskorišćavanju, a istovremeno i smanjenju nezaposlenosti i zadržavanju poljoprivrednog stanovništva u tim krajevima. Veliko je angažovanje radne snage i u nizu pratećih delatnosti, koje su u vezi sa proizvodnjom jabuke. Osim toga, voće je značajno i za razvoj industrije ambalaže, transporta, rashladne tehnike, poljoprivredne mehanizacije i dr.

U poslednjih 10 godina, izvoz jabuke jedina je od svetlijih tačaka u spoljno-trgovinskoj razmeni sa svetom. Jabuka je izvozna šansa, a država odgovarajućim merama agrarne politike treba da stimuliše nove koncepte proizvodnje voća. Međunarodno tržište će u najskorije vreme postaviti takve barijere pred naše proizvođače voća da će samo oni koji se pridržavaju principa Integralne proizvodnje moći da se pojave na tom tržištu. Zato se proizvodnja jabuke brzo i efikasno mora preusmeriti ka proizvodnji zdravstveno bezbednih plodova visoke kvaliteta.

Tržište diktira zahteve za sortama

Zahtevi tržišta za plodovima visokokvalitetnih sorti i klonova kao što su klonovi zlatnog i crvenog delišesa, gale, fudžija, breburna, krips pinka i dr. sve su veći.

Jabuka je po obimu proizvodnje najznačajnija kontinentalna voćna vrsta. Poslednjih godina svetska proizvodnja jabuke je u blagom porastu. Prema podacima FAOSTAT-a, rekord je dostignut 2009. godine, kada je proizvodnja premašila 70 miliona tona. Petogodišnji prosek za period 2006-2010. iznosi 67,7 miliona tona, obezbeđujući tako oko 10 kg jabuka po glavi stanovnika godišnje. Kina zauzima prvo mesto po proizvedenim količinama jabuke (33,3 miliona tona), što čini skoro polovinu ukupne svetske proizvodnje, zatim SAD (4,3 miliona tona), itd. Najveći evropski proizvođači su Poljska (2,6 miliona tona) i Italija (2,2 miliona tona). U Srbiji je u 2010. godini proizvedeno 239.945 tona, dok je prinos 2011. godine bio malo viši, 265.676 tona (tabela 1).

Povećanje broja voćnih stabala u odnosu na prosek 1981-1985. rezultat je većeg korišćenja srednjih i slabobujnih podloga. Bez obzira na povećanje broja stabala u periodu do 2005. godine, došlo je do smanjenja proizvodnje, a takođe i prinosa po stablu (tabela 2). Takođe, može se videti da

Zdravstveno bezbedni plodovi prioritet

Međunarodno tržište će u najskorije vreme postaviti takve barijere pred naše proizvođače voća da će samo oni koji se pridržavaju principa Integralne proizvodnje moći da se pojave na tom tržištu. Zato se proizvodnja jabuke brzo i efikasno mora preusmeriti ka proizvodnji zdravstveno bezbednih plodova visokog kvaliteta.

od 2009. godine, proizvodnja jabuke u Vojvodini nadmašuje proseke 1981-1985 i 1986-90. U posledne tri godine visina prinosa jabuke raste i približava se vrednostima ovih proseka, što je rezultat podizanja savremenih zasada jabuke u Vojvodini.

Brendiranje, zaštita imena sorte i robne marke i poslovanje u okviru klubova aktuelan je svetski trend u voćarstvu. Marketing sve više dobija na značaju u prometu jabuke, a zahtevi tržišta za plodovima visokokvalitetnih sorti i klonova kao što su klonovi zlatnog i crvenog delišesa, gale, fudžija, breburna, krips pinka i dr. sve su veći. Međunarodni promet voća u Evropi, i na drugim razvijenim tržištima na obe hemisfere, vezan je za izuzetno visok kvalitet plodova, uglavnom ekstra, u manjoj meri plodova I klase i visoke standarde pakovanja. Kvalitet plodova pojedinih voćnih vrsta je definisan direktivama Evropske komisije (EC), pa je tako za jabuku propisana Direktiva No. 1619/2001. Kvalitet plodova je preduslov za uspešan marketing. Atraktivnim pakovanjem i čuvanjem do konačnog plasmana rešava se 80-90 % problema marketinga. U organizovanim sistemima proizvodnje i plasmana preko raznih asocijacija, velikih kooperativa i veletržnica to je svakako lakše, zbog koncentracije kapitala. Mnoge države daju svakovrsnu potporu pojedinim granama poljoprivredne proizvodnje i organizovano finansiraju promociju svojih proizvoda na državnom ili regionalnom nivou. Vrlo lep primer je marketing jabuke iz integralne proizvodnje Južnog Tirola, čija privreda i vlada ulažu velika sredstva u marketing. Imajući u vidu ovakvo stanje i sve veće interesovanje ruskog tržišta za našu jabuku, opravdanost investiranja u proizvodnju jabuke je nesumnjiva. Iako se za sada plodovi jabuke izvoze na rusko tržište sa sve strožijim standardom kvaliteta, od samog početka treba težiti ka visokom kvalitetu plodova i primeni standarda u proizvodnji sa ciljem postizanja što veće konkurentnosti i izvoznih mogućnosti na tržište EU, a takođe i Afrike.

(U idućem broju: INTEGRALNA PROIZVODNJA VOĆA - Prof. dr Zoran Keserović, Poljoprivredni fakultet - Novi Sad) *Foto: D. Čosić*

Sistem za navodnjavanje u intenzivnoj proizvodnji

Tabela 2. Proizvodnja jabuke u AP Vojvodini (Republički zavod za statistiku)

Godina	Broj rodnih stabala (000)		Proizvodnja	
	Sposobnoza rod	Ukupno u tonama (000)	Po stablu (kg)	
1981-1985	3.578	98,0	27,4	
1986-1990	3.987	92,0	23,1	
1991-1995	4.092	70,0	17,1	
1996-2000	4.551	75,9	16,7	
2001	4.538	54,9	12,1	
2002	4.563	22,8	5,0	
2003	4.707	82,7	17,6	
2004	4.766	73,5	15,4	
2005	4.781	89,0	18,6	
2006	4.678	93,1	19,9	
2007	4.726	83,6	17,7	
2008	5.020	82,7	16,5	
2009	5.387	104,5	19,4	
2010	5.518	104,7	19,0	
2011	5.524	108,0	19,6	

Spoljnji izgled savremene hladnjače

BIOMASA - NAJVEĆI INVESTICIONI POTENCIJAL VOJVODINE

Potencijali i tehničko-tehnološki problemi korišćenja biomase

Korišćenja i primene biomase najveći je vojvođanski resurs u proizvodnji energije i smanjenju zavisnosti od uvoza fosilnih (klasičnih) energenata

Sakupljene rol bale biomase na njivi

U oviru Dana energetike u Novom Sadu, krajem oktobra u Master centru Novosadskog sajma održan je značajan poslovno-investicioni skup "Biomasa - najveći investicioni potencijal Vojvodine". Skup su organizovali Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine APV iz Novog Sada i Centralno evropski forum za razvoj (CEDEF) iz Beograda, a skup je otvorila pokrajinski sekretar Nataša Pavićević-Bajić.

Na skupu su govorili prof. dr Miladin Brkić sa Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, prof. dr Miladin Ševarlić sa Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu, predstavnici Asocijacije proizvođača mleka Vojvodine, Udruženja odgajivača svinja, predstavnik fabrika peleta od biomase i banaka.

Ovom prilikom apostrofirani su problemi sakupljanja, skladištenja i prodaje biomase, proizvodnje peleta, finansiranju projekata iz domena EE i OIE, kreditiranju investicija za korišćenje biomase, rešavanju problema grejanja farmi i poljoprivrednih gazdinstava sa biomasom, a cilj skupa je bio da se definišu problemi radi donošenja zaključaka o merama i načinima rešavanja problema iz oblasti korišćenja i primene biomase kao najvećeg vojvođanskog resursa u proizvodnji energije i smanjenja zavisnosti od uvoza fosilnih (klasičnih) energenata.

Sa ovog skupa prenosimo izlaganje prof. dr Miladina Brkića, pod naslovom "Potencijali i tehničko-tehnološki problemi korišćenja biomase".

Šta podrazumevamo pod pojmom biomasa?

Prof. dr Miladin Brkić je istakao da je biomasa biorazgradljivi deo biljaka ili otpada biljnog porekla (Direktiva EU: 2003/30/EC, od 8.05.2003).

- To su slame strnih žita: pšenice, ječma, raži, itd., kukuruzovina (stabljika kukuruza, šaša, tuluzina), oklasak od klipa kukuruza (kočanka, šapurika, čokov, čokanj, vreteno, komušina), stabljika i glave suncokreta, ljuske suncokreta, slame uljnih kultura: soje, uljane repice, lišće, trava, trska, koštice voća, ljuske krompira, jabuka, crnog luka, mahune graška, glave, lišće i ljuske šećerne repe, ostaci od iscedenog grozda grožđa, tečni stajnjak, silaža od biljaka i komunalni (organski) otpad, itd - kaže profesor Brkić.

- U tab. 1. prikazani su potencijali biomase, tj. vrste i količine biomase u Vojvodini i ukupno u Srbiji.

- Ekvivalentni energetski odnos između biomase kao alternativnog goriva i ulja za loženje je 3,4 kg : 1 kg ili 3 kg : 1 lit, a između biomase i zemnog gasa 2,9 kg : 1 nm³. Ako bi se iskoristilo samo 25 odsto od ukupne poljoprivredne biomase u Vojvodini, a to je masa od 2.500.000 tona, može da se dobije energetski ekvivalentnih od 735.000 tona ili 833 miliona litara ulja za loženje, ili 860 miliona nm³ zemnog gasa. Istu količinu fosilnog goriva troši celokupna poljoprivreda Vojvodine. Dakle, uštede u potrošnji goriva mogu biti veoma značajne, u ekonomskom i ekološkom smislu. Na celoj teritoriji Republike Srbije navedene količine biomase i ekvivalentni odnosi su 2,5 puta veći - istakao je profesor Brkić.

Primenjene tehnologije korišćenja biomase

- U praksi se primenjuju sledeće tehnologije korišćenja biomase:

- sagorevanje čvrste biomase u cilju proizvodnje toplotne i električne energije: male bale, rol bale, velike bale, rinfuza, brikete, kobso-

Četvrtina biomase dovoljna za vojvođanski agrar

- Ako bi se iskoristilo samo 25 odsto od ukupne poljoprivredne biomase u Vojvodini, a to je masa od 2.500.000 tona, može da se dobije energetski ekvivalentnih od 735.000 tona ili 833 miliona litara ulja za loženje, ili 860 miliona nm³ zemnog gasa. Istu količinu fosilnog goriva troši celokupna poljoprivreda Vojvodine. Dakle, uštede u potrošnji goriva mogu biti veoma značajne, u ekonomskom i ekološkom smislu - naglašava prof. dr Miladin Brkić.

vi, pelete i usitnjena biomasa. Usitnjena biomasa daje više energije iskazano u kW električne energije i kWt toplotne energije;

- anaerobna fermentacija bez prisustva vazduha (kiseonika) vlažne biomase i proizvodnja biogasa, kvalitetnog biodubriiva i zaštita okolne sredine. Uglavnom se kao supstrat koristi tečni stajnjak, silaža od kukuruza, ljuske od plodova voća i povrća i druga biomasa;

- kontrolisano nepotpuno (pirolitičko) sagorevanje biomase i proizvodnja biogasa, bioulja, tera i katrana. Ova tehnologija još nije šire zastupljena u praksi;

- ceđenje uljnih kultura i transesterifikacija ulja u estre, odnosno u biodizel, proizvodnja pogonskog goriva za motore SUS;

- aerobna fermentacija skrobnih zrna i plodova i proizvodnja alkohola, bioetanola i stočne hrane;

- briketiranje i peletiranje biomase u cilju proizvodnje čvrstog biogoriva.

Još uvek nije egzaktno ustanovljena tehnologija (receptura) proizvodnje briketa i peleta od poljoprivredne biomase. Na ovom problemu se intenzivno radi.

Tehnika za korišćenje biomase

- Investicije su veoma visoke za nabavku linija mašina i postrojenja za korišćenje biomase, a rok otplate je osam do 10 godina. Inostrana oprema je mnogo skuplja od domaće opreme, pa je rok otplate duži. Kvalitet izrade strane opreme je viši u odnosu na kvalitet domaće opreme. Pouzdanost u radu strane opreme je značajno veća u odnosu na domaću opremu, stoga se preporučuje kupovina vitalnih delova mašina ili postrojenja od inostranih fabrika. Na domaćoj opremi se često ne mogu postići potrebni parametri za efikasan rad, pa ima zastoja u radu i smanjen je kvalitet proizvoda. Utrošak energije i ljudskog rada je povećan kod domaće opreme. Materijal od koga se izrađuje domaća oprema je lošijeg kvaliteta. Manji su kapaciteti (učinci) domaćih linija opreme u odnosu na inostranu. Međutim, ne znači da ne treba koristiti domaću opremu. Treba početi raditi sa domaćom opremom i kada se steknu uslovi za kupovinu pojedinih delova inostrane opreme onda ući u tu investiciju.

Broj postrojenja u radu

- U našoj zemlji počelo se sa preradom biomase 1984. godi-

ne. Osamdesetih godina bilo je u radu osam pogona za briketiranje, čiji se broj devedesetih godina značajno smanjio. Posle 2000. godine narastao je broj domaćih proizvođača briketirki na pet, a uvezenih iz inostranstva ima sedam. Broj domaćih proizvođača peletirki porastao je na šest, a od inostranih proizvođača ima 12. Prodavaca ove opreme je 15. Broj otvorenih pogona za briketiranje i peletiranje biomase ima ukupno 53: briketirki u Vojvodini ima 18, a u Srbiji bez Vojvodine tri, peletirki u Vojvodini ima 20, a u Srbiji 12. Broj proizvođača kotlova i peći je: u Vojvodini sedam, a u Srbiji 13. Od ovog broja, proizvođača kotlova u Vojvodini ima šest, a u Srbiji osam, peći u Vojvodini jedna, a u Srbiji pet. Prodavaca peći i kotlova ima sedam. Broj biogas postrojenja u Vojvodini je tri, a u Srbiji dva. Pogona za proizvodnju biodizela ima: u Vojvodini pet i u Srbiji tri. Projektanskih organizacija ima 13.

Na osnovu instalisanog kapaciteta pogona može da se konstatuje da postoji veća potreba za preradu biomase nego što imamo ponude biomase na tržištu - rekao je profesor Brkić.

(U idućem broju: Tržište biomase - cena biomase i postrojenja za preradu biomase; Problemi u korišćenju biomase; Predlog rešenja problema i zaključci)

Zabeležio: D. Čosić

Skladištenje rol bala u kamare na ledini

Tabela 1: Vrste i količine biomase u Vojvodini i Srbiji

R. br.	VRSTA BIOMASE	KOLIČINE U VOJVODINI (t)	KOLIČINE U SRBIJI (t)
1.	Ratarska biomasa (ostatak)	6.003.112	9.678.783
2.	Voćarsko-vinogradarska biomasa (orezine)	95.143	600.108
3.	Stočarska biomasa (stajnjak)	3.905.079	14.133.717
4.	Šumska i drvoprerađivačka, biomasa (ostatak i otpadak), bez ogrev. drveta	352.048	770.500
5.	Komunalni (organski) otpad	393.785	1.210.301
6.	Prehrambena industrija	-	-
7.	UKUPNO	10.749.167	26.393.409

Priprema za hladnu zimu

Sneg i severac – to je decembar. Na našim geografskim širinama to je najoblačniji mesec u godini, što mu daje karakteristike kasnojesenjeg meseca. Registruje se najveća srednja mesečna oblačnost, odnosno najmanji broj vedrih dana. To je mesec sa najmanjim brojem sunčanih časova. Činjenica je da i kratak dan uslovljava te pokazatelje, ali i oblačnost. Padavina je manje nego u novembru, ali više nego u januaru. Kiša pada češće nego sneg. S druge strane, temperatura osetno opada, decembar je znatno hladniji od novembra (prosečno oko četiri stepena). U našim krajevima, tvrde meteorolozi, svake četvrte godine decembar bude najhladniji mesec u godini. Prati ga sneg i snežni pokrivač pa ima puno razloga da ga smatramo pravim zimskim mesecom.

Decembar najčešće karakteriše vremenske situacije u kojima su naši krajevi na granicama uticaja nekog hladnog severnog anticiklona i južnog, da kažemo, sredozemnog ciklona. U decembru su cikloni relativno česti, ali ipak ređi i sa manje padavina nego u novembru. Međutim, i anticikloni su u ovom mesecu ređi. Zbog toga u decembru preovlađuje tmurno i vlažno vreme uz povremene prodore topline sa juga, ali i hladnoće sa severa.

Istorijski, najhladnije zime bile su one u kojima je decembar bio hladan. Da li će tako biti i ove godine?

U polju: Stajnjak na njive

U decembru se dovršava zimsko oranje, zavisno od vremenskih prilika, a zemljište se đubri stajnjakom. Ranije posejaju ozimu pšenicu, ječam i raž, koji su razvili više

I krave vole komfor

od četiri lista ili su izbokorili, treba prehraniti. Ispustite vodu s ugroženih njiva. U decembru se sumiraju rezultati postignuti tokom godine i planiraju radovi i proizvodnja za sledeću godinu. Mehanizacija se priprema za prezimljavanje, ukoliko to ranije nije urađeno. Nabavlja se seme, đubriva, zaštitna sredstva

i rezervni delovi. U ovom mesecu ne treba izostati sa predavanja poljoprivrednih stručnjaka, a treba pratiti i stručnu literaturu.

U povrtnjaku: Pripreme plastenika

Decembar je mesec kada se završava berba kasnih kupusnjača preostalih na polju i počinje priprema plastenika i staklenika za ranu proizvodnju povrća. Nabavljaju se semena i zaštitna sredstva, pregleda se i popravljaju mehanizacija, oprema i alat.

U štali: Ugodan smeštaj stoke

S obzirom da decembar karakteriše niske temperature, treba dobro videti da li sva stoka ima dobar i ugodan smeštaj. Ne samo zbog hladnoće, nego i zbog provetravanja i mnogo čega drugog. Nije tačno da životi-

nje ne vole komfor. U ovom mesecu mnogi, koji to nisu ranije uradili, kolju utovljene svinje i ostale vrste stoke. Ovo je vreme za analize finansijskih rezultata postignutih u godini koja se bliži kraju. To je prilika da se stočari na osnovu postignutih rezultata opredele za obim i vrste stočarske proizvodnje u narednoj godini. Ali, za ovaj posao treba imati odgovarajuće podatke i knjigovodstvene evidencije, a od koristi je i svaki razgovor sa stručnjacima stručnih savetodavnih službi, pogotovu ako vam još mogu da obezbede i priručnik za upravljanje farmama.

U voćnjaku i vinogradu: Kontrola uskladištenih plodova i voćnih proizvoda

Ukoliko vremenske prilike dozvole, nastavlja se sadnja voćaka. U jesen posađene voćke ogrću se zemljom da ne bi došlo do oštećenja

korena. Ako ima lepih dana, voćke se čiste od štetočina, đubre (ako to nije učinjeno ranije), orezuju se suve i oštećene grane, ozlede premazuju kalem-voksom, a oko stabla vezuju papirni pojasevi za hvatanje štetočina. Neki voćari postavljaju kućice i hranu za ptice. Kad pročitate koliko jedna ptica uništi kukaca u toku samo jednog dana, onda ćete se složiti da je i briga za ptice voćarski posao! Kontroliše se da li zečevi i drugi glodari čine štetu u voćnjaku. U ovom mesecu obavljaju se još neki poslovi koji nisu ranije završeni, kao obezbeđenje voćnog semena, skidanje reznica i kalem-grančica, nabavku pogodnog peska za stratifikacije. Kontroliše se utrapljeni sadni materijal. Uskladišteni plodovi jabuka, krušaka, dunja i eventualno drugog voća se kontrolišu, pakuju i otpremaju. Popravljaju se mašine, alati i ambalaža.

Vinogradari pripremaju materijale za postavljanje naslona. Stajnjak i mineralna đubriva se rasturaju po vinogradu. Za nove vinograde rigola se zemljište. U podrumu treba sve prekontrolisati i videti da li je sve u redu s vinom.

U vrtu i na okućnici: Zaštititi osetljive biljke

Iako zbog hladnoće većina biljaka u vrtu miruje, ljubitrelji cveća i u decembru imaju posla. Po suvom vremenu može se nastaviti proređivanje i podmlađivanje grmlja. Pošto zimzelenim biljkama i četinarima suva zima ne odgovara, poželjno je nedostatak vlage nadoknaditi zalivanjem. Ova mera nege posebno se odnosi na sadnice posađene jesenas. Na negu travnjaka ne treba zaboraviti ni u zimskim mesecima. Ovo se pre svega odnosi na đubrenje, jer ono u ovo doba godine ima odgovarajući značaj za razmnožavanje bokora. Za đubrenje treba nabaviti KAN, koji se ravnomerno rasipa po celoj površini. Po kvadratnom metru potrebno je do 30 grama ovog đubriva. Vreme opadanja lišća pogodno je za uzimljanje drvenih rezanaca šiblja. One se od delova jednogodišnjih ili dvogodišnjih izbojaka režu i trape u treset ili pesak. Tu ostaju do proleća, kada se sade na stalno mesto u vrtu.

Padavine i temperatura, u granicama prosečnih

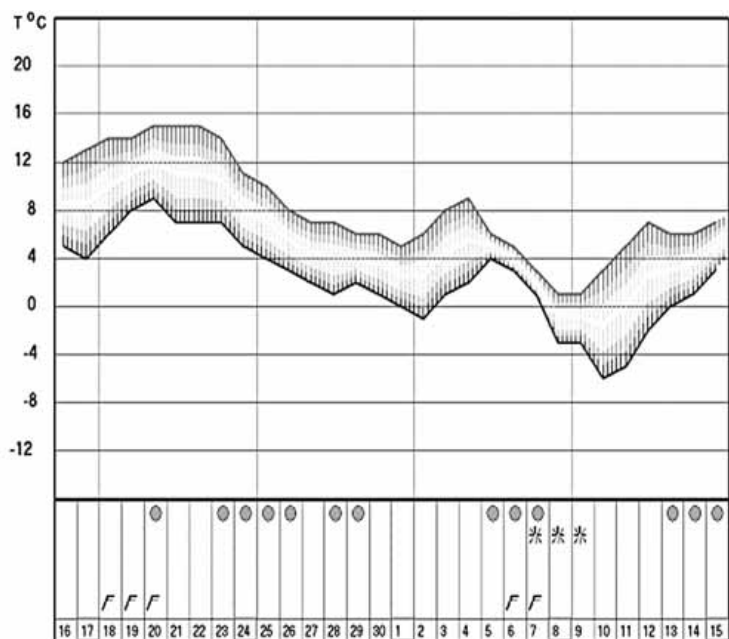
Prema prognozi Republičkog hidrometeorološkog zavoda Srbije, srednja minimalna temperatura vazduha u decembru imaće vrednosti u granicama višegodišnjeg proseka, pri čemu će njena vrednost u proseku biti viša za oko 0.2°S u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini predviđa se vrednost decembarske srednje minimalne temperature vazduha od 0.4°S.

Srednja maksimalna temperatura vazduha u decembru biće u granica-

ma višegodišnjeg proseka, sa vrednostima u proseku višim za oko 0.1°S u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini srednja maksimalna temperatura vazduha tokom decembra biće oko 5.7°S.

Srednja količina padavina tokom decembra biće u granicama višegodišnjeg proseka sa vrednostima u proseku nižim za oko 1 mm u odnosu na višegodišnji prosek. U Beogradu i široj okolini srednja decembarska količina padavina iznosiće oko 50 mm.

Prognoza vremena za decembar

G - GRMLJAVINA, S - KIŠA, M - MAGLA, SN - NEG, F - VETAR - MAKSIMALNA TEMP., - MINIMALNA TEMP.

Promet roba na Produktnoj berzi

od 12. do 15. novembra 2013. godine

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Rast cena kukuruza i pšenice
- Rast cene soje
- Dešavanja na svetskim berzama

Posle dužeg vremenskog perioda, jedna tendencija je prekinuta, a jedna nastavljena. Naime, u periodu od preko dva meseca kada su se preko berze u Novom Sadu u kontinuitetu realizovali nedeljni prometi od preko 2.000 tona, u nedelji za nama je zabeležen drastičan pad prometa koji je iznosio svega 649,91 tonu robe što je čak 3,7 puta manji promet nego prethodne nedelje. Sa druge strane, ono što je za tržišne analize mnogo bitnije, jeste da je trend rasta cena berzanskih roba nastavljen i u protekloj nedelji. Finansijska vrednost prometa u ovom nedeljnom izveštajnom periodu je iznosila 12.764.885 dinara, što je manje u odnosu na prethodnu nedelju za 73,22%.

U godini kada smo imali jednu od najboljih žetvi pšenice u poslednje vreme, pomalo paradoksalno zvuči da se već četiri meseca po skidanju useva, na ovom tržištu suočavamo sa relativno malom ponudom. Dva su osnovna razloga koja pružaju objašnjenje ovakve slobodno se može reći neočekivane situacije. Najpre, to je podatak o rekordnom izvozu hlebnog žita koji je za prva četiri meseca ekonomske godine iznosio skoro 850.000 tona, dok je druga okolnost koja je zaustavila aktivnost prodavaca na ovom tržištu, podatak o konstantnom rastu cene koji od početka žetve iznosi čak 35%, pa to jednostavno navodi prodavce na logiku da treba još sačekati u očekivanju daljeg rasta cene. Na pojačanu nervozu na ovom tržištu doprinosi i saznanje

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUĐENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/ KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOSU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz, rod 2013.	449,91	15,77-16,31	349,91	15,77-16,20	+0,22%
Pšenica, rod 2013.	275	21,06-21,82	275	21,06-21,82	+3,84%
Soja, rod 2013.	50	51,30	25	51,30	+0,85%
Semenska pšenica (uvozna)	300	43,20	-	-	-
Semenska pšenica (talas)	300	28,08	-	-	-
Sojin griz	25	72,00	-	-	-
Sojina pogača	25	67,20	-	-	-

PRODEX

Dva meseca u kontinuitetu, PRODEX beleži rast indeksne vrednosti. Dana 13.09.2013., ovaj pokazatelj beleži svoj trogodišnji vrednosni minimum od 187,82 indeksnih poena. Tada je kukuruz vredeo 12,40 din/kg, bez PDV-a, a pšenica 16,50 din/kg, bez PDV-a. Na današnji dan registrovana je indeksna vrednost PRODEX-a od 205,38 indeksnih poena, što je za čitavih 17,56 indeksnih poena više nego pre dva meseca. Danas se pšenicom trguje po 20,20

din/kg, bez PDV-a, a kukuruzom po 15,00 din/kg.

Pored cena pšenice i kukuruza, na porast PRODEX-a je, svakako, uticao i rast cene soje u zrnju. Danas ona vredi 47,50 din/kg, bez PDV-a, odnosno za čak 6,50 din/kg više nego tog 13.09.2013.

U odnosu na prošli petak, aktuelna vrednost PRODEX-a od 205,38 indeksnih poena, viša je za 2,44 indeksnih poena.

o bitno manje zasejanim površinama u optimalnom agroroku, nego prošle godine. Prosečna cena trgovanja pšenice iznosila je 21,45 din/kg (19,86 bez PDV) ili za 3,84% više u odnosu na prethodnu nedelju. Cena pšenice na zatvaranju berze iznosila je 20,20 din/kg bez PDV što je ujedno i nov ovosezonski cenovni maksimum.

Cena kukuruza je takođe u porastu, ali taj rast nije takvog intenziteta kao što je slučaj kod pšenice. U protekloj nedelji ova roba je takođe

došla do svog ovosezonskog maksimuma od 15,00 din/kg bez PDV. Prosečna cena trgovanja iznosila je 15,96 din/kg (14,77 bez PDV), što je rast u odnosu na prethodnu nedelju od 0,22%. Dešavanja na međunarodnim tržištima, kao i tržišne okolnosti na domaćem tržištu ne otvaraju tako dobre perspektive kukuruza kao pšenici, ali cenovni nivo sa početka berbe je podignut za oko 20%, pa je to sada sasvim dobra osnova za svaki dalji rast cene makoli on bio.

Još samo sojinim zrnjem se trgovalo u nedelji za nama na novosadskoj berzi i to po ceni od 51,30 din/kg (47,50 bez PDV). U odnosu na prethodnu nedelju to je rast od 0,85%. Cena soje je pre dva meseca imala nagli rast kada je sa nivoa od 41,00 din/kg bez PDV došla na vrednost od 45,00 din/kg, a sve posle toga bile su samo manje cenovne korekcije i to uglavnom na više, pa je trenutna cena od 47,50 din/kg veća od startne cene u žetvi za oko 16%.

Cene poljoprivrednih proizvoda u protekloj nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP DECEMBAR 2013.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	239.94 \$/t	237.44 \$/t	237.08 \$/t	237.15 \$/t	236.85 \$/t
Kukuruz	165.51 \$/t	171.10 \$/t	170.15 \$/t	169.13 \$/t	167.87 \$/t

BUDIMPEŠTA	
PŠENICA	KUKURUZ
167.54 EUR/t (futures dec 13)	149.11 EUR/t (futures dec 13)

EURONEXT PARIZ	
PŠENICA	KUKURUZ
205.25 EUR/t (futures jan 14)	174.50 EUR/t (futures jan 14)

Fjučers na pšenicu je u Budimpešti poskupeo je za 5,02%, a fjučers na kukuruz čija je isporuka u novembru mesecu, ima manju vrednost za 0,44%. Pšenica sa novim januarskim fjučersom u Parizu skuplja za 1,11%, dok je kukuruz sa januarskim fjučersom skuplja za 0,14%.

Cene američkog fjučersa kukuruza, do kraja prve polovine nedelju su uglavnom imale uzlazni trend, na osnovu USDA-ovog izveštaja koji procenjuje da će rod ove kulture na američkom tržištu biti manji nego što su prethodno analitičari prognozirali. Žetva kukuruza u SAD-u je tokom nedelje bila na nivou od 84% (73% prošle ne-

delje i 79% petogodišnji rekord). Međutim, krajem nedelje došlo je do pada vrednosti kukuruza na osnovu sve povoljnijih vremenskih uslova za rod u Brazilu, što je uticalo na pad na američkom tržištu. Američki fjučers pšenice pali su na minimum u poslednjih sedam nedelja. Proizvodnja se procenjuje na nivo od 58.0 mt (61.7 mt

prošle godine). Setva ozime pšenice je na nivou od 95%, što je nešto malo ispred petogodišnjeg proseka, dok je 65% useva dobilo ocenu dobar/odličan, naspram 36% prošle godine. U odnosu na prethodnu nedelju cena pšenice na čikaškoj berzi je pala za 1,29%, dok je cena kukuruza skočila za 1,43%.

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno nov 13	469.81 \$/t	480.62 \$/t	484.73 \$/t	484.84 \$/t	484.00 \$/t
Sojina sačma okt 13	403.80 \$/t	422.10 \$/t	427.70 \$/t	423.30 \$/t	424.60 \$/t

Američki fjučers soje su u odnosu na prošlu nedelju zabeležili skok od 5%. Žetva je na nivou od 91%, što je u trendu sa

petogodišnjim prosekom, dok je prognoza proizvodnje skočila za 3.0 mt, na 88.7 mt (82.6 mt prošle godine). Soja sa novembar-

skom isporukom je skuplja za 3,02%, a sojina sačma sa isporukom u decembru skuplja za 5,15%.

*Objavljeni nedeljni ponderi cena nisu zvaničan podatak, usled činjenice da su obuhvaćeni podaci o trgovanju do trenutka štampanja informatora.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7:30 do 14:30

SPONZOR
Francuski hibridi kukuruza i suncokreta
Limagrain d.o.o.
21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrain.rs
branimir.alivjovic@limagrain.rs
www.limagrain.rs

VOĆE OD 11.11.2013.DO 18.11.2013.

Mesto prikupljanja cena: Pančevo - zelena pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Ananas (sve sorte)	Uvoz (Kostarika)	kg	150	180	150	pad	dobra
2	Banana (sve sorte)	Uvoz (Ekvador)	kg	100	120	100	bez promene	dobra
3	Dunja (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	pad	dobra
4	Grejpfрут (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	130	150	130	pad	dobra
5	Grožđe (belo ostale)	Uvoz (Makedonija)	kg	90	100	100	bez promene	prosečna
6	Grožđe (crno ostale)	Uvoz (Makedonija)	kg	90	100	100	bez promene	prosečna
7	Jabuka (Ajdared)	Domaće	kg	60	80	60	pad	dobra
8	Jabuka (Delišes ruž.)	Domaće	kg	60	80	80	bez promene	dobra
9	Jabuka (Delišes ruž.)	Uvoz (Italija)	kg	80	100	100	rast	prosečna
10	Jabuka (Delišes zlatni)	Domaće	kg	60	80	60	pad	dobra
11	Jabuka (Delišes zlatni)	Uvoz (Italija)	kg	80	100	100	rast	prosečna
12	Jabuka (Greni Smit)	Domaće	kg	60	80	80	-	dobra
13	Jabuka (Jonagold)	Domaće	kg	60	80	80	-	dobra
14	Jabuka (Mucu)	Domaće	kg	60	80	60	pad	dobra
15	Jabuka (ostale)	Domaće	kg	60	80	60	bez promene	dobra
16	Kivi (sve sorte)	Uvoz (Grčka)	kg	160	180	160	pad	dobra
17	Kruška (ostale)	Domaće	kg	100	120	120	rast	dobra
18	Lešnik (očičćen)	Domaće	kg	800	1.000	800	bez promene	dobra
19	Limun (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	120	130	120	bez promene	dobra
20	Mandarina (sve sorte)	Uvoz (Hrvatska)	kg	100	100	100	bez promene	dobra
21	Mandarina (sve sorte)	Uvoz (Grčka)	kg	120	140	140	rast	dobra
22	Mušmula (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	pad	dobra
23	Nar (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	150	180	180	bez promene	dobra
24	Orah (očičćen)	Domaće	kg	800	1.000	800	bez promene	dobra
25	Pomorandža (sve sorte)	Uvoz (Turska)	kg	120	140	130	bez promene	dobra
26	Smokva (suva)	Uvoz (uvoz)	kg	400	450	400	bez promene	dobra
27	Šljiva (suva)	Domaće	kg	300	350	300	bez promene	dobra

POVRĆE OD 11.11.2013.DO 18.11.2013.

Mesto prikupljanja cena: Pančevo - zelena pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Blitva (sve sorte)	Domaće	veza	25	30	30	bez promene	prosečna
2	Brokola (sve sorte)	Domaće	kg	100	120	100	bez promene	dobra
3	Celer (sve sorte)	Domaće	kg	150	180	150	bez promene	dobra
4	Cvekla (sve sorte)	Domaće	kg	60	70	60	bez promene	dobra
5	Dinja (sve sorte)	Uvoz (uvoz)	kg	130	130	130	-	prosečna
6	Karfiol (sve sorte)	Domaće	kg	25	30	25	pad	dobra
7	Kelj (sve sorte)	Domaće	kg	60	70	60	pad	dobra
8	Krastavac (Kornišon)	Domaće	kg	80	100	100	rast	prosečna
9	Krastavac (salatar)	Domaće	kg	100	120	120	rast	prosečna
10	Krompir (beli)	Domaće	kg	50	60	50	bez promene	dobra
11	Krompir (crveni)	Domaće	kg	50	60	50	bez promene	dobra
12	Kupus (sve sorte)	Domaće	kg	15	20	15	pad	dobra
13	Luk beli (sve sorte)	Domaće	kg	250	300	300	bez promene	dobra
14	Luk crni (mladi)	Domaće	veza	30	35	30	bez promene	prosečna
15	Luk crni (sve sorte)	Domaće	kg	70	80	70	bez promene	dobra
16	Paprika (Babura)	Domaće	kg	120	150	120	pad	prosečna
17	Paprika (ljuta)	Domaće	kg	180	200	200	bez promene	dobra
18	Paprika (šilja)	Domaće	kg	130	150	130	bez promene	prosečna
19	Paradajz (chery)	Uvoz (Italija)	kg	350	400	400	bez promene	prosečna
20	Paradajz (sve sorte)	Domaće	kg	100	120	100	bez promene	prosečna
21	Pasulj (beli tetovac)	Domaće	kg	350	400	350	bez promene	dobra
22	Pasulj (beli)	Domaće	kg	300	350	350	bez promene	dobra
23	Pasulj (šareni)	Domaće	kg	300	350	350	bez promene	dobra
24	Pasulj (žuti)	Domaće	kg	400	450	450	rast	slaba
25	Patlidžan (sve sorte)	Uvoz (Italija)	kg	180	200	200	rast	prosečna
26	Paškanat (sve sorte)	Domaće	kg	150	160	150	bez promene	dobra
27	Peršun (korenaš)	Domaće	kg	150	160	150	bez promene	dobra
28	Peršun (lišćar)	Domaće	veza	15	20	20	bez promene	dobra
29	Pečurke (šampinjoni)	Domaće	kg	180	200	200	rast	dobra
30	Praziluk (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	dobra
31	Spanać (sve sorte)	Domaće	kg	60	70	70	pad	dobra
32	Tikvice (sve sorte)	Domaće	kg	120	130	130	rast	prosečna
33	Zelen (sve sorte)	Domaće	veza	60	70	60	bez promene	dobra
34	Zelena salata (sve sorte)	Domaće	komad	40	50	40	pad	dobra
35	Šargarepa (sve sorte)	Domaće	kg	80	100	80	bez promene	dobra

IZVEŠTAJ ZA ŽITARICE, ULJANE KULTURE I KRMNO BILJE

Datum prikupljanja podataka: 11. 11 - 18. 11. 2013. god.

* Kvalitet proizvoda je prema JUS standardima ukoliko drugačije nije naznačeno

GAZDINSTVO Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25 kg	Domaće	kg	13	16	16	bez promene	prosečna

MALOPRODAJA Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Sojina sačma (44% proteina)	džak 33 kg	Domaće	kg	89	94	94	bez promene	dobra
2	Suncokretova sačma (33% proteina)	džak 33 kg	Domaće	kg	27.50	30	29	bez promene	dobra

PIJACA Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50 kg	Domaće	kg	20	22	20	bez promene	prosečna
2	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25 kg	Domaće	kg	13	16	16	bez promene	prosečna
3	Pšenica	džak 50 kg	Domaće	kg	20	22	20	bez promene	prosečna
4	Stočni ječam	džak 50 kg	Domaće	kg	22	25	22	bez promene	slaba

SILOS Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	rinfuz	Domaće	kg	14	14.40	14	rast	dobra
2	Kukuruz (okrunjen, veštački sušen)	rinfuz	Domaće	kg	14.30	14.90	14.30	bez promene	dobra
3	Pšenica	rinfuz	Domaće	kg	19	19	19	rast	prosečna

CENE ŽIVE STOKE - 11.11 - 18.11. 2013. god.

Mesto prikupljanja cena Pančevo - stočna pijaca

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda, broj grla
					min	max	dom		
1	Jagnjad	sve težine	sve rase	kg	250	250	250	bez promene	vrlo slaba
2	Ovca	sve težine	sve rase	kg	130	140	130	bez promene	vrlo slaba
3	Prasad	16-25 kg	sve rase	kg	260	270	260	bez promene	prosečna
4	Prasad	<=15 kg	sve rase	kg	260	270	270	bez promene	vrlo slaba
5	Telad	80-160 kg	SM	kg	400	400	400	bez promene	vrlo slaba
6	Tovljenici	80-120 kg	sve rase	kg	180	180	180	bez promene	vrlo slaba

IZVEŠTAJ O CENAMA ŽIVE I ZAKLANE STOKE U KLANICAMA

Datum prikupljanja podataka: 11.11. - 18.11. 2013. god.

Mesto prikupljanja cena: Južno-banatski okrug

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Junad	>480 kg	sve rase	220	240	225	-	slaba
2	Krmače za klanje	>130 kg	sve rase	130	140	140	bez promene	vrlo slaba
3	Prasad	16-25 kg	sve rase	250	250	250	bez promene	vrlo slaba
	Tovljenici	80-120 kg	sve rase	170	180	180	bez promene	prosečna

POLJOPRIVREDNA MEHANIZACIJA

- Prodajem traktor IMT 560 novi tip i plug dvobrazni Lemind Leskovac. Tel: 064/40-62-990
- Prodajem traktor Torpedo 9006. Tel: 063/559-447
- Prodajem John Deere kombajn 1075 H4; širina hedera 4,9 metara, bunker 5 tona, 5 slamotresa, hidropogon, sečka, klima. Cena: dogovor. Tel: 064/700-58-75
- Prodajem traktor IMT 585 u radnom stanju. Tel: 063/469-016
- Kupujem traktor Vladimirc T25 i prodajem 1 jutro zemlje u Lačarku. Tel: 061/11-18-972
- Prodajem traktor Zetor 5011, Golf 2 1992 godište, dizel, prskalica Rau 330 litara, plug dvobrazni na pomeranje, plug 757 IMT s kopirnim točkom, špartač IMT dvoredni, grablje Šempeter 220, drljača 4 krila, levator 9 metara. Tel: 064/31-59-118
- Prodajem traktor IMT 533, kabina, duplo kvačilo, ekstra stanje, plug 756vk, drljača 3k velika. Tel: 064/324-92-59
- Prodajem traktor Belarus 82 u odličnom stanju. Tel: 069/664-521
- Prodajem traktor Rus T40, plug i jednoosovinku kao i Tamić 75. Tel: 065/542-46-86
- Prodajem traktor Torpedo 9006. Tel: 063/559-447
- Prodajem traktor IMT 577 1991. godište, odličan, vlasnik, drljaču četvorokrlnu. Tel: 022/478-417, 062/960-11-16
- Prodajem IMT 585 odličan, berač Zmaj 221 dvoredni sa kipom odlično stanje i motor od 577 u delovima ispravan. Tel: 063/469-016
- Prodajem traktor 575. Tel: 064/95-62-160
- Prodajem Ferguson 533, cena 2.000 evra. Tel: 061/15-88-641
- Prodajem traktor mali Ursus 335 igra-bulje sunce Lifam. Tel: 063/194-54-78
- Prodajem traktor Belarus 820, 1999. godište i trobrzni plug Vogel Noot 3s 950, sve u odličnom stanju. Tel: 064/4-333-528
- Prodajem kombajn Zmaj Univerzal u jako dobrom stanju, može zamena. Tel: 064/281-96-29
- Prodajem John Deere 3130 i plug Overum 3 brazde. Tel: 064/20-99-042
- Prodajem traktor Zetor 5011, prskalicu Rau 330 litara, plug IMT dvobrazni, plug dvobrazni na pomeranje, plug 757 IMT s kopirnim točkom, špartač IMT dvoredni, grablje Šempeter 220, drljača 4 krila, levator 9 metara. Tel: 064/315-91-18
- Prodajem traktor IMT 585 odličan i motor od 577 u delovima ispravan. Tel: 063/469-016
- Prodajem traktor Ursus 335, setovspremač 2.5 m i plug Olt dvobrazni, cikular za drva. Tel: 063/194-54-78
- Prodajem traktor IMT 577 1991. godište, nove gume i plug IMT 757 dvobrazni, visoki, 14 coli. Tel: 062/960-11-16
- Prodajem traktor te 40, Tamić 75 i 4 jutra zemlje u arendu u Višnjčevu. Tel: 065/542-46-86
- Prodajem traktor IMT 5136. Tel: 022/710-973
- Prodajem traktor IMT 533, kabina, duplo kvačilo, plug leopard 14 coli, drljače veliku i malu. Tel: 064/32-49-259
- Prodajem traktor 575. Tel: 064/95-62-160
- Prodajem traktor IMT 533 prikolicu Dubrava 2,5 tone, plug dvobrazni i dvobrazni. Tel: 063/587-583
- Prodajem traktor IMT 533 sa kabinom, dvostepeno kvačilo, očuvan, garažiran, registrovan, prvi vlasnik. Tel: 063/428-761
- Prodajem traktor 575. Tel: 064/95-62-160
- Prodajem traktor IMT 5136. Tel: 022/710-973

- Prodajem traktor IMT 533, kabina, duplo kvačilo, plug Leopard 14 coli, drljače veliku i malu. Tel: 064/32-49-259
- Prodajem traktor Torpedo 9006 u odličnom stanju. Tel: 063/855-44-23
- Prodajem kombajn New Holand 135, kabina, sečka. Tel: 063/828-9-121
- Prodajem kombajn Zmaj univerzal u dosta dobrom stanju, može zamena za adapter
- Prodajem Rusa 82 stari tip, berač 223 i 224, lozničku 5,5 tona. Tel: 064/150-54-96
- Prodajem John Deere 3130 i plug Overum 3 brazde. Tel: 064/20-99-042.
- Prodajem traktor IMT 533 i prikolicu jednoosovinku nosivosti 3 tone. Tel: 063/11-455-38
- Prodajem kombajn Deutz Fahr Topliner 4075 HTS. Tel: 064/15-35-938
- Prodajem traktor IMT 533 u odličnom stanju, špediter DUBRAVA kao nov, plug dvobrazni IMT i plug dvobrazni OLT-ov, sve kao novo. Tel: 065/5689089, 063/7033799, 063/587583

Prodajem John Deere kombajn 1075 H4; širina hedera 4,9 metara, bunker 5 tona, 5 slamotresa, hidropogon, sečka, klima. Cena: dogovor. Tel: 064/700-58-75

- Prodajem motokultivator Lavin 8 konjskih snaga, sa prikolicom, špartačem, plugom, tegovima i rezervnim točkovima. Cena 800 evra. Automizer ledni 80 evra i autoprikolica Panonija 80 evra. Tel: 064/8589-640
- Prodajem Rusa 82, stari tip i berač Zmaj 224. Tel: 064/150-54-96
- Prodajem traktor Ferguson 533 u dobrom stanju, nove gume, urađena generalna. Tel: 064/26-87-171
- Prodajem traktor Zetor 5011, prskalicu Rau 330 litara, plug IMT dvobrazni, plug dvobrazni na pomeranje, špartač IMT dvoredni, plug dvobrazni 757, grablje Šempeter 220, drljača 4 krila, levator 9 metara, špediter Dubrava. Tel: 064/31-59-118
- Prodajem traktor Toma Vinković. Tel: 022/631-495, 066/403-677
- Prodajem traktor Zetor 5011, prskalicu Rau 330 litara, plug IMT dvobrazni, plug dvobrazni na pomeranje, špartač IMT dvoredni, plug dvobrazni 757, grablje Šempeter 220, drljača sa 4 krila, levator 9 metara, špediter Dubrava. Tel: 064/315-91-18
- Prodajem traktor Torpedo 45 i junicu debelu, staru 15 meseci za klanje. Tel: 022/737-562
- Prodajem Rakovicu 60 u dobrom stanju, dve nove prednje gume za Rakovicu i Vladimircu takođe u dobrom stanju. Tel: 066/937-23-63

OPREMA

- Prodajem plug obrtač dvobrazni Krone u ekstra stanju. Tel: 061/200-32-17
- Prodajem traktorsku prikolicu Erdevička 4 tone kiperica i kosilicu zadnju Olt. Tel: 064/24-94-505
- Prodajem levator 9 m. 022/672-650
- Prodajem berač jednorodni slovenački 35000. Tel: 065/585-0-570
- Prodajem priključke a kupujem prikolicu nosivost 3 t. Tel: 063/870-30-14
- Kupujem prikolicu 3 t kipericu, nebitno stanje. Tel: 060/663-08-68
- Kupujem žitnu sejačicu IMT za žito sa 15 diskova i pneumatsku Olt 4 reda. Tel: 022/715-406

Prodajem krunjač ručni, tučani. Tel: 022/685-081, 064/4615-799

- Prodajem jednorodni berač Zmaj 2145 u odličnom stanju. Tel: 064/303-88-44
- Prodajem italijansku muzlicu Mildline sa plastičnom providnom kantom. Ekstra stanje, cena dogovor. Tel: 069/774-858
- Prodajem tanjiraču 24 diska i prikolicu 5 t. Tel: 063/717-54-16
- Prodajem Lifamov mlin, širina sita 6,5 cm, dva sita krupno i sitno. Tel: 064/984-75-98
- Prodajem tešku drljaču bez valjaka i plug dve glave sa diskovima. Tel: 064/47-62-688
- Prodajem jednobrazan plug i četvorokrlnu drljaču. Tel: 061/650-10-25
- Prodajem čekićar 5.5 kW, može zamena za razno. Tel: 064/361-60-54
- Prodajem tešku drljaču bez valjaka i plug dve glave sa diskovima. Tel: 064/47-62-688
- Prodajem jednobrazan plug i četvorokrlnu drljaču. Tel: 061/650-10-25
- Prodajem čekićar 5.5 kW, može zamena za razno. Tel: 064/361-60-54
- Prodajem plugove "Regent" i "Krone" dvobrazni trobrzni, obrtač. Cena po dogovoru. Zvati od 16 do 21h. Tel: 064/583-75-34
- Prodajem špediter od 2,5 t, Oltov-špartač 4 reda i Oltovu sejačicu za kukuruze stari tip u ekstra stanju, 12 prasica lakših, a kupujem krave za klanje. Tel: 061/716-74-12
- Prodajem traktorsku prikolicu "Erdevička" 4 tone kiperica. Tel: 064/24-94-505
- Prodajem špediter 2,5t, Oltovšpartač 4 reda i mehaničku sejalicu 4 reda. Tel: 066/427-833
- Prodajem prikolicu 5 t kipericu, motor za 577, tanjiraču 24 diska. Tel: 063/717-54-16
- Prodajem plug Leopard dvobrazni 14 coli. Tel: 069/293-54-56
- Prodajem IMT plug 757 i 756, rasturivač dubriva 440 kila, prekrupač odžački na telefon. Tel: 069/717-615
- Prodajem poljomašine iz uvoza, duvaljke, rasipače, Amazone prskalice, Rau sejalice za žito, rotacione kosačice Deutz-Fahr, podriivače. Voganj. Tel: 063/88-69-717
- Prodajem kardan prednje vuče remonovan kao nov za traktor torpedo devedeset konja i kukuruznu korpu za kombajn Case-internacional. Tel: 061/200-32-17
- Prodajem plug IMT 757 dvobrazni, prvi vlasnik. Tel: 064/17-34-144
- Prodajem čekićar 5.5 kW. Stejanovci. Tel: 064/361-605-4
- Prodajem dve drljače, jedna sa valjcima, dva špeditera, jednobrazni plug, stočarka prikolica i odžačkiprekrupač a kupujem prikolicu oko 3 t. Tel: 063/870-30-14
- Prodajem tanjiraču 28 Olt i plug tri brazde Lemind 14coli. Tel: 064/70-111-81
- Prodajem dve baterije za pneumatsku sejalicu kukuruza. Tel: 063/19-454-78
- Prodajem mlin za kukuruz Odžački. Tel: 065/373-14-60
- Prodajem tanjiraču 20 tanjira, leskovačka. Tel: 022/715-406
- Kupujem prikolicu do 3 tone. Tel: 063/870-30-14
- Prodajem jednorodni berač Zmaj 2145 u odličnom stanju. Tel: 064/303-88-44
- Prodajem berač Zmaj 224, plug 2 brazde Leopard i mešaonu 350 kg. Tel: 022/2680-055
- Prodajem berač Zmaj 222 u odličnom stanju. Tel: 064/12-52-950
- Prodajem dvobrazni plug IMT 757, prvi vlasnik, odličan. Tel: 064/17-34-144
- Prodajem trofazni čekićar 5.5kW, melje i klip, može zamena za stoku. Tel: 064/361-60-54
- Prodajem utovarnu ruku slovenačku za stajnjak. Tel: 064/361-60-54
- Prodajem Zmaj 212, prerađena kipa i diže sekciju na klip. Tel: 064/161-09-53
- Prodajem žitnu sejačicu 13 lula, može da seje i soju. Tel: 064/36-90-292
- Prodajem cisternu za osoku Creina 2.200 litara. Tel: 064/218-73-88
- Prodajem presu Claas markant 50 u ekstra stanju i plug Leopard 14 coli. Tel: 064/4758-889

Prodajemo univerzalni selektor za čišćenje zrna i semena svih poljoprivrednih kultura, cveća i ukrasnog bilja.
Tel: 063/8334-064 i 063/589-780

ZEMLJA, PLACEVI, KUĆE, STANOVI, LOKALI

- Prodajem spiralni transporter od 9 metara na točkovima sa trofaznim motorom sa sklopka. Tel: 066/455-540
- Prodajem prikolicu motokultivatora MIO Osjek tip P600. Godina proizvodnje 1991., cena 200 evra. Tel: 022/662-312, 622-297
- Prodajem cirkular sa kardanskim pogonom za traktor nekorišćen, Jarak cena 250 evra. Tel: 022/662-312, 622-297
- Prodajem tešku drljaču i plug sa diskovima. Tel: 064/47-62-688
- Prodajem motokultivator IMT 509 dizel i tanjiraču sa 24 diska. Tel: 022/742-324
- Prodajem berač Zmaj 222, 1986. godište, prvi vlasnik. Tel: 064/310-14-20
- Prodajem motor za 577, tanjiraču sa 24 diska i prikolicu 5 t. Tel: 063/717-54-16
- Prodajem traktorsku prikolicu nosivosti 5 tona. Tel: 064/3080-863
- Prodajem novu kabinu za IMT 577 560, 542 sa zelenim staklima. Tel: 022/660-481, 064/965-23-39
- Prodajem tešku drljaču i plug sa diskovima. Tel: 064 47 62 688
- Prodajem dvobrazni plug IMT 757.2 i prikolicu za stoku ili menjam prikolicu za motor APN 4 uz dogovor. Tel: 022/663-095
- Prodajem krunjač trofazni na korpe. Tel: 063/83-68-768
- Prodajem prikolice Dubrave. Tel: 022/716-184
- Prodajem tarup Zmaj 4 reda. Tel: 064/22-688-19
- Prodajem motokultivator IMT 509 dizel i tanjiraču 24 diska. Tel: 022/742-324
- Prodajem motor za IMT 577, tanjiraču 24 diska i prikolicu 5 t. Tel: 063/71-75-416
- Prodajem bočne kosačice za Ferguson, jedna na poluge a druga ide ispod traktora ili menjam za jednu rotacionu. Tel: 064/45-10-423
- Prodajem berač Zmaj 222, 1986. godište, prvi vlasnik. Tel: 064/310-14-20
- Kupujem prikolicu do 3 t. Tel: 022/630-838
- Prodajem motor za 577, tanjiraču 24 diska i prikolicu 5 t. Tel: 063/71-75-416
- Prodajem prikolice Dubrave. Tel: 022/716-184
- Prodajem berač Zmaj 216 ili menjam za 577 novi tip. Tel: 022/666-409
- Prodajem krimler 3.6 m, hidraulično rasklapanje. Tel: 063/509-869
- Prodajem prekrupač na kardan, slovenački. Tel: 064/24-94-588
- Prodajem dvoredni berač Zmaj 220 sa bunkerom, berač u dobrom stanju, spreman za berbu. Tel: 064/33-77-840
- Prodajem berač Zmaj 222, 1986. godište. Tel: 064/310-14-20
- Prodajem krunjač Odžački u ispravnom stanju. Cena 120 evra. Tel: 064/48-64-62
- Prodajem krunjač sa svojim sopstvenim pogonom, kapacitetom 6,5 do 7 tona na 1 čas. Tel: 064/171-96-86
- Kupujem berač Eko 3500. Tel: 064/36-85-247
- Prodajem prikolicu za stoku, dve drljače jedna sa valjcima, mali i veliki špediter, jednobrazni plug, odžački prekrupač. Tel: 063/870-30-14
- Prodajem 14 ari zemlje u potesu Mi-ake kod bunara u Stejanovcima. Cena po dogovoru. Tel: 022/454-583, 066/94-11-228.
- Prodajem 4 jutra zemlje u Privinoj G-avi. Tel: 022/715-499
- Prodajem 12 jutara zemlje i kuću u Bačincima. Tel: 063/551-266
- Dajem u arendu (2 jutra) 118 ari zemlje u Vašici blizu sela. Cena 500 evra. Tel: 064/063-16-65
- Prodajem garsonjeru u Sremskoj Mitrovici, Dekanac, prizemlje 37 m². Tel: 022/666-258, 064/960-51-52
- Prodajem manju kuću u Sremskoj Mitrovici (pogodna za stan ili lokal). Cena 10.000 evra. Tel: 022/473-872, 063/784-39-22
- Prodajem kuću u Šidu ili menjam za kuću na selu, okolina Novog Sada. Tel: 022/714-567
- Prodajem kuću u Šidu, moguća i zamena za manju na selu. Tel: 060/377-00-16
- Prodajem kuću na sprat sa svim pratećim objektima, novije gradnje u centru Stejanovaca. Tel: 022/626-547
- Prodajem plac pored puta Ležimir-Šišatovac. Tel: 022/663-142, 061/22-95-667
- Prodajem povoljno plac u Mačvanskoj Mitrovici, naselje Krivaja, Karadordeva BB, površine 6 ari sa temeljom za gradnju. Tel: 060/333-80-55
- Prodajem plac pored asfaltnog puta Ležimir-Šišatovac. Tel: 061/229-56-67
- Prodajem vikendicu sa strujom u Ležimiru pod voćem. Tel: 063/540-744
- Prodajem dva jutra zemlje u Begeču, poljoprivredno građevinsko zemljište. Tel: 064/47-62-688
- Prodajem kuću u Vašici. Cena 9.000 evra. Tel: 022/731-524
- Prodajem kuću u Širem centru Rume, 110 m², centralno grejanje, gas, garaža, bašta. Tel: 022/472-848
- Prodajem kuću u Šidu, useljiva, 10 ari telefon, struja, kupatilo, bašta, garaža. Tel: 022/714-567
- Prodajem garsonjeru u Sremskoj Mitrovici, naselje Dekanac, u prizemlju. Tel: 022/666-258, 064/960-51-52
- Prodajem hitno stan u Beogradu, jeftino i na rate zbog odlaska u inostranstvo. Tel: 064/369-79-15
- Prodajem 17 ari zemlje u samom Lačarku, struja, voda, asfalt. Hitno. Tel: 062/582-661
- Prodajem vinograd i šljivik od 21 ara na golom brdu u Grgurevcima. Tel: 022/671-134
- Prodajem hitno i povoljno kuću u Erd-eviku sa pomoćnim prostorijama, bašta, podrum, garaža. Cena po dogovoru. Tel: 064/70-61-210
- Prodajem kuću u Lačarku, pomoćni objekti, voćnjak i velika bašta. Tel: 066/88-717-33
- Prodajem spratnu kuću u Rumi i jutro zemlje. Tel: 022/478-417, 062/960-11-16
- Prodajem stan 68m² u Sremskoj Mitrovici, u naselju Matija Hudi, u osmospratnici pored Mačka, renoviran, povoljno. Tel: 060/303-72-72, 062/973-37-92
- Kupujem manju kuću u Ilincima ili Batrovcima. Tel: 065/54-24-686
- Prodajem u Jarku kod Sremske Mitrovice 4,5 hektara obradive zemlje, ili je dajem u arendu. Tel: 061/1658-998

- Prodajem jutro zemlje u Rumi. Tel: 022/478-417,062/960-11-16
- Prodajem 4 jutra zemlje u Privinoj Glavi. Tel: 022/715-499
- Prodajem kuću u Erdeviku na 20 ari placa. Tel: 064/960-33-97
- Prodajem plac u Sotu od 5 ari u blizini jezera. Tel: 022/621-340, 063/55-22-92
- Prodajem vikendicu u Vrdniku. Tel: 063/72-822-82

POLJOPRIVREDNI PROIZVODI

- Prodajem rakiju šljivovicu prepečenicu bez šećera. Cena 500 dinara litra. Tel: 064/475-83-41
- Prodajem sadnice krušaka sorti: viljamovka, butira, karmen, santa maria. Tel: 022/714-935
- Prodajem rakiju. Tel: 022/661-312, 069/3-888-399
- Prodajem 250 bala pšenične slame. Tel: 022/312-914
- Prodajem 5-6tona kukuruza. Stejanovci. Tel: 064/361-60-54
- Prodajem 1,5 tonu soje Balkan. Tel: 061/147-26-13
- Prodajem stajsko đubre ovčije povoljno. Tel: 064/303-90-56
- Prodajem kupus futoški domaći, veća količina. Platicevo. Tel: 065/651-71-45
- Prodajem hrastovo bure za vino, od 200 litara. Tel: 064 36 73 873
- Prodajem jesenji ječam i tri boksa za prašenje krmača. Tel: 064/345-31-21
- Prodajem stočni ječam Nonius, šestoredni, prva reprodukcija, 18 din/kg. Lačarak. Tel: 063/551-243
- Prodajem futoški kupus. Tel: 060/761-87-84
- Prodajem kace za kominu od 1.5tonu crne polietilenske. Cena 100 evra. Tel: 064/613-57-68
- Kupujem soju. Tel:022/650-478, 063/800-93-68
- Prodajem vagon kukuruza. Tel: 064/3266-011
- Prodajem kukuruz za siliranje AS-160 visina preko 4 m zelen, najbolji za siliranje. Tel: 064/417-4002, 063/87-030-14

Prodajem vikendicu sa šljivikom u Krčedinu sa pogledom na Dunav (vikend zona). Plac 42 ara, 220 stabala šljiva 12 godina stare, asfaltni put, trofazna struja. Cena 20.000 evra.
Mob: 063/592-235

- Prodajem jedan vagon kukuruza. Tel: 064/32-66-011
- Prodajem ovčije stajsko đubre, povoljno. Tel: 064/303-90-56
- Prodajem krušku Viljamovku. Cena po dogovoru. 022/715-848
- Prodajem ječam. Tel: 022/476-908
- Prodajem kukuruz, rod 2012. Tel: 022/671-888, 063/519-089
- Prodajem baliranu detelinu, 50 komada bala, cena 280 din/kom. Tel: 064/37-69-159
- Prodajem kukuruz rod 2011-2012 i oko 4 t soje. Tel: 062/817-08-61
- Prodajem kukuruz, vrlo kvalitetan. Tel: 022/448-261, 061/29-55-627
- Prodajem 300 bala sena, može zamena za ovce, motokultivator dizel, traktor Tomu Vinković. Toša, mandeloški put. Tel: 022/631-495, 066/403-677
- Prodajem baliranu detelinu, 100 komada bala, cena 270 din/kom. Tel: 064/37-69-159
- Prodajem šljive. Tel: 063/344-836

USLUGE, POSLOVI

- Usluga zavarivanja. Tel: 066/942-1117
- Uslužno bušim rupe traktorom za voće, stubove i ograde. Tel: 064/99-25-898
- Pouzdan čovek održavao bi vikendice na Fruškoj gori. Tel: 064/514-7251
- Freziram bašte u Mitrovici i okolini. Tel: 022/631-495
- Industrija mesa Zmajevac iz Iriga potrebni automehaničari sa iskustvom. Tel: 022/462-433, 064/891-38-11
- Tražim ženu za pomoć u kući stan, hrana i plata po dogovoru. Tel: 061/2892-945
- Vršim negu starih, bolesnih i osobe sa posebnim potrebama. Tel: 064/133-19-35
- Potreban električar za servis i montažu. Tel: 060/6070-106

SREMSKA POLJOPRIVREDA

- **Vaš poljoprivredni savetnik**
- **Novine koje Vas uvode u savremeni agrobiznis**

MARKETING

Tel/fax: 022/610-496

Mob: 064/1629-737

E-mail: poljoprivreda@sremskenovine.co.rs

- Tražim posao: čuvanje dece, pomoć u kući i starima za stan, hranu i platu. Tel: 064/4723-813
- Diplomirani ekonomista daje časove matematike. Tel: 064/264-76-91
- Ozbiljna žena negovala bi nepokretne starije osobe i čuvala decu. Tel: 064/050-16-36
- Dajem časove engleskog i nemačkog jezika za sve uzraste. Tel: 064/3144-666
- Ženskoj osobi hitno potreban bilo koji posao. Tel: 061/173-94-52

DOMAĆE ŽIVOTINJE

- Prodaju se čistokrvni galoperi od godinu i po, dve i po i četiri godine i traktor Belarus T40A u Glušcima u Ulici Radivoja Dimitrijevića 14. Zvati posle 20 časova na telefon 015/448-035.
- Prodajem 20 šilježica prvo jagnjenje, 2 ovna rase Šarole i 2 ovna rase Texel. Tel: 064/481-36-80
- Prodajem tri ženska, sisača teleta, umatičena. Tel: 061/624-65-77
- Prodajem tele sisavče, Simentalac. Stejanovci. Tel: 022/454-442
- Prodajem kravu muzaru. Tel: 064/240-61-77
- Prodajem bravca 130 kg. Tel: 022/668-334
- Prodajem tovnje ćurke. Tel: 022/623-441
- Prodajem ovna godišnjaka Virtemberg, može za priplod a i klanje, težine od 70-80 kg. Tel: 022/671-404, 064/900-65-57
- Prodajem kravu sa 20 l mleka, treće tele. Tel: 060/0-666-153
- Prodajem kravu muzaru. Tel:064/240-61-77
- Prodajem jednu krmaču za klanje. Tel:022/681-620
- Prodajem 8 prasica i 80 bala deteline. Tel: 022/668-246, 061/716-74-12
- Prodajem koke nosilje 18 nedelja stare. Tel: 063/717-54-16
- Prodajem krmaču za klanje i prasice 30 do 40 kg. Tel: 022/660-146
- Prodajem dve krmače za klanje. Tel:022/681-620
- Prodajem 16 komada prasica težine od 15 do 25 kila. Cena po kili je 260 dinara. Tel:022/737-283
- Prodajem dve nazimice i ječam prva reprodukcija. Tel: 022/662-134
- Prodajem junicu crni Holštajn težine do 500kg, može za pašu a može i za klanje. Tel: 061/200-32-17
- Prodajem junicu steonu i dva bika. Tel: 069/293-54-56
- Prodajem dva ženska teleta,umatičena, tri nedelje stari i kravu Simentalku. 061/624-65-77
- Prodajem dva ženska teleta,crno bela,umatičena,tri nedelje stari i kravu Simentalku. Tel: 061/624-65-77
- Prodajem kravu crno belu. Tel: 022/737-007
- Prodajem koke nosilje, kaveze za koke, tovnje piliće. Tel: 063/717-54-16
- Prodajem pazinskećurke,očiščene. Cena je 600 din/kg. Tel: 060/444-04-21
- Kupujem krmače za klanje.Ruma. Tel: 022/433-120
- Kupujem telad sisančad. Tel: 062/80-797-59
- Prodajem 17 prasica težine 14-16 kg. Cena: 270 din/kg. Tel: 022/737-283

ZALIVNI SISTEMI

- Prodajem zalivni sistem za navodnjavanje kompletan, plug obrtač dvobrazni Cron i plug dvobrazni leskovački, krunjač sip na kardan. Tel: 064/4944-907
- Prodajem pumpu za navodnjavanje Tomos. Mandelos. Tel: 022/681-664, 064/3311-638
- Prodajen žalecov tifon, fi 50, dužine 200 m, sa topom. Tel: 064/28-95-473
- Kupujem okiten crevo fi 50, 100m. Tel: 061/1148-153
- Prodajem 10 aluminijumskih cevi za navodnjavanje sa rasprskivačima. Tel: 022/688-133
- Prodajem 30 cevi za navodnjavanje, aluminijumske, slovenačke proizvodnje. Tel: 022/465-808
- Prodajem pumpu Morava za zalivanje, ima 2 usisna i 2 potisna creva. Veliki Radinci. Tel: 022/660-016
- Prodajem cevi za navodnjavanje fi 50, 9 komada sa prskalicama i 3 para krajeva cevi fi 70. Tel: 060/5840-183
- Prodajem pumpu Tomos za navodnjavanje i cevi za sistem kap po kap. Tel: 022/715-095
- Prodajem 4 plastenika dužine 40 m i visine 8 m sa najlonom. Tel: 062/405-539
- Prodajem aluminijumske cevi za navodnjavanje, fi 70, 60 komada sa prskalicama i 9 komada fi 50 sa prskalicama. Tel: 064/4113-590
- Prodajem tifon Fores prečnika 90 mm, 420 cm, 2003. godišta, pumpa Bauer. Tel: 022/445-375, 063/1188-219
- Prodajem Honda MIO 10, pumpu kapaciteta 1100 l/min, benzinska. Cena 400 evra. Tel: 022/312-740, 063/71-66-245
- Prodajem cevi za navodnjavanje prečnika 70 i 90, kompletan sistem. Radinci. Tel: 022/660-249

PLASTENICI, STAKLENICI

- Prodajem plastenik. Tel: 060/1525-643
- Kupujem rasadnik 8 x 50 m sa duplom konstrukcijom. Tel: 022/453-028
- Staklenik 1100 m² u radu.Tel: 063/535-179
- Plastenci alu konstrukcija 28x4,5 m. Tel: 063/8511-323

PČELARSTVO

- Prodajem šumski med, cena 400 dinara, za područje Šida besplatna kućna dostava. Tel: 022/712-355
- Kupujem polenov prah. Tel: 065/60-12-030
- Prodajem med lipa i bagrem. Tel: 022/716-516, 064/6522-453
- Prodajem bagremov i lipov med, veća količina. Tel: 022/718-292, 064/652-24-53
- Prodajem med bagremov, lipov, polen i društva sa 10 ramova. Tel: 022/718-292 064/6522-453
- Prodajem med Lipov i bagremov na veliko. Tel: 066/005-655
- Prodajem šumski med 350 din/kg. Tel: 022/712-355
- Prodajem 10 košnica sa pčelama. Tel: 022/2710-130, 063/8574-180
- Prodajem 30 košnica sa pčelama. Tel: 064/33-11-629

KUĆNI LJUBIMCI

- Prodajem štenice kratkodlakog ptičara. Tel: 022/716-200
- Sibirski haski, ekstra štenad. Tel: 065/6573-857
- Prodajem štenice Labradora. Tel: 060/010-19-71
- Prodajem kućice rotvajlere stare mesec dana (60 evra). Tel: 060/7352-070
- Hitno poklanjam ženu šarplaninca sa papirima, zbog odlaska u inostranstvo. Tel: 031/154-001
- Pikezezi stari preko dva meseca. Tel: 064/2159-053
- Lesi muško štene odnegovano staro osam meseci. Tel: 063/234-219
- Prodajem kućice pekinezera, patuljaste pinčeve, nemačke kratkodlake ptičare, lovne terijere, vakcinisani i revakcinisani. Dublje. Tel: 062/188-00-24

MOTORNA VOZILA

- Prodajem Yuga 1989. godišta, registrovan do 12.2013. godine. Cena 270 evra. Tel: 064/42-65-550
- Prodajem Gola 2 turbo dizela, registrovan godinu dana bez ulaganja u odličnom stanju. Tel: 063/344-836
- Prodajem Fiat Mareu, dizel 1,9. Tel: 022/718-079
- Otkupljujem auta nebitnog stanja, može i za reciklažu, prednost dizeli Golf-ovi, ponudite šta imate pa ćemo se dogovoriti. Tel: 064/44-06-988
- Kupujem Yuga ili Stojadina za delove. Tel: 064/567-65-36
- Prodaje se Opel Zafira 2.0 DTI 2002. godišta u odličnom stanju, registrovana do 02.04.2014. godine. Cena po dogovoru. Tel: 022/314-616, 063/511-791
- Prodajem Opel Kadet karavan 1.6 D, alu felne zimske gume, registrovan godinu dana. Tel: 064/324-92-59

Prodajem Opel Kadet, kocka 1,2, godišta '83., benzin-plin, povoljno. **Tel: 064/14-69-263**

- Prodajem YugoFloridu u odličnom stanju, 1990. godišta, registrovana do 25.07.2014. godine, u dobrom stanju, očuvan. Cena 1800 evra, moguć dogovor. Tel: 064/611-37-16
- Prodajem Zastavu 128, 1985. godišta u voznom stanju, registracija istekla. Vedom povoljno. Nova Pazova. 022/327-727
- Prodajem Renault Clio. Tel: 064/11-610-18
- Prodajem kombi Mercedes sprinter 2002. godišta, uvezen iz Nemačke u super stanju. Cena 8100 evra. Tel: 064/24-90-371
- Prodajem Zastavu 128, 1985. godišta, u voznom stanju veoma povoljno. Tel: 069/356-28-49
- Prodajem Peugeot 206 2003. godišta i Renault Clio 2002. godišta, oba benzinci sa 5 vrata i klimom, povoljno. Tel: 063/86-67-678

RAZNO

- Prodajem drvene šalukatre za prozore i za balkonska vrata. Tel: 064/1692-979
- Prodajem presu za ceđenje grožđa. Tel: 022/625-132, 064/4008-488
- Prodajem mešaonu za prekrupu. Tel: 061/497-412
- Prodajem ili menjam vagu drvenu od 500 kg sa tegovima, može za prasice i jaganjce. Tel: 022/618-939, 064/177-21-98
- Prodajem kavez za 60 koka nosilja. Tel: 065/2714-143, 022/714-143
- Prodajem dve kace za kominu od po hiljadu litara. Tel: 022/666-012, 066/937-14-94
- Iznajmljujem bušilicu za bušenje rupa za saditi voće. Tel: 064/17-34-309
- Prodajem bagremova drva debela, 25 evra. Tel: 063/520-419
- Prodajem kavez za koke nosilje 120 i 3 puta 60 komada sa tepsijama. Tel: 064/33-54-760
- Kupujem kazan za rakiju do 60 litara. Tel: 063/774-11-48
- Kupujem čokove. Tel: 064/256-20-40

- Prodajem kazan za rakiju 160 l sa destilatam. Tel: 062/393-706
- Prodajem kalorični briket za loženje pakovan u džambo vreće od 1 tone, uvoz iz Austrije. Tel: 062/314-330
- Popravka svih vrsta gibnjeva od poljoprivredne mehanizacije i ostali kamionski i kombi program. Branko Vulin, Lačarak. Tel: 022/673-667, 064/175-81-43
- Prodajem jaja japanskih prepelica. Tel: 060/710-89-20
- Prodajem bagremove stubove za vinograde, voćnjake, ograđivanje. Tel: 062/314-330
- Prodajem muzlicu Alfa Laval. Povoljno. Tel: 064/18-71-463
- Kupujem mešaonu stočne hrane kapaciteta 250 do 350 kg. Tel: 022/670-056
- Prodajem sve vrste uglja za ogrev: sušeni, kameni, drveni. Prevoz obezbeđen. Tel: 062/314-330
- Prodajem kazan za rakiju od 150 litara. Tel: 064/17-34-144
- Prodajem humus (crnu zemlju) za nasipanje cvetnjaka, bašti; travu u busenu, potpuno čista otporna na gaženje, engleska, može i sa postavljanjem. Tel: 062/314-330 Kupujem vrcaljku za med. Tel: 064/240-66-16
- Prodajem brodski pod 19 mm, izbrušen, potpuno suv, može se postaviti na lepak, bez ispadajućih čvorova, uvoz iz Austrije. Tel: 062/314-330
- Prodajem sadni materijal za trogodišnju plantažu mente. Tel: 063/1100-872
- Prodajem kazan za rakiju od 150 litara. Tel: 064/13-94-294
- Prodajem topolove oblice i poluoblice prečnika 11 i 16 cm za brvnare, ograde, baštenske garniture i kućice, oblaganje kuća i vikendica. Tel: 062/314-330
- Prodajem mlin za kukuruz, može da melje i klip, trofazni motor 8 KS (Grgurevci). Tel: 064/3627-401
- Prodajem krunjač Somborac sa 4 rupe na kardan, malo radio. Tel: 063/8054-061
- Prodajem bagremove stubove za vinograde, voćnjake, ograđivanje. Tel: 062/314-330
- Prodajem mešaonu stočne hrane, čerupač za piliće, sušaru za polen za pčelare i elektromotore. Tel: 064/207-10-97

LIČNI OGLASI

- Ozbiljan muškarac pedesetih godina, stambeno sređen, bavi se privatnim poslom, razveden, traži ozbiljnu ženu od 35 do 50 godina za vezu, brak. Tel: 062/85-62-754
- Momak sa sela traži devojkicu ili mladu slobodnu ženu bez dece za brak. Tel: 061/6083-265
- Momak traži devojkicu ili mladu razvedenu ženu do 40 godina za ozbiljan brak. 061/6529-385
- Tražim slobodnog muškarca od 55-60 godina. Tel: 061/1500-575
- Momak traži devojkicu ili mladu razvedenu ženu za upoznavanje, druženje, brak. 064/4376-860
- Muškarac neženjen 43 godine iz Indije, materijalno i stambeno obezbeđen, želi da upozna žensku osobu do 35 godina radi ozbiljne veze i braka 060/056-0291
- Slobodan ozbiljan muškarac upoznao bi slobodnu ženu Mitrovčaniku do 60 god. Tel: 063/8817-329
- Razveden (25) iz Šida traži ženu sa detetom za brak. Tel: 065/4588-419
- Tražim dobru skromnu i slobodnu damu do 50 godina. Tel: 063/8703-014
- Tražim penzionera stambeno obezbeđenog do 65 godina za brak. Tel: 065/2004-958
- Penzioner (57), stambeno obezbeđen traži ženu od 45 do 55 god radi druženja i braka. Tel: 062/630-881
- Muškarac (50) želi upoznati ženu istih godina bez obaveza. Tel: 065/6653-301
- Razveden, ozbiljan muškarac 55 godina iz Šida zeli upoznati skromnu slobodnu ženu sa područja Šida. Tel: 063/1048-111
- Penzioner 63 godine upoznao bi žensku osobu radi druženja, moguć brak. Tel: 064/576-67-89
- Razveden muškarac, 40 godina, želeo bi da upozna žensku osobu za vezu. Tel: 061/1848-617

INDIJA • MIRJANA HEMUN JEDNA OD 13 NAJUSPEŠNIJIH ŽENA SRBIJE

Jedina „Žena zmaj“ iz Srema

Vlasnica poljoprivrednog gazdinstva na Fruškoj Gori i Kuće za odmor „Banstolka“ Mirjana Hemun iz Indije, jedina je žena iz Srema dobitnica nagrade „Cvet uspeha za ženu zmaja 2013“. Ovo prestižno priznanje uručeno joj je krajem prošlog meseca na svečanosti Udruženja poslovnih žena Srbije, održanoj u „Madlenijanumu“ u Zemunu sedmi put za redom. U užem krugu se našlo ukupno 38 žena, a samo njih 13 je ponelo laskavu titulu „Žene zmaja“ u više kategorija.

- Presrećna sam jer sam jedina žena u Sremu koja je dobila nagradu za uspeh, a s obzirom da su kriterijumi bili veoma strogi još sam više ponosna. Na konkurs se prijavilo više od 200 žena koje se bave preduzetništvom, a nas 38 koje smo ušle u uži izbor smo došle na svečanost tog dana. Kada sam čula svoje ime među 13 nagrađenih žena, bila sam veoma

Mirjana Hemun-žena zmaj

Nagrada za porodični biznis

Mirjana Hemun sa sinom Nikolom, snajom Snežanom i petoro unučadi, živi na salašu gde uzgaja različito voće i povrće. Salaš je lepo uređen turistički objekat sa apartmanima i restoranom gde se služe isključivo proizvodi domaće kuhinje i razni džemovi, likerji, rakije i vina koje je Mirjana pravila. U okviru boravka gostima su na raspolaganju šetnje i odmor u fenomenalnoj prirodi na padinama Fruške gore.

iznenađena, jer do sada nisam možda na pravi način vrednovala svoj rad, znanje i kvalitet, tako da je nagrada stigla u pravo vreme - ističe Mirjana Hemun i kaže da je, pre svega, srećna jer je dobila podršku svoje porodice i Udruženja žena „Banstolka“.

- Veoma je važno afirmisati seoske žene i omogućiti im da se bave razvojem ruralnog turizma, jer je to grana privrede koja ima ogroman potencijal. Ja sam registrovala poljoprivredno seosko domaćinstvo još pre nekoliko godina, a svakodnevno se trudim da turističku ponudu obogatim kako bi gosti koji dolaze bilo što zadovoljniji. Veliku zahvalnost dugujem Agenciji za ruralni razvoj koji su prepoznali moj trud, kao i lokalnoj samoupravi u Indiji i Vladi Vojvodine

- istakla je Mira i poručila da se, pre svega, žene moraju edukovati i proširiti svoje veštine kako bi mogle da se bave seoskim turizmom. Zbog toga su seminari i edukacije nešto što je obavezno, a poslednji seminar na kojem je bila, održan je nedavno u Belom blatu.

- Reč je o seminaru na kojem su učestvovali žene iz cele Vojvodine, a ja sam bila pozvana da podelim svoje iskustvo sa ženama iz Bačke, Banata i Mađarske. Seminar je trajao pet dana, a mi smo tokom trajanja imali obuku na računarima, zatim edukaciju kako nastupiti pred poslovnim partnerima i na javnim skupovima, tako da verujem da će mi ovo iskustvo biti dragoceno u daljem radu. Takođe smo imale priliku da obidemo

razna seoska domaćinstva i upoznao se sa delatnostima žena iz Belog blata. Inače ovo mesto ima 1.700 stanovnika sa 24 različite nacionalne zajednice. Radi se o jednoj multinacionalnoj sredini, gde su sve žene uključene u poslove, a seoski turizam živi u pravom smislu te reči - kaže Mirjana Hemun i tvrdi da je njen sledeći cilj da poveća kapacitete svog gazdinstva i potpuno ga usavrši.

Projekat edukacije seoskih žena u Belom blatu podržan je od strane IPA Fonda u saradnji sa Garancijskim fondom i Zavodom za rodnu ravnopravnost.

Podsetićemo da je Mirjana Hemun predsednica Udruženja žena „Ban-

stolke“ i da joj ovo nije prva nagrada. Mira je dobila nagradu i za čuveni specijalitet „fruškogorski skočko“ koji u sebi sadrži 18 sastojaka (meda, oraha, lešnika i drugih đakonija). Od nedavno se bavi proizvodnjom organske hrane, a kako kaže, biće potrebno još par godina da njeno organsko voće i povrće dobiju pravu oznaku.

- Opređelila sam se za proizvodnju organske hrane, jer je zaista kvalitetna i zdrava, pre svega za moju porodicu, a onda i za širu upotrebu. Organska hrana se prodaje daleko bolje nego bilo koja druga iako je skuplja za 80 odsto - tvdi ova domaćica.

M. Balabanović

Seosko gazdinstvo na Banstolu

Vaš rad. Kws seme. Pouzdan rast!

KWS – Proizvođač semenskog kukuruza sa najbržim rastom. Rastite sa nama!

Pouzdana obećanja: korisni i iskreni saveti kvalifikovanih stručnjaka

Potpuno posvećeni selekciji i istraživanju: jedan od najvećih selekcionih programa u Evropi

Proveren rezultat: proizvođači su nam već poklonili poverenje na 2.5 mil ha u Evropi

KWS Srbija d.o.o.
Milutina Milankovića 136 a/1, 11070 Novi Beograd, Tel: 011 301 69 65, 011 301 69 66, Fax: 011 711 08 80, www.kws.rs

Sejemo budućnost
od 1856

